

REPUBLIKA E SHQIPERISE • AUTORITETI RRUGOR SHQIPTAR

**PLANIFIKIMI DHE PERGATITJA E MIREMBAJTJES SE RRUGEVE DHE
PROJEKTIT TE SIGURISE RRUGORE BAZUAR NE REZULTATE (RRMSP)**

Grant Nr. P13982 ·Kontrata Nr. 1

KORNIZA E MENAXHIMIT MJEDISOR (KMM)

Vendi dhe Data: Tirane (Shqiperi) · 30.10.2014

PERGATITUR NGA:

Partner

Leader Consultant

Tabela e permbajtjes

1	EXECUTIVE SUMMARY	4
1.1	Korniza rregullatore formale	6
1.2	Rishikimi i kërkesave mjedisore, identifikimi i mospërputhjeve dhe përcaktimi i mënyrave për harmonizim ndërmjet kërkesave të BB dhe Legjislacionit Shqiptar	7
1.3	Planet vepruese për punime që ndikojnë trashëgimë kulturore ose zonat natyrore	8
1.4	Procesi i Konsultimit Publik	9
1.5	Procedurat e implementimit të PMM dhe rastet e aplikimit.....	9
2	HYRJE	10
2.1	Zhvillimi I Projektit	11
2.2	Historiku.....	12
2.3	Qellimi I Kornizes së Menaxhimit Mjedisor	13
3	BAZA MJEDISORE	14
4	PASQYRE KERKESAVE TË KUADRIT MJEDISOR LIGJOR NE SHQIPERI	23
4.1	Ligji themelor mbi Mbrojtjen Mjedisore	24
4.2	Legjislacion tjetër në lidhje me Mbrojtjen Mjedisore	24
4.3	Legjislacioni për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis dhe Lejet Mjedisore	25
4.4	Procedurat për të siguruar lejet mjedisore për rehabilitimin dhe përmirësimin e rrugëve .	27
4.5	Legjislacioni në lidhje me Konsultimin Publik.....	29
4.6	Konventat	29
4.7	Korniza Institucionale	30
4.8	Dokumentet strategjike dhe planifikuese	31
4.9	Konsiderata lidhur me kërkesat e BE-së	31
5	PËRMBLEDHJE E POLITIKAVE MJEDISORE TË BANKËS BOTËRORE	32
5.1	Politikat e Bankës Botërore	32
6	RISHIKIM I PROCESIT TË VLERSIMIT MJEDISOR	34
6.1	Shqyrtimi.....	35
6.2	Studimi.....	38
6.3	Auditimi	40
6.4	Propozimet për të pajtuar mospërputhjet ndërmjet kërkesave të BB dhe Kornizes Shqiptare	42
7	PLANET E VEPRIMIT PËR VEPRAT QË PREKIN TRASHËGIMË KULTURORE.....	43
7.1	Kërkesat e BB në lidhje me punimet që ndikojnë në zonat e trashëgimise	43
8	PLANET E VEPRIMIT PËR VEPRAT QË PREKIN HABITATET NATYRORE OSE ZONA TË MBROJTURA	46
8.1	Kërkesat e BB në lidhje me veprat që ndikojnë habitatet natyrore	47

8.2	Planet e veprimit per vepra qe ndikojne ne zona natyrore te vecanta.....	47
9	PROCESI I KONSULTIMIT PUBLIK.....	51
9.1	Regjistri i Konsultimit Publik.....	57
10	PROCEDURAT PRAKTIKE PER ZBATIMIN E PMM PER AKTIVITETET E MIREMBAJTJES/PERMIRESIMIT TE RRUGEVE	59
10.1	Procedurat qe duhet te zbatohen ne rastet e mirembajtjes/permiresimit te rrugeve per shqyrtimin dhe studimin e VNM.....	59
10.2	Sugjerime per metodologjine e studimit qe do te aplikohen per zbatimin e PMM-ve ne aktivitetet e mirembajtjes dhe modernizimit te rrugeve	61
10.3	Strukture PMM e thjeshte	69
11	REFERENCA	70
	Shtojcat	71
12	SHTOJCA 1: TREGUESIT SHQIPTAR TE SHQYRTIMIT	72
13	SHTOJCA 2 – MATRICAT LEOPOLD.....	74
14	SHTOJCA 3 – FORMULAR I TABELES PERMBLEDHESE TE PLANIT ZBUTES MJEDISOR (REF. PROJEKTI TOR)	82
15	SHTOJCA 4 – FORMULAR I PLANIT TE MONITORIMIT MJEDISOR (REF. PROJECT TOR).....	83
16	SHTOJCA 5 – Regjistrimi I Konsultimit Publik.....	85

Akronima dhe shkurtime

ASHA	Agjensia e Sherbimit Arkeologjik
ARRSH	Autoriteti Rrugor Shqiptar
TMD	Teknikat me te mira ne dispozicion
BERZH	Banka Europiane per Rikonstruktim dhe Zhvillim
VNM	Vleresimi I Ndikimit Mjedisor
KMM	Kuader i Menaxhimit Mjedisor
DKMS	Dokumenti i Kornizes Mjedisore dhe Sociale
DMMS	Dokumenti I Menaxhimit Mjedisor dhe Social
KMMS	Korniza e Menaxhimit Mjedisor dhe Social
DMMS	Dokumenti I Mbrojtjes Mjedisore dhe Sociale
VNMS	Vleresimi i Ndikimit Mjedisor dhe Social
BE	Bashkimi Evropian
QSH	Qeveria Shqiptare
EFM	Ekzaminimi Fillestar Mjedisor
MM	Ministria e Mjedisit
MTI	Ministria e Transportit dhe Infrastruktures
AKM	Agjensia Kombetare e Mjedisit
KKA	Keshilli Kombetar I Arkeologjise
QKL	Qendra Kombetare e Licensimit
PO	Procedura Operative
KMRBP	Kontrata e Mirembajtjes Rrugore te Bazuara ne Performance
KP	Kerkesat e Performances
PMSRBR	Projekti i Mirembajtjes dhe Sigurise Rrugore Bazuara ne Rezultate
DRM	Drejtoria Rajonale e Mjedisit
ARR	Autoriteti Rajonal Rrugor
TeR	Termet e References
BB	Banka Boterore

1 EXECUTIVE SUMMARY

Projekti ka për qëllim të përgatisë një Projekt të Mirembajtjes dhe Sigurisë Rrugore bazuar në rezultate, në përputhje me kërkesat mjedisore dhe sociale në Shqipëri, si dhe me masat mbrojtëse të BB. Megjithatë përmirësimin e Legjislacionit Mjedisor në Shqipëri, përafrimin e saj me direktivat e BE-së, etj, kuadri ligjor duket se ka disa boshllëqe në lidhje me vlerësimin mjedisor dhe planin e menaxhimit, në rast të mirëmbajtjes ose përmirësimit të rrugëve. Me qëllim të menxhimit të këtyre të metave, projekti përfshin përgatitjen e një Kuadri Mjedisor dhe të një Kuadri Social, ku të dyja do të përdoren si model për projektet e zhvillimit të mirëmbajtjes së rrugëve.

Në zhvillimin e Dokumentit të Kornizës Mjedisore, janë ndërmarrë detyrat e mëposhtme:

- Detyra A - Zhvillimi i një Kornize të Menaxhimit Mjedisor

Politikat e BB dhe kërkesat ligjore në lidhje me procesin e VNM-së shqiptare në lidhje me aktivitetet e mirëmbajtjes rrugore janë analizuar. Është dhënë edhe një pasqyrë të nën-projekteve të ardhshme në lidhje me procesin shqyrtimit dhe rishikimit, duke përcaktuar mënyra për të përmbushur kërkesat e dy paleve (Shqiptare dhe BB).

- Detyra B - Zhvillimi i Planit të Menaxhimit Mjedisor të dy të zonave specifike për të paktën dy aktivitete të parashikuara të projektit.

PMM-ja është përgatitur sipas skices së përcaktuar në KMM. Ajo është përgatitur në segmentin Paper-Vidhas (Rajoni i Elbasanit), si dhe segmentin Paper-Paulesh, në përputhje me Bankën Botërore dhe me kërkesat ligjore shqiptare, duke ndjekur nderkohe skicën e përgjithshme të dhënë më lart, dhe duke përdorur tabelat Standarte EMP të Bankës Botërore të parashikuara në Shtojcat e Termave të References.

- Detyra C dhe D - Zhvillimi i masave zbutëse për veprat që mund të lidhen me trashëgiminë kulturore dhe/ose të zonave natyrore të mbrojtura të referuara në OP-të e Bankës Botërore 4.11 mbi Burimet Fizike Kulturore si dhe OP 4.04 mbi Habitatet Natyrore dhe ligjeve përkatëse shqiptare.

- Detyra E - Ndihma në bërjen publike dhe konsultime publike të KMM.

Pas përgatitjes së këtij dokumenti, Konsulenti do të ndihmojë ARRSH-në të përgatisë një përmbledhje të konkluzioneve të KMM për konsultim publik. OJQ-të dhe palët e tjera të interesuara ftohen që të marrin pjesë në takimet publike për dhënie informacionesh shpjeguese. Dokumentacioni lidhur me komentet dhe sugjerimet që dalin nga një takim i tillë janë përfshirë në shtojcën e KMM.

Ky raport konsiston në prezantimin e KMM, që mbulon detyrat A, C, D, dhe E në Dokumentin e Kornizës Mjedisore. Detyra B, siç është përmendur më parë përfaqësohet nga dy planet e thjeshtë të menaxhimit mjedisor të përfshira në dy vëllime të veçanta në të njëjtin projekt.

KMM është hartuar në baze të një përvojë të gjatë të kushteve lokale mjedisore dhe sociale fituar përmes përgatitjes së disa raporteve VNM dhe VNMS, Planet e Menaxhimit dhe Monitorimit Mjedisor dhe Social të rrugëve dhe projekteve të tjera të infrastrukturës në Shqipëri. Një konsultim intensiv me ekspertë nga ARRSH, AKM, DAR dhe OJQ Mjedisore kanë qenë pjesë e hartimit të projektit, duke përcaktuar çështjet dhe të dhënat e munguara që çojnë në zgjidhjet e propozuara.

Raporti përmban një hyrje të përgjithshme, duke shpjeguar zhvillimin dhe historikun e projektit, qëllimin e KMM etj. Më pas vazhdon me një bazë të përmbledhur, të fokusuar në të dhënat mjedisore dhe sociale, lidhur kryesisht me çështjet e zhvillimit dhe të mirëmbajtjes së transportit rrugor. Kapituj të tilla karakterizohen me shfaqjen e legjislacionit shqiptar, kërkesat e BB, krahasimin e tyre dhe përcaktimin e mospërputhjeve. Propozimet janë paraqitur edhe në lidhje me mënyrat për të përmbushur si kërkesat eBB ashtu edhe të kërkesave shqiptare, planeve të veprimit në rast të punimeve në/afersi të trashëgimisë kulturore ose zonave natyrore, mënyra për të zbatuar procedurat praktike për mbrojtjen e mjedisit në rastin e mirëmbajtjes/përmirësimit të rrugëve dhe procesin e konsultimit publik.

KMM është në përputhje me dispozitat e Politikave Operative dhe manualët e Bankës Botërore si dhe me kornizën e kërkesave ligjore shqiptare në lidhje me Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis, Zonat e Mbrojtura natyrore dhe kulturore, menaxhimin e mbeturinave, si dhe ligjet dhe aktet nënligjore të tjera perkatëse.

Raporti ofron analiza të detajuara të të gjithë këtij dokumentacioni, përcaktimin e mospërputhjeve ndërmjet tyre. Një numër mospërputhjes u gjetën gjatë procesit të shqyrtimit, studimit dhe rishikimit. Një çështje thelbësore e rëndësishme, mbetet fakti se legjislacioni shqiptar nuk parashikon me një rregullore të qartë apo me kornizën për mirëmbajtjen dhe/ose përmirësimin e rrugëve në çdo listë të kategorive VNM, me përjashtim të disa rasteve të "rindërtimit apo zgjerimit nga dy, ose një korsi për 4 ose më shumë kors, (për pjesën nën zgjerim ose rindërtim më të gjatë se 10 km), të cilat konsiderohen si projekte që i nënshtrohen studimeve të plota dhe të konsiderueshme të VNM-së.

Një tjetër çështje e rëndësishme e theksuar në raport është mungesa e kërkesës për përgatitjen e PMM-së, në rastet kur një VNM plotësisht e përpunuar nuk është e nevojshme. Kjo duket të mos jetë në përputhje me shqyrtimin e BB që EMP është një instrument i rëndësishëm i VNM për projekte të kategorisë B. Mospërputhje të tjera ndërmjet Bankës Botërore dhe kërkesave shqiptare në lidhje me çështjet e mbrojtjes sociale janë përmendur në këtë raport, dhe janë mbeshtetur edhe në formatet KPR dhe RAP, të përgatitur në kuadrin e të njëjtit projekt. Gjithashtu, gjatë mospërputhjeve të hasura bazuar në përvojën e konsulentit, të nënvizuara nga ekspertë mjedisorë të ASHK, OJQ-ve mjedisore, etj, çështje shumë shqetësuese mbetet mungesa e llogaridhënies dhe vullnetit për zbatimin e Legjislacionit Mjedisor nga anetare të stafit përgjegjës nga Autoritetet mjedisore shqiptare si në nivel qendror dhe në atë lokal.

Hapi i ardhshëm, pas përmbledhjes të mospërputhjeve të përmendura më lart që qendrojnë në Kuadrin Rregullator shqiptar, ishte përcaktimi i rrugëve dhe propozimi i masave që do të përputhen me kërkesat e BB dhe të Qeverisë Shqiptare. Gjetja e mundësive praktike dhe lehtësisht të përdorshme për të përgatitur dhe zbatuar PMM është një pjesë shumë e rëndësishme e këtij KMM. Përkufizimi i agjencive përgjegjëse për veprime të tilla është pjesë e kapitullit 4, ku Konsulenti propozon përgatitjen e një formati që do të përdoret nga ASHK si PMM në rastet kur legjislacioni shqiptar nuk kërkon përgatitjen e një PMM specifike. Në këtë mënyrë, në rast se një projekt nuk duket të kenë ndikime të rëndësishme negative, agjencia zbatuese do të duhet të aplikojnë masa të thjeshta të menaxhimit mjedisor si kontrolli i pluhurit dhe gazit duke përdorur barrierat e gjelbëra, menaxhimin e mbeturinave të ngurta, etj.

KMM parashikon masa paralajmëruese për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore si dhe për aktivitetet në afërsi ose brenda habitateve natyrore dhe zona të tjera të mbrojtura natyrore. Institucionet përgjegjëse në rastet kur vepra të tilla mund të ndikojnë në vendet e veçanta kulturore apo natyrore janë gjithashtu të përcaktuara dhe të përfshira në kapitujt përkatës (kapitulli 7 dhe 8). Planet e veprimit për punimet në afërsi të vendeve të tilla janë të përfshirë si një udhëzues për autoritetin zbatues.

Një përshkrim i praktikës aktuale për Monitorim Mjedisor dhe propozim për Procedurat praktike është përshkruar në kapitullin e fundit të KMM, i cili konsiston në dhënien e udhëzuesit për ndikimet kryesore të krijuara nga mirëmbajtja/përmirësimi rrugor, udhëzimet për shqyrtimin mjedisor dhe orientimin mbi ndikimet kryesore mjedisore dhe zgjidhja e tyre në tryezën e masave zbutëse.

1.1 Korniza rregullatore formale

Instrumentet kryesore ligjore në Shqipëri janë zhvilluar në përputhje me standardet e Bashkimit Evropian (BE), si pjesë e procesit të pranimit të vendit në BE. Gjatë viteve të fundit, janë zhvilluar disa Strategji kombëtare, të cilat synojnë të orientojnë zhvillimin e përgjithshëm të vendit si në hapësirë dhe në kohë – menyre e mençur për një zhvillim të qëndrueshem me një përdorim efektiv të instrumenteve financiare.

Kuadri rregullator formal i paraqitur në këtë raport i referohet:

- POS te BB dhe Udhëzimeve në lidhje me VNM. KMM në përputhje me dispozitat e Politikës Operacionale të Bankës Botërore 4.01: "Vlerësimin Mjedisor" dhe shtojcës së saj lidhur me PMM, Politikave Operacionale 4.04 "Habitatet Natyrore", PO 4.11 "Burimet fizike Kulturore", "Manuali i Ndotjes dhe Pakesimit-1998", "Manuali i zbulimit, dhjetor 2002".
- Legjislacionit Mjedisor Shqiptar, duke pasur parasysh ligjin bazë "Për Mbrojtjen e Mjedisit", Ligjin mbi "Vlerësimin e Ndikimeve në Mjedis", Ligjin për "Leje Mjedisore", dhe ligje të tjetra që kanë të bëjnë me proceset e VNM-së dhe zbatimin, hapat dhe procedurat për të marrë Leje mjedisore, procesi i shqyrtimit etj. Në analize ishin edhe kërkesat e kuadrit ligjor për operacione ose veprimtari të tjera në/afërsi të objekteve të trashëgimisë kulturore apo zona Natyrore. Konsulenti mori në konsideratë legjislacionin shtesë në lidhje me mbrojtjen e mjedisit sic janë ligjet lidhur me shkarkimet në ajër dhe ujëra, menaxhimin e mbeturinave, zonat e mbrojtura, konsultimin me publikun, etj. Një mjet shumë i rëndësishëm mbetet legjislacioni në lidhje me ndërtimin e rrugëve, mirëmbajtjen dhe përmirësimin e rrugëve.
- Konventat dhe dokumentet e planifikimit strategjik ishin nën konsideratë gjatë vlerësimit të kuadrit ligjor shqiptar. Janë konsideruar jo vetëm konventa që lidhen me mbrojtjen e mjedisit, por edhe strategji afatmesme e afatgjata dhe plane kombëtare të tilla si Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim, Plani Kombëtar i Veprimit në Mjedis kanë qenë pjesë e KMM në fjale.
- Legjislacioni i BE-së është konsideruar si një dokument shumë i rëndësishëm i kuadrit rregullator, për sa kohe Shqipëria është një vend kandidat për anëtar në Bashkimit Evropian dhe kuadri ligjor është në masë të madhe dhe në mënyrë progresive duke u harmonizuar me legjislacionin e BE-së. Rrjedhimisht, projekti duhet të jetë në përputhje me udhëzimet kryesore të ofruara nga Direktivat Evropiane. Protokollet e KE dhe strategjitë e BE-së janë konsideruar si shumë të rëndësishme në këtë kapitull të legjislacionit.
- Përmbledhja institucionale ishte një pjesë e rëndësishme e kapitullit të kuadrit ligjor. Në këtë pjesë të raportit ka një përshkrim të vendimmarrësve kryesorë në kontekstin e mjedisit, si Ministria e Mjedisit, Agjencia Kombëtare e Mjedisit, Agjencitë Rajonale të Mjedisit, etj. Një rol shumë i rëndësishëm kanë për të luajtur disa nga institucionet përgjegjëse për ndërtimin dhe mirëmbajtjen e rrugëve sic janë ARRSH, FSHZH, Këshillat e Qarqeve, etj. ARRSH mbetet agjencia më e rëndësishme kombëtare në lidhje me administrimin e rrjetit rrugor.

1.2 Rishikimi i kërkesave mjedisore, identifikimi i mospërputhjeve dhe përcaktimi i mënyrave për harmonizim ndërmjet kërkesave të BB dhe Legjislacionit Shqiptar

Shqyrtimi i kërkesave mjedisore është një pjesë e rëndësishme e dokumentit KMM. Analizat për të përcaktuar mospërputhjet janë fokusuar në tipologjinë e VNM, procesin e implementimit, etj. Monitorimi, studimi dhe shqyrtimi ishin hapat në VNM ku janë hasur mospërputhje.

Ky raport ka konsideruar një numër të caktuar të treguesve të shqyrtimit në lidhje me procesin e afatit të kërkuar nga BB dhe Legjislacioni Shqiptar. Është për t'u përmendur se, mospërputhjet më të rëndësishme janë të lidhura me politikën mbrojtëse sociale, të cilat në praktikën e BB janë të përfshira tërësisht në VNM, ndërsa në legjislacionin përkatës shqiptar ato janë të lidhura me studimet e fizibilitetit dhe fazave të projektimit të detajuar të projekteve. Në këtë drejtim BE ka standarde të ngjashme me BB. Megjithatë, praktika e BB për VNM e një projekti të kategorisë B është i ngjashëm me atë të Shqipërisë për projekte që kategorizohen në listën II të ligjit për VNM, ku përfshihen projekte të cilat kanë ndikime më pak të rëndësishme se ato që klasifikohen në kategorinë 1, në përputhje me një proces vlerësues të përdorur aktualisht. Megjithatë, sipas mendimit tonë, ky klasifikim dhe efektet e përfaqësuara në këtë mënyrë janë mjaft të paqarta dhe duhen analizuar dhe shqyrtuar me qëllim të një kategorizimi më të mirë për përfshirje në njerën prej kategorive I ose II.

Ka disa mospërputhje në lidhje me procedurat e VNM, në nivelin e saj të detajuar, pra, përgatitjen e PMM në rastin e BB, dhe VNM paraprake në rastin e legjislacionit shqiptar. Kjo ndodh për shkak të faktit se legjislacioni shqiptar nuk e konsideron zbatimin e PMM-ve të thjeshta, nëse ndikimet negative nuk janë aq të rëndësishme dhe projekti nuk ka nevojë për një leje mjedisore të klasit A, B ose C.

Caktimi i kohës dhe nevojat për procesin e studimit dhe politikave mbrojtëse nuk janë zhvilluar si duhet dhe kjo është vërtetuar se ekziston një mungesë e vazhdueshme e treguesve të referencës në legjislacionin shqiptar. Mospërputhjet më të dukshme janë gjatë procesit të shqyrtimit, si:

- Kushtezimi i përgatitjes së VNM-se nga subjektet e licencuara nga Qendra Kombëtare e Licencimit të Shqipërisë,
- Dallimet ndërmjet BB dhe Legjislacionit shqiptar në lidhje me kërkesat e planifikuara nga projekte të kategorisë B të VNM se BB dhe aktivitetet e VNM-se shqiptare të listës II,
- Mungesa e projekteve të përshtatshme teknike të projektimit për rehabilitimin e rrugëve në Shqipëri (që përjashtojnë zbatimin e PMM në raste të tilla), etj.

Janë propozuar një numër sugjerimesh duke dhënë masa që do të zbatohen për të përmbushur njëherësh kërkesat e BB dhe Shqipërisë:

- Të përfshihen kërkesat për mbrojtje mjedisore dhe sociale në TeR të zhvillimit të projektit (KPR dhe PVR të kerkohen shprehimisht nga TeR), duke përdorur fazën e Studimit për marrëveshje midis palëve (autoriteteve) për zbatimin e kërkesave të mbrojtjes mjedisore dhe sociale. Në thelb, kjo nënkupton se ARRSH apo institucione të tjera dhe BB duhet të perputhen që nga fillimi i përgatitjes së projektit dhe në çdo rast para kontratës së financimit, për të kryer KPR dhe PVZH, si pjesë të projektit. Kjo praktikë duhet pastaj të kalojë mbi të gjitha projektet vendase ARRSH apo autoritete të tjera menaxhuese, i cili është argumenti që ky raport thekson si një hap të rëndësishëm përpara.

- Të nxisë marrëveshje (në fazën e Studimit) me Autoritetet mjedisore shqiptare për zbatimin e treguesve të shqyrtimit sipas Udhëzimit nr 6, datë 27.12.2006 mbi Miratimin e Metodologjisë për Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor paraprak të një Aktiviteti.
- Ti sigurojë ARRSH-se treguesit e shqyrtimit dhe formate PMM, për rastet që një VNM nuk kërkohet nga legjislacioni shqiptar. Unifikimi i treguesve të shqyrtimit dhe përpilimin e afatit të shqyrtimit duke përdorur marrëveshje paraprake për zhvillimin e projektit. Treguesit e shqyrtimit do të shërbejnë në lehtësimin e metodologjisë së kategorizimit dhe përzgjedhjes, duke marrë parasysh mjediset natyrore, mjediset e njeriut dhe karakteristika të veçanta mjedisore, në mënyrë që të identifikojnë masat e duhura zbutëse që duhet të merren për të siguruar zbatimin e duhur të zhvillimit të projektit.
- Ti propozojë VKM-ve për miratimin e procesit të EMP, formalizimin e ekzaminimit fillestar mjedisor, përfshirjen e RAP/KPR në studimet e VNM, të kërkojnë një projekt adekuat të detajuar për mirëmbajtjen dhe rehabilitimin e rrugëve.
- Të ndryshohet ose të revokohet VKM-ja për përgatitjen e VNM-se vetëm nga subjektet e licencuara nga Qendra Kombëtare e Licencimit. Kjo VKM lejon vetëm organizatat apo individët që kanë licencë NCL (zakonisht atyre shqiptarë) për t'u marrë me VNM apo auditim mjedisor, pa marrë në konsideratë subjektet apo individët e tjerë, të cilët mund të kenë një përvojë mjaft të madhe dhe të çmuar në të gjithë botën, por nuk kanë aplikuar në NCL-ne shqiptare. Procedura kufizon subjektet për t'u pajisur me licencë, përveçse kur është i suksesshëm në një lloj shqyrtimi mjedisor para një komiteti, që sipas mendimit tonë, kufizon kapacitetet për të siguruar pershtatjen me qëllimin. Në mënyrë për të hequr të gjitha dyshimet dhe gjykimet e njëanshëme, ne jemi të mendimit se procesi duhet të nënshtrohet liberalizimit.
- Të nxisin zbatimin korrekt dhe të vazhdueshëm të politikave kombëtare në lidhje me mbrojtjen e mjedisit.
- Fillimi i përgatitjes së një sërë librash udhëzues me treguesit mjedisorë në lidhje me aktivitete të ndryshme, duke përdorur formatet e BB apo të BE.
- Marrëveshja në fazën e Studimit për hartimin e afatit për konsultim publik dhe procedurat për dhënien e informacioneve shpjeguese. Procedura e BB kërkon dhjetë ditë deri në dy javë për Shpallje publike të njoftimit të procesit, ndërsa legjislacioni shqiptar kërkon lajmerimin 20 ditë para takimit të dëgjimit publik. Një mosperputhje e tillë është e lehtë për tu mbi-kaluar perderisa periudha 20 ditore për njoftimin e komunitetit dhe ortakeve para takimit të deklarimit publik (që kërkohet nga legjislacioni shqiptar) nuk bie ndesh me kërkesat e BB për të njëjtin artikull.

1.3 Planet vepruese për punime që ndikojnë trashëgimie kulturore ose zonat natyrore

Duke pasur parasysh trashëgiminë e Shqipërisë në vendet e trashëgimisë kulturore dhe habitateve natyrore, një vëmendje e veçantë i është dhënë përgatitjes së planeve të tilla në rast se punimet mund të ndikojnë në vendet përkatëse kulturore apo natyrore. Planet të tilla të punës janë përshkruar veçmas në kapituj të ndryshëm, përkatësisht në kapitullin 6.0 për objektet e trashëgimisë kulturore dhe kapitullin 7.0 për zonat natyrore. Në të dy kapitujt janë përshkruar kategorizimi i zonave të veçanta sipas legjislacionit shqiptar dhe kërkesave të BB, respektivisht për zonat e veçanta kulturore dhe ato natyrore. Në kujtesë të dokumentit konsulentit ka dhënë një Plan Veprimi duke marrë parasysh fazat e projektit (planifikimin, zbatimin, përmirësimin, rehabilitimin apo mirëmbajtjen), aktivitetet e informimit, vlerësimi i aseteve, zhvillimet etj, si dhe përcaktimin e

përgjegjësive për çdo veprim. Këto plane të veprimit marrin në konsideratë edhe fazën e mirëmbajtjes/përmirësimit dhe fazën operacionale.

1.4 Procesi i Konsultimit Publik

Plani i Procedures se Konsultimit publik do të zhvillohet në përputhje me Bankën Botërore dhe me kërkesat shqiptare për Politikën e Informimit Publik, si dhe me praktikën më të mirë ndërkombëtare. Procesi kalon nëpër faza të ndryshme, ku më të rëndësishmet janë konsideruar:

- Identifikimi i palëve të interesuara, llojet e takimeve, njoftimet dhe dhenia e informacionit.
- Angazhimi i grupeve të interesit dhe shpallja e PMM-se për shqyrtim publik.

Në këtë kapitull janë formatet e dhëna për identifikimin e palëve të interesuara/vendimarrësve, regjistrimin e pjesëmarrësve, përfshirjen e OJQ-ve, regjistrimit të takimeve konsultative dhe procesverbalet e takimeve, etj. Konsideratat janë dhënë për çështjet që duhet të adresohen në fazën fillestare të konsultimit me publikun, e cila vazhdon me:

- Identifikimin e grupeve të interesuara të projektit
- Procesi i angazhimit të grupeve të interesit dhe shpallja e informacionit
- Konsultimi konstruktiv
- Mekanizmi i ankesave

Raporti vazhdon me regjistrimin e pjesëmarrësve dhe palëve të interesuara, përfshirjen e OJQ-ve publike, dhe formatet e shënimeve për takimet publike dhe diskutimet.

1.5 Procedurat e implementimit të PMM dhe rastet e aplikimit

Në këtë kapitull janë përshkruar një sërë mënyrash dhe procedurash për të zbatuar PMM-te e mundshme. Një procedurë e shqyrtimit është propozuar për të përcaktuar aktivitetet që do të udhëheq ose të kushtëzojnë përgatitjen e PMM, procedurat që do të zbatohen në rastin e shqyrtimit dhe skenimit të PMM-ve për projekte mirëmbajtje/përmirësim dhe efektet e ndikimeve negative të pritshme. Dokumentacioni i nevojshëm për të filluar prezantimin e procedurave të bazuara në legjislacionin shqiptar është paraqitur në pjesën e parë të kapitullit. Ky dokumentacion është kërkuar nga ligji 10 448 datë 2011/07/14, ku jepen rregullat në lidhje me lejet që janë dhënë për disa aktivitete që shkaktojnë ndotjen e mjedisit. Përveç kësaj, janë masat e propozuara për zbutjen e kësaj ndotjeje dhe në rastet kur masat zbutëse nuk janë të mundshme, atëherë janë propozuar masat e kontrollit ose të DRMuktimit të efekteve ndotëse dhe kontaminuese, duke marrë parasysh DRMuktimin e shkarkimeve të gazrave, solideve dhe lëngjeve në ajër, tokë dhe ujëra.

Sugjerime për metodologjinë e përzgjedhjes, duke i dhënë formate për të vlerësuar ndjeshmërinë mjedisore dhe sociale të vendeve, me tipin dhe shkallën perkatese të projektit janë dhënë në nënkapitullin vijues. Ndjeshmëria mjedisore është elaboruar për tre nivelet e ndjeshmërisë (te ulët, te mesëm, dhe të lartë), duke u shoqëruar me një format të vlerësimit të ndjeshmërisë mjedisore dhe sociale në lidhje me llojin dhe shkallën e projektit. Disa orientime për vendosjen e masave zbutëse në një PMM të thjeshtë janë gjithashtu pjesë e këtij kapitulli, së bashku me një strukturë të thjeshtë të PMM dhe hapat për të siguruar zbatimin e PMM-ve. Orientime të tilla e konsiderojnë fazën e zhvillimit dhe planifikimit, si dhe fazën e mirëmbajtjes/përmirësimit, si ne fazën e operimit. Dokumenti përfshin ndikimet sociale dhe njerëzore që mund të gjenerohen nga aktivitete

të mirëmbajtjes/permiresimit, ndikimet në ajër, tokë dhe ujëra (përfshire ujërat nen-tokesore), habitatet natyrore, biodiversitetin dhe zonat e mbrojtura, peisazhin dhe zonat specifike të trashëgimisë, etj.

Përveç kësaj, konsulenti ka propozuar një model për treguesit e kritereve shqyrtues për t'u përdorur nga ARRSH në aktivitetet që pritet të zhvillohen, dhe e ka përfshirë atë në Shtojcat. Kjo shtojcë përfshin lejet e kërkuara për mirëmbajtje/përmirësim të rrugëve, nëse seksioni në fjalë ka një leje mjedisore ose ajo l duhet ta sigurojë në të ardhmen, nëse kjo shtrirje e rrugës për t'u rehabilituar, është në kushte të përshtatshme të ruajtjes së mjedisit dhe nëse jo çfarë është e nevojshme të përmirësohet. Një seri pyetjesh të ngjashme kanë dhënë efekte të tilla si: A ka ankesa apo pretendime ngritur nga publiku? Është investimi i ri në respekt të plotë të kërkesave lokale dhe duke i dhënë përgjigjen e duhur ndaj shqetësimeve publike? Kriteret e shqyrtimit kërkojnë gjithashtu nëse zbatimi i projektit do të gjenerojë me shume ndotes te ajrit, ujit dhe tokës, apo ka nevojë për masa shtesë për kontrollin e ndotjes. Kriteret e tilla të shqyrtimit do të ndihmojnë për të vlerësuar në cilin nivel do të përgatet PMM dhe të përqendroje ekspertët e ARRSH në planet e veprimit mjedisor gjatë zbatimit të projektit.

2 HYRJE

Në Shqipëri, ndryshimet nga një ekonomi e centralizuar në një të tregut të lirë, u bashkuan me një rritje intensive e trafikut dhe të intensitetit të transportit. Këto ndryshime pasqyrohen në nevojat e menjëhershme për përmirësimin e sistemit rrugor dhe transportit. Përpjekjet e bëra për rritjen e numrit të autostradave në të gjithë vendin nuk janë pasuar nga një strategji e përshtatshme të mirëmbajtjes dhe rehabilitimit të rrjetit rrugor ekzistues.

Qeveria e Shqipërisë ka ndërmarrë masa për të rritur efikasitetin dhe efektivitetin me të cilën kryhet menaxhimi dhe mirëmbajtja e rrjetit rrugor të vendit. E motivuar nga njohja që rrjeti rrugor shqiptar është aseti më i madh i vendit dhe se një sistem më pak-se-optimal në menaxhimin dhe mirëmbajtjen e kësaj pasurie në përgjithësi do të rezultojë në humbje të mëdha për ekonominë kombëtare. Kjo ndodh jo vetëm në formën e përkeqësimit rrugor dhe ulje të vlerës së aseteve rrugore, por edhe në formën e rritjes së kostove të operimit të automjeteve të cilat duhet të mbulohen nga përdoruesit e rrugës, duke DRMuktuar kështu konkurrueshmërinë e përgjithshme të ekonomisë kombëtare në një ekonomi gjithnjë e më globale . Kjo është arsyeja pse, në vitet e fundit, një numër i rrugëve janë rehabilituar dhe rrugët tjera janë aktualisht në proces të rehabilitimit ose të përmirësimit. Krijimi i sistemeve dhe standardeve të përmirësuara të mirëmbajtjes janë të rëndësishme në mënyrë që të sigurohet që këto përmirësime të rrjetit të jenë të qëndrueshme. Një situatë e tillë ka nxitur zhvillimin e projektit lidhur me këtë dokument Projekti i Sigurisë dhe Mirëmbajtjes së rrugëve të bazuar në rezultate(RRMSP).

Në mënyrë që të sigurohet përputhshmëria me kërkesat mjedisore dhe sociale, një prej komponenteve të projektit është përgatitja e Dokumenteve Mbrojtëse Mjedisore dhe Sociale. Këto dokumente janë të përbërë nga:

- Kuadri i Menaxhimit Mjedisor (KMM), i cili, ndër të tjera, përfshin analizën e ngjashmërive dhe mospërputhjeve ndërmjet BB dhe Kornizës Mjedisore shqiptare dhe përcaktimin e mënyrave për ti përafuar. Një Plan i Menaxhimit Mjedisor për dy aktivitete të veçanta të mirëmbajtjes do të jenë pjesë përbërëse e këtij dokumenti.
- Kuadri i Politikës së Zhvendosjes Sociale (RPF) dhe formatet e Planeve të Veprimit të Zhvendosjes (RAPs).

Kërkesat e krijuara nga dokumentat mbrojtëse mjedisore dhe sociale do të përfshihen në Dokumentet e Tenderit për t'u përgatitur për zonat e projektit dhe të gjitha punimeve të financuara në kuadër të projektit.

2.1 Zhvillimi I Projektit

Raporti KMM është zhvilluar në bashkëpunim të ngushtë me vendimmarrësit, palet e interesuara, OJQ-te dhe komunitetet e interesuara. Analizat mbeten një element shumë i fortë për përgatitjen dhe finalizimin e punimeve. Raportet janë të organizuar si më poshtë:

- a) Dokumenti i Kuadrit të Menaxhimit Mjedisor (KMM),
- b) Dy Plane Menaxhimi Mjedisor për dy aktivitete të mundshme gjatë fazave të implementimit të projektit, veçanërisht referuar ndërhyrjeve për mirëmbajtjen dhe përmirësimin përgjatë rrugës SH7 (Elbasan-Rrogzhinë), në segmentin Vidhas-Paper (rreth 7 km i gjatë) dhe Paper-Paulesh (rreth 3.5 km)
- c) Dokumenti i Kuadrit të Politikave të Zhvendosjes (RPF),
- d) Formulari i Planeve të Veprimit për Zhvendosje (RAPs)

Të gjitha punimet në zyrë, në terren dhe sondazhet do të kryhen gjithashtu gjatë trajnimit të Ekspertëve të ASHK-së për Mbrojtjen Mjedisore dhe Sociale.

Ky raport, i referuar si raporti KMM, përbëhet nga kapitujt në vijim:

- Kapitulli i parë jep përmbledhje ekzekutive. Në këtë përmbledhje janë paraqitur shkurtimisht të gjithë hapat dhe rezultatet e raportit.
- Kapitulli i dytë është hyrja e cila përfshin historikun e projektit, komponentët e tij dhe qëllimin e KMM-se.
- Kapitulli i tretë jep një pasqyrë të kërkesave mjedisore në lidhje me legjislacionin në Shqipëri, duke pasur parasysh ligjet dhe aktet nënligjore, konventat ndërkombëtare, strategjitë kombëtare dhe kuadrin institucional. Gjithashtu janë paraqitur konsideratat në lidhje me kërkesat e performancës të BE-së në lidhje me mirëmbajtjen e rrugëve dhe VNM.
- Kapitulli i katërt i kushtohet analizës së Bankës Botërore OP/BPS dhe kërkesave për procesin e VNM-së, në lidhje me ndërtimin dhe mirëmbajtjen e rrugëve.
- Kapitulli i pestë jep një shqyrtim të procesit të Vlerësimit Mjedisor në mënyrë krahasuese midis Kornizës Shqiptare dhe kërkesave të BB, duke përcaktuar mangësitë apo mospërputhjet kryesore, studimin dhe rishikimin e proceseve, duke marrë parasysh edhe deklarin dhe dëgjimin publik, përgjegjësitë, dallimet në procesin e planifikimit në kohe, etj. Në këtë kapitull, janë dhënë sugjerime në formë sintetike për të përmbushur të dyja kërkesat.
- The Kapitulli i gjashtë paraqet planet e veprimit për trajtimin e trashëgimisë kulturore, në përputhje me BB OP 4.11 dhe kuadrin ligjor shqiptar.
- Kapitulli i shtatë paraqet planet e veprimit për trajtimin e habitateve natyrore, duke iu referuar BB OP 4.04, si dhe legjislacionit shqiptar lidhur me habitatet specifike, biodiversitetin dhe zonat e mbrojtura.
- Kapitulli i tetë konsiston në pjesëmarrjen e publikut dhe angazhimin e palëve të interesuara.

- Kapitulli i nëntë konsiston në mënyrat dhe procedurat praktike për zbatimin e PMM në mirëmbajtjen dhe përmirësimin e rrugëve, duke konsideruar ARRSH-n si Agjencinë më të rëndësishme në zbatim.

2.2 Historiku

Rrjeti rrugor shqiptar ka pësuar veshtiresi në të kaluarën. Duke filluar nga viti 2005, investimet e qeverisë janë fokusuar edhe në përmirësimin e këtij rrjeti. Gjatësia e përgjithshme e rrjetit rrugor në Shqipëri arrin një total prej 15,000 km. Rrjeti përfshin rreth 3,700 km rrugë nacionale që administrohen nga Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës (MTI) përmes Autoritetit Rrugor Shqiptar (ARRSH). Rrjeti sekondar dhe lokal i rrugëve përbëhet nga:

- Rreth 4,400 km rrugë të qarkut, të cilat sigurojnë ndërlidhje rurale me rëndësi të rrethit dhe mirëmbahen nga departamentet e rrugëve të qarkut brenda tri Autoriteteve Rajonale Rrugore (RRAs);
- Rreth 4,980 km rrugë komunale, duke përfshirë edhe rrugët private të qasjes, të cilat sigurojnë ndërlidhje rurale me rëndësi komunale dhe mirëmbahen nga departamentet e rrugëve;
- Rreth 2,500 km rrugë urbane apo bashkiake, të cilat administrohen dhe mirëmbahen nga departamentet e rrugëve komunale.

Qeveria e Shqipërisë (QSH), gjatë vitit 2009 filloi katër paketa (pilote) për kontrata me baze prodhimi dhe performance rrugore (OPRC) duke mbuluar 245 kilometra të rrjetit rrugor kombëtar. Ata kanë përfunduar në nëntor 2012. Në vazhdim të kësaj strategjie, Qeveria e Shqipërisë nëpërmjet ARRSH-s, ka propozuar zbatimin e OPRC për kontraktimin e mirëmbajtjes, bazuar në zonë me të gjerë, në të gjitha rrugët nacionale gjate gjithë Shqipërisë. Ajo ka propozuar aktualisht që pesë vitet e para të kësaj strategjie të mirëmbajtjes do të financohen nga Banka Botërore, Qeveria Shqiptare dhe partnerët e tjerë donatore, në kuadrin e një projekti të ri që do të quhet Projekti i Sigurisë dhe Mirëmbajtjes së rrugëve në baze të rezultateve(RRMSP). Aktualisht, ARRSH ka kontraktuar aktivitetet e mirëmbajtjes në të gjithë rrjetin rrugor kombëtar, dhe këto kontrata do të përfundojnë në 2015.

Projekti konsiston në komponentët e mëposhtëm:

Komponenti 1

- Vlerësimi i inventarit ekzistues të rrjetit rrugor kombëtar në mënyrë që të zhvillohen masat optimale për kontraktimin e aktiviteteve të mirëmbajtjes në bazë të performancës të të gjitha rrugëve nacionale.
- Përgatitja e dokumenteve të tenderit (BD) për të gjitha kontratat. BD do të përfshijë rekomandimet e një auditimi të pavarur të sigurisë rrugore.

Komponenti 2

- Prezantimi i Praktikave të Auditimit të Sigurisë Rrugore, si pjesë e zbatimit të Planeve të Veprimit të Sigurisë Rrugore
- Identifikimin dhe vlerësimin e nevojshëm të kërkesave për ndërtimin e kapaciteteve për të përmirësuar zbatimin e Sigurisë Rrugore brenda ARRSH dhe Sekretariatit të Këshillit

Ndërministror për Sigurine në Rrugë (RSC), si dhe përgatitjen e një TOR për ndihmë shtesë Teknike (AT), për të adresuar kërkesat e identifikuara .

Komponenti 3

- Rishikimi i kërkesave të politikave të Bankës Botërore masat mbrojtëse mjedisore dhe sociale, si dhe të përgatisë dokumentet e Mbrojtjes Mjedisore dhe Sociale për RRMSP.
- Rishikimi dhe identifikimi i mangesive / mospërputhjeve ndërmjet rregulloreve që rregullojnë politikën Mbrojtëse mjedisore dhe sociale të Qeverisë dhe udhëzimet e Bankës Botërore dhe gjetjen e mënyrave për ti perqasur në rrugë të përshtatshme, në mënyrë që të sigurohet një harmonizim i plotë efektiv në të ardhmen;
- Ofrimi i trajnimit në vendin e punës së stafit të ARRSH për të përgatitur dokumentet mbrojtëse mjedisore dhe sociale.

Komponenti 4

- Përcaktimi i Objektivave të Projektit të Zhvillimit të Propozuar (PDOs) për RRMSP, lëvrimin e treguesve perkates (DLIs) që lidhen me zbatimin e riparimit / mirëmbajtjes së rrugëve, Kornizën Rezultateve, dhe krijimin e vlerave bazë dhe objektivave vjetore.

2.3 Qëllimi I Kornizes së Menaxhimit Mjedisor

Qëllimi i përgjithshëm i këtij KMM është të krijojë një kornizë efektive që siguron një menaxhim mjedisor dhe social të projektit dhe në të njëjtën kohë, është në përputhje me ligjin shqiptar dhe politikën mbrojtëse të Bankës Botërore. Kjo kornizë gjithashtu mund të ndihmojë ekspertizën lokale për të nxitur dhe për të gjetur studime në lidhje me çështjet mjedisore dhe sociale, si dhe të përcaktojë gjurmët e duhura për bashkëpunim në të ardhmen me Bankën Botërore dhe zhvilluesve të tjere ndërkombëtare, duke financuar organizatat dhe donatorët. Për shkak të miratimit të Statusit shqiptar si anëtar kandidat i Bashkimit Europian, kuadri shqiptar duhet të përputhet edhe me kushtet e kërkuara nga direktivat evropiane, Agjencitë e financimit dhe të zhvillimit.

Ky punim paraqet një ndër elementet e dokumentacionit të Mbrojtjes Mjedisore dhe Sociale, përkatësisht Dokumentit Kornizë të Menaxhimit të Mjedisit, e cila është e bazuar në:

- Identifikimin e politikave operative të mbrojtjes mjedisore të BB;
- Analiza e kuadrit Shqiptar në çështjet e Mbrojtjes Mjedisore, dhe identifikimi i detyrimeve të vendit për të përmbushur marrëveshjet dhe konventat ndërkombëtare të nënshkruara dhe/ose të miratuara nga Qeveria Shqiptare. Kjo është e detyrueshme që të zbatohen politikën e masave mbrojtëse mjedisore dhe sociale të Bankës të aplikohen për të gjitha aktivitetet në kuadër të projektit.
- Përkufizimi i mospërputhjeve ndërmjet dy kornizave të përmendura më lart
- Propozimi i veprimeve që harmonizojnë kërkesat e BB dhe Kornizën shqiptare, në mënyrë që të lehtësojnë zhvillimet e ardhshme, ku të dyja kërkesat të jone respektuar.
- Përgatitja e Planeve specifike të Menaxhimit Mjedisor për dy aktivitete të lidhura me mirëmbajtjen ose rehabilitimin e rrugëve. KMM do të përdoret për të udhëhequr zhvillimin e Planeve të Menaxhimit Mjedisor (PMM) ashtu siç kërkohet, pasi të jone përcaktuar ndërhyrjet e punimeve civile.

3 BAZA MJEDISORE

Shqipëria është një vend mesdhetar i vendosur në perëndim të Ballkanit. Gjatësia e përgjithshme e kufijve të Shqipërisë është 1094 km. Nga kjo gjatësi, 657 km është e përbërë nga kufijtë tokësorë me Malin e Zi, Kosovën, Maqedoninë dhe Greqinë, 316 km jepet nga detet, 48 km është shënuar me lumenj të ndryshëm, dhe 73 km është dhënë nga liqenet. Pika më e lartë është mali i Korabit. Shqipëria ka një klimë mesdhetare me katër stinët. Çdo sezon ofron mot të dallueshem.

Te dhena te pergjithshme mbi Mjediset bio-fizike

Relievi i Brendshem i vendit është kryesisht malor dhe rreth 36% është i veshur me pyje te dendur. Ka liqene të shumta, më e madhi prej të cileve është Liqeni i Shkodrës. Me nje madhesi prej 370 km², është liqeni më i madh në Ballkan. Liqeni i Ohrit, në pjesën lindore të vendit, është i ndarë me Maqedoninë dhe në 294m ose 931ft, është jashtëzakonisht e thellë. Bregdeti i Jonit është karakterizuar nga brigjet shkëmbore. Bregdeti i Adriatikut është i karakterizuar nga brigjet te ulëta dhe rërë shumë të mirë.

Klima e Shqipërisë është një klimë mesdhetare, klime gjysmë-kontinentale dhe klime kontinentale në pjesët lindore. Shqipëria është pjesë e Alpeve te Mesdheut në vijen Dinarido-Albanido-Helenid, dhe karakterizohet nga një diversitet i formacioneve shkëmbore që nga koha Palaeozoike. Ka me shume formacione sedimentare dhe vullkanik, ndërsa ato metamorfik janë më pak të zakonshme. Formacione të tjera të tilla si aluvionale, proluviale, koluviale, dhe akullnaja deluviale, kënetat dhe liqene, janë me të rinj dhe nga zona e Kuaternarit. Në Shqipëri ka zona tektonike të cilat gjatë zhvillimit të tyre gjeologjik kane ndryshuar ne konfigurime tektonike dhe neo-tektonike.

Relievi shqiptar është kryesisht kodrinor dhe malor. Ekziston një diversitet te larmishem formacionesh morfologjike dhe shpatesh. Ka një moshë të re sepse relievi shqiptar I ka fillesat gjatë eres se Miocenit. Në fillim të Epokes se Kuaternarit, ultësira e Adriatikut dhe ultësira te tjera ne brendësi I janë bashkangjitur pjesës kontinentale të Shqipërisë, por forma ekzistuese e relievit u formulua gjatë periudhës së Pliocenit. Evolucioni i relievit shqiptar vazhdon sot e kësaj dite. Pika më e lartë është 2751m mbi nivelin e detit (Mali Korab), dhe më e ulët është 8 metra nën nivelin e detit (ish-keneta eTerbufit). Lartësia mesatare e vendit është 708m mbi nivelin e detit. Lartësia bie duke lëvizur nga lindja në perëndim të vendit, dhe kjo përcakton kushtet e klimës, tokës, dhe vegjetacionit. Klima e Shqipërisë është e ndryshme. Ajo ka katër zona të mëdha klimatike dhe 13 nën-zona, të cilat kontribuojnë në diversitetin e pasur biologjik te vendit.

Shqipëria është e njohur për rrjetin e saj hidrografik të pasur dhe kompleks te përbërë nga lumenj, liqene, ligatina, ujëra nëntokësore, dhe dete. Lumenjtë kryesorë janë Drini, Buna, Mati, Shkumbini, Seman, Vjosa, Erzeni, Ishmi, Bistrica, dhe Pavllo, dhe kurset e tyre kanë një efekt të rëndësishëm mbi biodiversitetin bregdetar të vendit. Rreth 247 liqene natyrore të llojeve dhe dimensioneve të ndryshme, si dhe një numër të konsiderueshëm të liqeneve artificiale, janë të vendosura brenda vendit. Bazuar në origjinën e tyre, ata janë të ndarë në liqene tektonike (4), liqene akullnajore (134), liqene karstike (94), si dhe liqene lumore (15). Mes më të rëndësishmeve janë liqenet ndërkufitare të Shkodrës, Ohrit, dhe Prespes, ato më të rëndësishme dhe më të mëdha në Ballkan me rëndësi evropiane dhe ndërkombëtare. Në zonën bregdetare të Shqipërisë janë ligatina të tilla si Karavastaja, Narta, Patoku, Viluni, Kune-Vaini, Orikumi, dhe të tjerët, me një sipërfaqe totale prej 150km².

Diversiteti i lartë i ekosistemeve dhe habitateve (detare dhe ekosistemet bregdetare, ligatinat, deltat e lumenjve, dunat ranore, liqene, lumenj, shkurre mesdhetare, gjethegjerë, halore dhe pyje të përziera, alpine dhe kullotave subalpine dhe livadhe, dhe ekosistemet e larta malore), ofron një shumëllojshmëri të pasur specimesh të bimëve dhe kafshëve. Në Shqipëri ka rreth 3200 lloje bimësh vaskulare dhe 756 specie kurrizor. Përafërsisht 30% e të gjithë floras evropiane ndodhen në Shqipëri. Janë 27 specie endemike dhe 160 specie sub-endemike të bimëve vaskulare, të cilat kanë

një rëndësi të veçantë mbrojtjeje për vendin. Pyjet e larta shqiptare ruajnë komunitetet e gjitarëve të mëdhenj si ujku, ariu, rrëqebulli, dhe dhia e egër, si dhe komunitetet e zogjve karakteristike, të cilat janë të lidhur me pyjet e virgjër. Lagunat bregdetare dhe liqenet e mëdha brenda vendit janë fusha të rëndësishme, veçanërisht për dimërimin e zogjve migratore. Ka çdo vit rreth 70 shpendë dhe zogj uji me një popullsi të përgjithshme prej 180.000 individëve në Shqipëri gjatë dimrit. Shqipëria është gjithashtu një udhëkryq i rëndësishëm për migrimin e zogjve, lakurive, dhe insekteve. Rreth 91 specie të kërcënuara globalisht gjenden në Shqipëri. Këto përfshijnë Pelikanin Dalmat (*Pelecanuscrispus*), pelikani xhuxh (*Phalacrocoraxpygmeus*), dhe skorioni (*Acipensersturio*) për të cilat Shqipëria është një vend me rëndësi veçanërisht kritike. Diversiteti i peizazhit brenda vendit rrjedh nga karakteristikat natyrore, origjina e lashtë e Shqipërisë dhe aktivitetit shoqëruar njerëzor. Bujqësia tradicionale dhe blegtorale janë zhvilluar në bazë të karakteristikave natyrore të vendit, dhe janë faktorët kryesorë që përcaktojnë fizionominë e peizazhit në këto fusha, të cilat karakterizohen nga speciet autoktone. Një numër i llojeve lokale blegtorale dhe bimore autoktone ekzistojnë në Shqipëri. Ato përfaqësojnë vlera shumë të rëndësishme të trashëgimisë për mbrojtjen dhe përmirësimin e cilësisë dhe produktivitetin e prodhimeve bujqësore dhe blegtorale.

Ultësirat me bimësi natyrore ekspozojnë bimësi me "dendesi", të përbërë nga gjelbërim i përjetshëm makias. Në kodra, nën 800 m, ky vegjetacioni është zëvendësuar nga plantacione, kryesisht ullinjtë apo pemë frutore. Me rritjen e lartësisë vegjetimi kryesisht ndryshon me pemë lisi (*Quercus*), ahuj (*FagusSylvatica*), si dhe shkoza (*OstryaCarpinifolia*) dhe shkoza orientale (*CarpinusOrientalis*). Në lartësi prej 1.000 m dhe më lart shfaqen pyjet e Frasherit (*Fraxinus*) dhe pisha (*Pinus*). Territoret më të larta se 1500 m janë karakterizuar nga kullota natyrore.

Fauna e vendit është tipike për elementet ballkanike dhe evropiane. Zonat përreth rrugëve zakonisht nuk janë shumë të pasura me kafshë të egra kryesisht për shkak të afërsisë së ngushtë të vendbanimeve të njeriut, rrezikun e jetës dhe shqetësimit nga zhurmat, pluhurat, ndriçimi etj. Në zonat pyjore me të largëta ka ujë, arinj, mace të egra dhe gjitarët tjerë dhe kanë një status mbrojtjeje. Rreth kanalet kullues të rrugës mund të vërehen shumë lloje të ndryshme të Raptorëve, zvarranikesh dhe amfibesh. Liqenet artificiale / rezervuarëve e ujërave kanë disa lloje peshqish si krapa (*Cyprinidae*) etj brenda rrjedhave mund të gjenden lloje peshqish autokton (si p.sh. Greyling) (*SalmoThymallus*).

Duke marrë parasysh pasuritë e tilla, Shqipëria ka zbatuar menaxhimin territorial duke përdorur rregullat e zonave të mbrojtura që nga viti 1940. Rreth 15% e sipërfaqes së Shqipërisë është e mbuluar nga zonave të mbrojtura (shih Hartën 1 - zonat e mbrojtura Shqiptare). Në ditët e sotme, Shqipëria ka të njëjtin klasifikim të zonave të mbrojtura, si Unioni Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës.

- Kat. Ia Rezerva strikte Natyrore

Zonat e Kategorise Ia janë zonat të mbrojtura në mënyrë rigoroze të vendosura në mënyrë të përcaktuar për të mbrojtur biodiversitetin dhe gjithashtu ndoshta dhe karakteristikat gjeologjike/gjeo-morfologjike, ku vizitat njerëzore, përdorimi dhe ndikimet janë të rreptësisht të kontrolluara dhe të kufizuara për të siguruar mbrojtjen e vlerave të ruajtjes. Viset e tilla të mbrojtura mund të shërbejnë si zona të domosdoshme referimi për kërkime shkencore dhe monitorim.

- Kat. Ib Zona të Shkreta

Zonat e mbrojtura në kategorine IB zakonisht janë zona të mëdha të pandryshuara ose pak të modifikuara, mbajnë karakterin dhe ndikimin e tyre natyror pa banim të përhershëm apo me rëndësi njerëzore, të cilat janë të mbrojtura dhe të menaxhuara në mënyrë që të ruajnë gjendjen e tyre natyrore.

- Kat. II Park Kombëtar

Zonat e mbrojtura te kategorise II jane zona te medha natyrore ose afersisht natyrore te vendosura menjane per te mbrojtur procese ekologjike ne shkalle te madhe, sebashku me speciet dhe ekosistemet komplimentare karakteristike per ate zone, e cila krijon gjithashtu nje themel per oportunitete shpirterore, shkencore, educative, argetuese dhe visitore te cilat jane kompatible me mjedisin dhe kulturen.

- Kat.III Monument Natyror ose Tipik

Ne Kategorine III zonat e mbrojtura janë të vendosura mënjanë për të mbrojtur një monument të veçantë natyrore, e cila mund të jetë një konture e tokës, detit, mali, shpellë, nëndetëse, tipar gjeologjike të tilla si një shpellë apo edhe një funksion të jetesës të tilla si një korije lashtë. Ato janë zona përgjithësisht mjaft të vogla të mbrojtura dhe shpesh kanë vlerë të lartë vizitorësh.

- Kat.IV Habitata / Zone Menaxhimi Speciesh

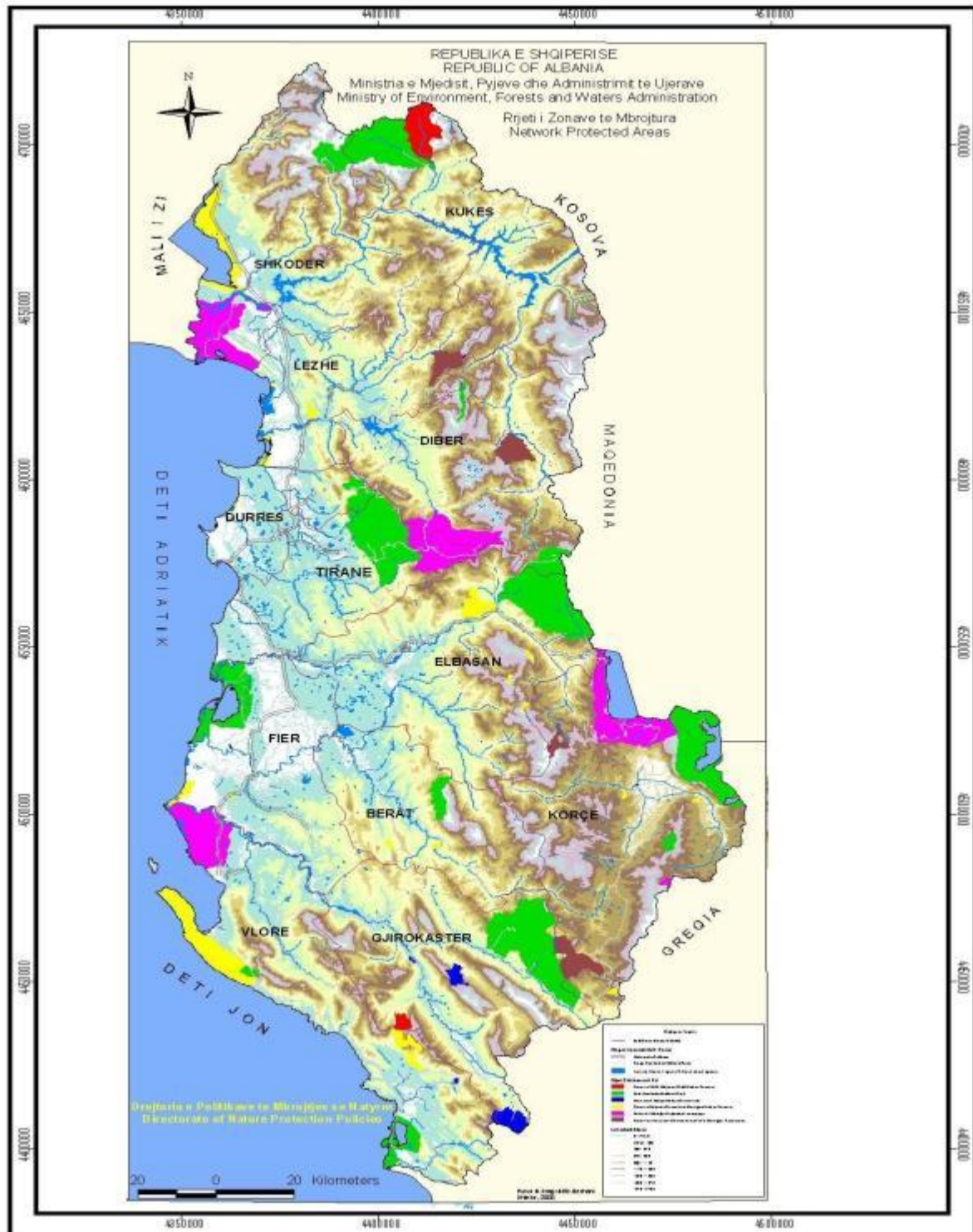
Kategoria IV e zonave të mbrojtura ka për qëllim mbrojtjen e specieve te veçanta ose habitatet dhe menaxhimi reflekton këtë prioritet. Shumë zona të mbrojtura te Kategorise IV do të kenë nevojë për ndërhyrje të rregullta, aktive dhe për të adresuar kërkesat e llojeve të veçanta, ose për të ruajtur habitatet, por kjo nuk është një kërkesë e kategorisë.

- Kat. V Peisazhi I Mbrojtur / pejzazh detar

Një zonë e mbrojtur ku ndërveprimi mes njerëzve dhe natyrës me kalimin e kohës ka prodhuar një sipërfaqe prej karakterit të veçantë dhe me vlera të rëndësishme, ekologjike, biologjike, kulturore skenike dhe ku ruajtja e integritetit të këtij bashkëveprimi është jetike për mbrojtjen dhe ruajtjen e zonës dhe natyrën e saj lidhur me ruajtjen dhe vlera të tjera.

- Kat. VI Zona e mbrojtur me përdorim të qëndrueshëm të burimeve natyrore

Zonat e mbrojtura te Kategorise VI ruajne ekosistemet dhe habitatet së bashku me vlerat kulturore perkatese dhe sistemet tradicionale të menaxhimit të burimeve natyrore. Ata janë përgjithësisht të mëdha, me pjesën më të madhe në një gjendje natyrore, ku një pjesë është nën menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore dhe, ku përdorimi ne shkalle te ulët e jo industriale të burimeve natyrore në përputhje me ruajtjen e natyrës shihet si një nga qëllimet kryesore të zonës.

Albanian Protected Areas

Te dhenat Socio-ekonomike

Mirëmbajtja dhe përmirësimi i rrugëve është mjaft i rëndësishëm për standardet e jetës së popullatës shqiptare. Aktiviteti i transportit dhe i trafikut në lidhje me qasjen në vendet e prodhimit, vende ku merren lëndet e para, transportin e mallrave, transportin e qytetarëve, aksesit ndaj objekteve të arsimit apo të shëndetësisë etj.

Nga regjistrimi i popullsisë të vitit 2011, popullsia shqiptare rezulton me 2,831,741 banorë, 1,421,810 prej të cilëve janë meshkuj, dhe 1,409,931 femra. Dendësia e popullsisë në të gjithë vendin është 99 banorë / km². 53.7% e banorëve jetojnë në qytet dhe qyteza.

Gjatë periudhës ndërmjet regjistrimeve të popullsisë 2001-2011 numri i lindjeve në vit ka rënë ndjeshëm, nga rreth 53.000 në vitin 2001, në rreth 34 mijë në vitin 2011, ndërsa numri i vdekjeve në vit ka mbetur i qëndrueshem në rreth 20 mijë. Kjo do të thotë një rritje pozitive natyrore e cila karakterizohet nga një tendencë në rënie. Në këto kushte, the rënia e fertilitetit është menduar të jetë një nga faktorët që është përfshirë në rënien e popullsisë. Moshë mesatare e popullsisë është rritur nga 30.6 vjet në vitin 2001 në 35.3 në 2011. Indeksi i moshës së vjetër, përqindja e popullsisë 65 vjeç e sipër pjesëtohet me popullsinë e përgjithshme, është më e lartë se në çdo regjistrim i mëpARRSHem shqiptar; kjo vlerë është rritur nga 8.0 për qind në 2001-11,0 për qind në vitin 2011. Indeksi i zëvendësimit, përqindja e popullsisë nën 15 vjeç të ndarë nga popullsia e përgjithshme, është DRMuktuar nga 29.0 përqind në vitin 2001-21,0 për qind në vitin 2011.

Për herë të parë, the popullsia që jeton në zonat urbane e ka tejkaluar popullsinë që jeton në zonat rurale. Popullsia rezidente në zonat urbane ishte 53.5 për qind, ndërsa 46.5 për qind e popullsisë jetonte në zonat rurale. Dendësia e popullsisë në prefekturat e Tiranës dhe Durrësit, tregon vlera më të larta në krahasim me prefekturat e tjera, përkatësisht 454 dhe 343 persona për kilometër katror. Numri i ekonomive familjare private është 722 262. Madhësia mesatare e një familje ka rënë nga 4.2 në 2001-3,9 anëtarë në 2011. Në zonat urbane, ky tregues është 3.6, ndërsa në zonat rurale është 4.2 anëtarë shtëpiake. Prefektura e Kukësit ka shifrën më të lartë, 5.0, ndërsa prefektura e Gjirokastrës ka shifrën më të ulët me 3.4 anëtarë të familjes.

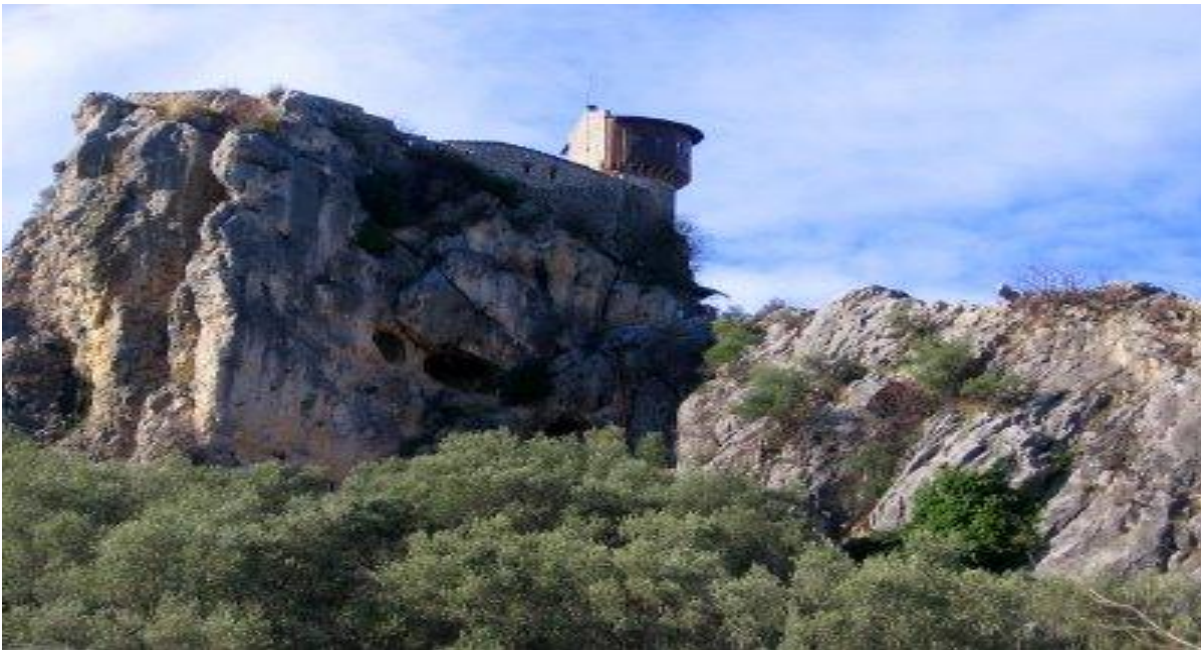
Tab 3.1 Popullsia banuese, sipërfaqja dhe dendësia sipas prefekturës

Prefektura	Popullsia Rezidente	Sipërfaqja (km ²)	Densiteti (Banore/km ²)
Berat	141,944	1,798	79
Dibër	137,047	2,586	53
Durrës	262,785	766	343
Ebasan	295,827	3,199	92
Fier	310,331	1,890	164
Gjirokastrër	72,176	2,884	25
Korçë	220,357	3,711	59
Kukës	85,292	2,374	36
Lezhë	134,027	1,620	83
Shkodër	215,347	3,562	60
Tiranë	749,365	1,652	454
Vlorë	175,640	2,706	65
Total	2,800,138	28 748	97

Trashëgimia Kulturore

Shqipëria, si një nga vendet më të vjetër të botës, është karakterizuar nga asete shumë të pasur dhe te larmishem te trashëgimisë. Një aspekt shumë i rëndësishëm që do të merren në konsideratë gjatë përgatitjes së PMM mbeten aktivitetet dhe operacionet në/ose afërsi të objekteve me vlera të trashëgimisë kulturore. Siç tregohet edhe në kapitullin mbi kuadrin ligjor, gjatë viteve Shqipëria ka përgatitur një sërë ligjesh dhe urdheresash që kanë të bëjnë me ruajtjen e burimeve njerëzore të trashëgimisë, më të rëndësishmet nga të cilat janë deklaruar "monumente kulturore", të cilat përfaqësojnë vlera shumë të rëndësishme dhe të veçanta në nivelin lokal , kombëtar, rajonal dhe nivelet ndërkombëtare.

Keshjtjella e Petreles (Monument Kulture)

Monumentet e Kulturës janë të përcaktuara dhe të vlerësuara nga institucionet e specializuara qeveritare, janë renditur pas regjistrimit të pasurisë në Qendrën Kombëtare për Inventarin e Aseteve Kulturore. Të gjithë personat fizikë ose juridikë janë të detyruar për të mbrojtur dhe ruajtur monumente të tilla siç është kërkuar nga ligji nr 98.048 për "Trashëgiminë Kulturore". Nga I njëjti Ligj, trashëgimia kulturore është klasifikuar si Trashëgimi Kulturore e luajtshme dhe Trashëgimisë Kulturore të Paluajtshme. Objektet e trashëgimisë kulturore të paluajtshme kanë këto shkalle mbrojtje:

- a) Nen vëzhgim;
- b) Nën vëzhgim paraprak;
- c) Monumente kulture të kategorisë II;
- d) Monumente kulture të kategorisë I.

Arsimi

Shkalla e analfabetizmit për popullsinë 10 vjeç e më tepër është 2.8 për qind. Kjo normë relativisht të lartë të ndikohet sot nga numri relativisht i madh i analfabetëve të moshës 75 vjeç e lart, të cilët përbëjnë rreth 50 për qind të totalit të njerëzve analfabetë, në kombinim me rritjen e peshës së kësaj grupmoshe të moshuar në popullsinë e përgjithshme. Përqindja e analfabetëve është më e lartë tek gratë, 3.7 për qind, në krahasim me meshkujt, 1.7 për qind. Popullsia e moshës 10 vjeç dhe

lart të cilët aktualisht janë duke marrë pjesë ose kanë përfunduar shkollën është 2 361 718, ose 96.2 për qind të popullsisë 10 vjeç e lart. Në regjistrimin e vitit 2011, 262 369 persona kanë përfunduar ose janë duke ndjekur studimet universitare ose pasuniversitare. Popullsia me arsim të lartë është rreth 10.7 për qind të totalit të popullsisë 10 vjeç e lart, një rritje e konsiderueshme prej regjistrimit të vitit 2001 (në vlerë prej 5.5 për qind). Prefekturat që kanë përqindjen më të lartë me të paktën një diplomë universitare janë Tirana, Vlora dhe Gjirokastra. Prefekturat që kanë përqindjet më të ulëta të individëve me të paktën një diplomë universitare janë Dibra dhe Lezha.

Shpërndarja e popullsisë 10 vjeç e lart sipas nivelit më të lartë të arsimimit të arritur tregon se 14.9 për qind kanë shkollën fillore si nivelin më të lartë, 40.9 për qind kanë shkollën e ulët të mesëm si nivelin më të lartë, dhe 28.4 për qind kanë kryer arsimin e mesëm e të lartë, duke përfshirë të shkolla të përgjithshme apo profesionale. Në mesin e tyre me vetëm arsim fillor, janë gratë të përfaqësuara me 53.4 për qind, krahasuar me 46.6 për qind për burrat. Për arsimin e mesëm, the shpërndarja gjinore është e kundërta: 44.5 për qind për femrat dhe 55.5 për qind për burrat.

Tab. 3.2 Popullsia banuese e moshës 10 vjeç e sipër që aktualisht nuk ndjekin shkollën nga zona urbane dhe rurale, moshës dhe nivelit arsimor

Urbane Rurale		Total	Nuk kane ndjekur kurre shkollen	Kane ndjekur shkollen ne te shkuaren						
				Total kane ndjekur shkollen	Pa diploma	Elementare	9-vjecare	E mesme	Universitet	Post Universitet
Total	Total	1,966,795	93,230	1,873,565	12,311	194,955	838,717	601,984	222,279	3,319
Urban	Total	1,049,137	43,771	1,005,366	6,091	76,937	335,529	399,810	184,080	2,919
Rural	Total	917,658	49,459	868,199	6,220	118,018	503,188	202,174	38,199	400

Shendetesia

Një objektiv i rëndësishëm i politikës së shëndetësisë është financimi i qëndrueshëm dhe gjithëpërfshirës i kujdesit shëndetësor. Në Shqipëri, shpenzimet e përgjithshme shëndetësore u rriten në 52-65 miliardë lekë në periudhën 2007 - 2009. Në krahasim me vlerësimet e mëpARRSHme, pjesa e financuar privatisht, është dukshëm më e ulët. Në total, 5.7 për qind e PBB-së është transferuar për shëndetin në vitin 2009, 50 për qind i financuar publik, 47 për qind i financuar privatisht, dhe 3 për qind financohet nga Programet Jashtme. Pjesa shqiptare e PBB-së të përkushtuar për shpenzimet e kujdesit shëndetësor publik është më e ulta në Europë, së bashku me Qipron.

Për vitin 2012 janë vlerësuar 41.715 shtatzëni, 34.960 lindje dhe 6755 aborte. Gjatë 20 viteve të fundit, sipas INSTAT-it, numri i aborteve ka rënë. Kulmi ishte gjatë vitit 1993, me 33.441 aborte.

Tab 3.3 Aktiviteti I institucioneve me krevate 1999 - 2012

No.	Treguesit e aktivitetit	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1	Nr. I spitaleve dhe institucioneve	46	45	44	44	44	44
2	Nr. I krevateve ne spitale	9,191	9,092	8,805	8,707	8,711	8,410
3	Persona te shtruar	273,266	260,164	265,200	258,407	240,562	247,220
4	Persona te sheruar	271,719	258,965	263,028	255,024	239,049	247,331
	- nga zona rurale	110,093	100,907	104,591	99,067	91,046	91,316
	- me pak se 1 vit	14,269	13,410	13,093	13,674	13,074	12,383
	- 60 vjec e lart	41,084	50,060	43,352	45,303	44,256	47,211
5	Dite ne krevat	1,641,550	1,524,407	1,509,882	1,472,480	1,404,806	1,508,714
6	Krevate te zene (ne dite)	178.6	167.7	171.5	169.1	161.3	179.4
	Krevate te zene (ne %)	49.9	46	47	46.3	44.2	49.2
7	Periudha e kohezgjatjes mesatare te shtrimit:	6	5.9	5.7	5.8	5.7	6.1
8	Rradha e krevateve	29.6	28.5	29.9	29.3	28.5	29.4
9	Nr. I personave te operuar	57,679	55,908	54,553	52,086	51,163	50,802
10	Mosperputhje	505	72	406	244	197	279

Familjet dhe Mirëqenia Sociale

Numri i shtepive private në Shqipëri ishte 722 262 prej të cilave 56.7 për qind janë të vendosura në zonat urbane dhe 43.3 përqind në zonat rurale. Rreth 90.2 për qind e familjeve të renditura kane në pronësi banesën ku ata jetojne, ose kanë paguar një peng, një kDRMi ose ishin në proces për të marrë aktin ligjor të pronësisë. 5.7 për qind e totalit të familjeve kane banesën e tyre me qira, kryesisht në zonat urbane. Të ardhurat vjetore të popullsisë në lekë jane vlerësuar në shumën prej 344 374 012, me një mesatare për frymë deri në 130.608 lekë. Të ardhurat e familjeve në zonat rurale sipas Ministrisë së Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe resurseve ujore është vlerësuar në mënyrë të konsiderueshme më e ulët.

Sektori i energjisë

Shqipëria po punon për ndërrimin e politikës efikase të energjisë dhe burimeve të ripërtërishme të energjisë. Strategjia Kombëtare Shqiptare e Energjisë 2007-2020 (e perditesuar), përfshijnë karburantin klasik me fosile, si dhe efikasitetin e energjisë dhe burimet e ripërtërishme të energjisë. Integrimi politikës së energjisë është një detyrim i qeverisë shqiptare në kuadër të Marrëveshjes së Stabilizim-Asociimit për shkak të harmonizimit të kuadrit ligjor. Rritja e sigurisë së furnizimit dhe kontributin e energjisë së rinovueshme, janë çështjet kyçe në politikën energjetike të Shqipërisë duke pasqyruar efikasitetin e energjisë dhe çështjet e burimeve të ripërtërishme të energjisë. Sigurimi i furnizimit me energji dhe ndryshimet klimatike janë faktorë të rëndësishëm të energjisë udhëzues për politikën e energjisë në Shqipëri, e cila është reflektuar gjithmonë në efikasitetin e

energjisë dhe burimet e ripërtëritshme të energjisë. Burimet kryesore të energjisë janë konsideruar hidro-energja, energjia diellore dhe e erës, energjia nga burimet gjeotermale etj.

Sectori I Minierave dhe Naftes

Shqipëria është një vend i pasur me minerale të ndryshme. Zbulimi, shfrytëzimi dhe përpunimi, është një aktivitet i rëndësishëm për ekonominë shqiptare. Tradicionalisht, pas vitit 1944, nxjerrja dhe përpunimi i mineraleve të kromit, bakrit, hekurit, qymyrit, etj, ka siguruar të ardhura të konsiderueshme. Shqipëria është gjithashtu një vend i pasur me naftës dhe gaz. Ka pothuajse një shekull që Shqipëria është duke prodhuar sasi të mëdha të naftës. Operacionet me hidrokarbure në Shqipëri filloi në fillim të 1800, kur u bene sondazhet e para gjeologjike. Më vonë, në fillim të viteve 1900 operacionet e naftës u intensifikuan dhe janë zbuluar shumë fusha të naftës dhe të gazit. Bashkëpunimi me industrinë ndërkombëtare të naftës ka filluar rreth 1900, kur qeveria shqiptare u dha koncesione kompanive më të njohura të naftës të asaj kohe. Pas vitit 1990 u organizuan disa raunde të licencimit u organizuan dhe u miratuan një numër marrëveshjesh të naftës me kompanitë e huaja. Operacionet e hidrokarbure të kryera gjatë këtyre kohëve ka prodhuar edhe një numër të madh të të dhënave të cilat janë përdorur për vlerësimin dhe planifikimin e operacioneve aktuale të naftës. AKBN ka promovuar zonat e lira. Kryerja e operacioneve të naftës është i mundur në sajë të një kuadri ligjor specifik dhe shumë efektiv në sektorin e naftës. Një organizim i përshtatshëm institucional është në vend në sektorin e naftës.

Sektori Agro-kulturor

Bujqësia është një sektor shumë i rëndësishëm i ekonomisë. Pavarësisht potencialit të konsiderueshëm të rritjes, si në aspektin e prodhimit, si dhe në tregti, ajo siguron bazën e të ardhurave për më shumë se gjysmën e popullsisë dhe të punësimit për një pjesë më të madhe të saj. Në vitin 2010, sektori i bujqësisë ka kontribuar me rreth 18% të PBB-së, duke e bërë atë një sektor kyç në zhvillimin ekonomik. Pjesa më e rëndësishme e lëndës së parë bujqësore vjen nga bagëtitë (55%), ndërsa 30% vjen nga kulturat e mbjella dhe 15% nga pemishtet. Në vitet e fundit, përpunimi dhe përmirësimi në prodhimin bujqësor është rritur, ndërsa la ndodhur e kundërta me prodhimin blegjor. Sektori i bujqësisë është aktualisht pjesa më e pazhvilluar e ekonomisë shqiptare dhe vuan nga fragmentarizimi i thellë i sipërfaqes së tokës bujqësore. Vetëm në vitin 2010, qeveria vendosi për të subvencionuar fermerët që mbjellin ullinj, agrume, pemët frutore dhe vreshtat. Kjo masë është e domosdoshme, në mënyrë që sektori i bujqësisë shqiptare të konkurojë me produktet bujqësore të vendeve fqinje. Rritja e prodhimit bujqësor jo vetëm ndihmon në zhvillimin e ekonomisë dhe zvogëlimin e papunësisë, por ajo gjithashtu mundëson uljen e çmimeve të produkteve kryesore dhe zvogëlon varësinë e vendit nga importet.

Zhvillimi i Turizmit

Sektori i turizmit është i përhapur gjerësisht në Shqipëri. Rritja e turizmit në vitet e fundit konfirmon se Shqipëria është në rrugën drejt kthimit të Turizmit në një gjenerator aktiv për zhvillimin e saj ekonomik. Në qoftë se Shqipëria mund të përdorë burimet e veta në interes të turizmit mund të jetë shumë më e zhvilluar se është aktualisht. Sot, Shqipëria është duke fituar pozitën e merituar, jo vetëm në kuptimin politik dhe ekonomik, por edhe si një destinacion turistik. Turizmi ka potencial të shkëlqyer si një katalizator për rritjen ekonomike dhe për këtë arsye është konsideruar si një sektor kyç në një nivel makro-ekonomik. Kjo paraqet një situatë ideale për investitorët e huaj që të ndërhyjnë dhe të zgjerojnë biznesin e tyre në sektorin e turizmit në Shqipëri. Shqipëria është e përqendruar në zhvillimin e sektorit të turizmit, i cili do të ketë një ndikim të madh në rritjen e prodhimit të brendshëm bruto dhe të punësimit, duke qenë tërheqëse për investitorët, dhe në veçanti ato të cilat mund të përdorin veçoritë e potencialit lokal. Shqipëria po zhvillohet me turizmin detar, turizmin e natyrës, turizmin historik, turizmin kulturor, turizmin e biznesit etj.

Transporti

Shqipëria trashëgoi një infrastrukturë shumë të varfër nga regjimi ish-komunist që ishte një pengesë serioze për zhvillimin e vendit dhe tërheqjen e investitorëve të huaj. Për 20 vjet Shqipëria ka qenë në përpjekje për të kapërcyer këtë problem të madh duke investuar në sektorin rrugor, detar, hekurudhor dhe transportit ajror. Deri në ditët tona, transporti rrugor mbetet më i rëndësishëm në krahasim me mjetet e tjera të transportit. Vendi mbështetet kryesisht në rrjetin e saj rrugor si për tregtine tranzite në Evropën jugore dhe qendrore pa dalje në det, dhe për lidhjen e vendbanimeve urbane dhe rurale. Zhvillimi i sektorëve të rëndësishëm është i varur nga infrastruktura e transportit të vendit, prandaj, në dekadën e fundit janë ndërmarrë një numër projektesh të rëndësishme për zhvillimin e rrugëve. Kushtet klimatike, amplitudat e larta vjetore, amplitudat shumë të larta të përditshme (ato ekstreme, të ulëta dhe të larta) shkaktojnë shkatërrimin e asfaltimit të rrugëve të reja të ndërtuara apo të rehabilituara. Kjo dukuri është e bashkuar nga aktiviteti i erozionit të shkaktuar nga shpyllëzimi në anët e rrugëve dhe kushte të shpeshta atmosferike me shi intensiv të rene në një periudhë të shkurtër kohe. Pa një mirëmbajtje të duhur, rritja e trafikut, transporti i mallrave me kamionë të rëndë, së bashku me faktorët natyrore dhe artificial krijojnë probleme në cilësinë e sistemit rrugor.

Mirëmbajtja dhe rehabilitimi i rrugëve ekzistuese është një aktivitet i përhershëm që në disa mënyra mund të ndikojë në mjediset natyrore dhe/ose njerëzore. Përgatitja e dokumenteve të ruajtjes mjedisore dhe sociale do të krijojë një kornizë orientimi që mund të përdoret si një udhëzues për përgatitjen e VNM-se dhe studime për Planet e Menaxhimit në lidhje me mirëmbajtjen dhe rehabilitimin e rrugëve.

4 PASQYRE KERKESAVE TE KUADRIT MJEDISOR LIGJOR NE SHQIPERI

Kuadri ligjor mjedisor i Shqipërisë i përket legjislacionit përkatës kombëtar dhe konventave ose marrëveshjeve ndërkombëtare, kuadrit institucional, etj. Në qershor 2014 Shqipëria është shpallur zyrtarisht si një vend kandidat për në BE.

Republika e Shqipërisë ka miratuar një pakete ligjesh mjedisore për të bërë një progres të konsiderueshëm drejt objektivit të saj të "përafërimit" me legjislacionin e BE-së, në funksion të qëllimit të anëtarësimit në Bashkimin Evropian të Shqipërisë.

Shqipëria ka nënshkruar edhe disa marrëveshje ndërkombëtare mbi mjedisin, me të cilin ky projekt duhet të përputhet. E gjithë kjo pakete komplekse e rregullave dhe rregulloreve është e zbatueshme për projektin aktual.

Sot, legjislacioni dhe administrimi mjedisor i Shqipërisë është një hap më afër me atë të Bashkimit Evropian. "Puna në standardet mjedisore" është pjesë e detyrimeve të Shqipërisë në kuadër të "Marrëveshjes së Stabilizim-Asocimit".

Ky seksion përshkruan kornizën ligjore dhe kërkesat e rregullave mjedisore, brenda të cilit do të përgatitet projekti. Kuadri i Menaxhimit Mjedisor është përgatitur në mënyrë të tillë që të përfaqësojë një model i cili do të përputhet si me kërkesat shqiptare dhe me ato të BE.

Miratuar në vitin 1998, Kushtetuta e Shqipërisë krijoi një kuader të përgjithshëm për mbrojtjen e mjedisit dhe miratoi parimet e zhvillimit të qëndrueshëm dhe menaxhimit të qëndrueshëm të burimeve natyrore, si dhe të drejtën e publikut për lirinë e informacionit mbi mjedisin.

Legjislacioni për Mjedisin dhe ruajtjen i konsideruar në këtë studim mund të ndahet në seksionet e mëposhtme, të përmbledhura në këto paragrafë:

- Ligji themelor për mbrojtjen e mjedisit dhe të legjislacionit përkatës,
- Legjislacioni mbi planifikimin urban dhe ndërtimin dhe mirëmbajtjen e rrugëve,
- Legjislacioni mbi VNM dhe Lejet Mjedisore
- Konsultimet publike
- Konventat

4.1 Ligji themelor mbi Mbrojtjen Mjedisore

Ligji themelor mbi mjedisin është Ligji Nr. 10 431 i 9.6.2011, i quajtur "Ligji mbi mbrojtjen Mjedisore", që ka për qëllim të pershtase ligjin mjedisor Shqiptar me ligjin mjedisor të BE, dhe me sakte me Direktiven 2004/35/EC të Parlamentit dhe Keshillit Evropian, date 21 Prill 2004 "Mbi Qendrueshmerine Mjedisore, parandalimin dhe riparimin e demeve Mjedisore" të ndryshuar. Ligji Nr. 10.431, ka hyrë në fuqi në Janar 2013. Ky ligj ka fokusohet tek Mbrojtja Mjedisore në një nivel më të lartë se ligje të njëjta të implementuara në vitet 1993-2002. Ndër aspektet e tjera, ligji synon mbrojtjen dhe përmirësimin e mjedisit, parandalimin ose zvogëlimin e rrezikut për shëndetin e njeriut, duke siguruar parandalimin e rreziqeve të jetës njerëzore, përmirësimin e cilësisë së jetës dhe sigurimin e mjeteve për një zhvillim të qëndrueshëm të vendit. Ligji i referohet mbrojtjes së resurseve ujore, normat e cilësisë së ujit, ajrit dhe mbrojtjes së tokës, etj, ndërkohë që kanë të bëjnë me qëllimet dhe parimet e VNM. Ligji deklaron Agjencinë Kombëtare të Mjedisit si autoritet kompetent për përcaktimin e kushteve për leje mjedisore. Ky ligj po ashtu nënvizon detyrimin e ndonjë entiteti shtetëror ose privat, të ftojë publikun dhe palët e interesuara në seancat dhe konsultimet publike për të diskutuar mbi mbrojtjen e mjedisit.

4.2 Legjislacion tjetër në lidhje me Mbrojtjen Mjedisore

Ligjet në lidhje me cilësinë e mjedisit, burimet natyrore dhe detare dhe mbrojtjen e biodiversitetit janë marrë gjithashtu parasysh:

- Ligji Nr. 10.463, datë 2011/09/22, mbi "Menaxhimin e Integruar të mbetjeve", i cili jep rregullat dhe kuadrin për mbrojtjen e mjedisit nga ndotja e mbeturinave.
- Ligji Nr. 8897, datë 16.05.2002, "Për mbrojtjen e ajrit nga ndotja", e cila i referohet masave për parandalimin e ndotjes së ajrit nga disa aktivitete.
- Ligji Nr. 8905, datë 2002 mbi "Mbrojtjen e Mjedisit Detar nga Ndotja dhe Dëmtimi" e vitit 2002, i cili përfshin legjislacionin kombëtar shqiptar dhe detyrimet që rrjedhin nga Konventa për Mbrojtjen e Detit Mesdhe dhe protokollat e saj.
- Ligji Nr. 8364, datë 1998/02/07, mbi "Substancat e rrezikshme dhe mbetjeve", i cili i referohet kontrollit të ndotjes nga gjenerata e substancave të rrezikshme dhe asgjësimin e mbeturinave të lëngshme dhe të ngurta.
- Ligji Nr. 9587, datë 20.07.2006, "Për mbrojtjen e biodiversitetit", e cila i referohet mbrojtjes së llojeve bimore dhe shtazore. Libri i Kuq Shqiptar është pasuar nga Lista e Kuqe Shqiptar, në të cilat kategorizohen specie me status të veçantë, në lidhje me gamen kombëtare, rajonale, evropiane dhe Mesdhetare, si dhe në gamë të gjerë botërore.

- Ligji Nr. 9868, datë 2008/04/02, "Për disa ndryshime dhe Rregulloret e Ligjit për Zonat e Mbrojtura, Nr. 8906, date. 6.6.2002", që rregullon ligjet dhe nenet e mëpARRSHme në lidhje me Zonat e Mbrojtura. Ligji është në përputhje me kategoritë dhe strukturën e Zonave të Mbrojtura të IUCN-së, dhe mes çështjesh të tjera, trajton integrimin e zonave neutrale në pjesën periferike të Zonave të Mbrojtura, i jep përdorimin e tokës në çdo nënkategorie të Zonave të Mbrojtura dhe përcakton aktivitetet e ndaluara në çdo menaxhim të nën-zonave të Zonave të Mbrojtura.
- Ligji Nr. 8906, date. 2002.06.06, për Zonat e Mbrojtura, ku janë dhënë procedura të deklarimit të ZM dhe menaxhimit të zonave të saj.
- VKM No.266, datë 24.04.2003, për "Administrimin e Zonave të Mbrojtura".
- VKM Nr.267, datë 24.04.2003, lidhur me "Procedurat që rregullojnë propozimin dhe shpalljen e zonave të mbrojtura dhe neutrale".

Shumë i rëndësishëm është legjislacioni që ka të bëjë me trashëgiminë kulturore si:

- Ligji Nr. 9048, datë 2003/07/04, mbi "Trashëgiminë Kulturore".
- Ligji Nr. 9490, datë 2006/03/13, mbi "Ratifikimi i Konventës për Ruajtjen e Trashëgimisë Kulturore Materiale, Paris 2003"
- VKM Nr 795, datë 26.11.2003, mbi "Ndërtimin, përbërjen dhe funksionimin e Komisionit të Përgjithshëm të Përhershëm për vlerësimin e Objekteve të trashëgimisë kulturore, në pronësi të subjekteve private, të pronave të luajtshme, si dhe për kriteret shkencore dhe procedurat e vlerësimit të objekteve të tilla".
- VKM Nr 426, datë 13.07.2007, për "Miratimin e Kartës Restaurimit shqiptare".
- VKM Nr 723, datë 2008/05/14, për "Përbërjen e Komitetit Kombëtar të Trashëgimisë Shpirtërore të Kulturës."
- Guida Nr. 446, datë 2007/07/05, për "Miratimin e dokumenteve standarte të prokurimit publik për restaurimin e monumenteve kulturore".

Një gamë e akteve nënligjore aplikohen për zbatimin e drejtë të ligjeve mjedisore.

4.3 Legjislacioni për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis dhe Lejes Mjedisore

Futja e ligjeve të reja dhe ndryshimet në planifikimin e tokës kanë qenë gjithashtu shumë të rëndësishme:

- Ligji Nr.10 119, datë 23.04.2009, mbi "Planifikimin e Tokës", i ndryshuar i cili zëvendëson Ligji e vjetër Nr. 8406, datë 1998/09/ mbi "Planifikimin Urban", i ndryshuar.
- Vendimi Nr. 502 datë 13.07.2011 futur kohët e fundit, mbi "Miratimin e Rregullores Uniforme të Kontrollit të Zhvillimit të Territorit", i cili shkon së bashku me Ligjin nr.10 119.

Legjislacioni në lidhje me ndërtimin e rrugëve, funksionimin/mirëmbajtjen dhe transportin konsiderohet gjithashtu si i një rëndësie primare. Ky legjislacion jo vetëm që vendos se si të përmirësohet transporti, përcakton kategoritë rrugore, vendos kontrollin dhe institucionet e vlerësimit etj, por edhe përcakton rregullat e kodit rrugor, përcakton metodat për kontrollin teknik të rrugëve, identifikon autoritetet kryesore rrugore. I gjithë ky legjislacion i tillë është i rëndësishëm për sigurinë, uljen e ndotjes dhe, në përgjithësi, për zhvillimin socio-ekonomik të Shqipërisë.

Sistemi ligjor i transportit rrugor mbështetet aktualisht në tre ligje kryesore dhe disa akte nënligjore:

- Ligji për Transportin Rrugor, nr 8308/1998, i cili rregullon kushtet dhe modalitetet me të cilat kryhet transporti i udhëtarëve dhe mallrave, si në aktivitetet e transportit rrugor të vendit dhe ndërkombëtare.
- Vendimi Nr.1243/2008, për "Miratimin e rregullave për pranimin në profesionin e operatorit të transportit rrugor të mallrave dhe udhëtarëve, orarin e punës së tij, si dhe njohjen e dokumenteve zyrtare, të caktuara për këta operatorë".
- Ligji për Kodin Rrugor të Republikës së Shqipërisë, nr. 8378/1998, i cili rregullon kategoritë rrugore, kompetencat, agjencitë e kontrollit rrugor, dimensionet maksimale të lejuara dhe peshen maksimale e autorizuar e automjeteve.
- Vendimi i Këshillit të Ministrave Nr. 153/2000, për "Miratimin e Rregullores së zbatimit të Kodit Rrugor të Republikës së Shqipërisë".
- Udhëzim i Ministrisë së Punëve Publike dhe Transportit nr. 2 të vitit 2010 për "kontrollin teknik të mjeteve rrugore".
- Ligji nr. 10164/2009 për Autoritetin Rrugor Shqiptar (ARRSH).

Në nenin 41/4, Kushtetuta e Shqipërisë parashikon: "Shpronësimet ose ato kufizime të së drejtës së pronës që barazohen me shpronësimin, lejohen vetëm përkundrejt një shpërblymimi të drejtë". Në janë marrë gjithashtu në konsideratë studimi për ligjet dhe aktet nënligjore në lidhje me zhvendosjen, shpronësimin dhe kompensimin. Ky legjislacion do të analizohet në dokumentin KPZH të këtij projekti.

Aktivitetet ekonomike që mund të kenë një ndikim të rëndësishëm në mjedis, ose janë të lidhura me përdorimin e burimeve natyrore do të lejohen vetëm pas Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis (VNM).

- Ligji i ri për VNM, është Ligji nr. 10 440, datë 7.07. 2011 mbi "Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis". Ky ligj ka hyrë në fuqi në fillim të vitit 2013. Në këtë ligj procedurat e përgjithshme të VNM, autoritetet të cilat formalizojnë dhe miratojnë procedurat e dhëna. Dy llojet e VNM, domethënë e "plotë" dhe "paraprake" janë dhënë gjithashtu të përshkruara. Klasifikimi i kategorive të VNM-së në lidhje me investimet janë dhënë në aneksin I (VNM e plotë) dhe II (VNM preliminare) të këtij ligji. Në ligj, kërkesat për "Leje Mjedisore" për të dy kategoritë VNM janë të përcaktuara, dhe Agjencia Kombëtare e Mjedisit (AKM, siç përmendet në Ligjin baze të mjedisit nr.10 431, datë 2011/06/09, "Për mbrojtjen e mjedisit") ka ri-deklaruar autoritetin kompetent për përcaktimin e kushteve për leje mjedisore. Për aktivitetet e mirembajtjes së rrugëve nuk parashikohet VNM e plote, si dhe nuk është e nevojshme të aplikohet për leje mjedisore. Ligji jep gjithashtu rregullat në lidhje me informatat me karakter publik gjatë procesit të VNM-së.
- Ligji nr 10.448, datë 2011/07/14, "Për lejet e mjedisit", jep rregullat dhe procedurat që lidhen me procesin e VNM-së, kategorizimin dhe lejet. Ky ligj përshkruan llojet e lejeve mjedisore, përcakton autoritetin kompetent për verifikimin e çdo lloji licence, parashikon procedurat e konsultimit, etj. Ligji gjithashtu përshkruan rëndësinë e TMM (TMD) për përcaktimin e kategorisë së lejes mjedisore dhe nënvizon se dokumentacioni duhet të paraqitet në Qendrën Kombëtare të Licencimit (NCL), pas konsultimit me AKM-në për nivelin e VNM-së ("të plotë" apo "paraprake"). Dokumentacioni i kërkuar për të dorëzuar në NCL për kërkesën e lejes mjedisore, në lidhje me të gjitha kategoritë e VNM-së është treguar edhe në ligj. Ligji kategorizon aktivitetet në drejtim të çështjeve, shkarkimeve dhe rreziqet në tre klasa: A, B, dhe C. Lidhur me rëndësinë e ndikimit, Ligji përcakton tre nivele të lejës ekologjike:

- a) Leja e tipit A, i detyrueshëm për aktivitetet e përcaktuara në kategorinë A (aneksi 1 / A të këtij ligji);
- b) Leja e tipit B, e detyrueshme për aktivitetet e listuara në kategorinë B (aneksi 1 / B të këtij ligji);
- c) Leja e tipit C, e detyrueshme për aktivitetet e listuara në kategorinë C (aneksi 1 / C të këtij ligji);
- VKM nr. 13, datë 2013/04/01, "Për miratimin e rregullave, përgjegjësitë dhe afatet për zhvillimin e procedurës së VNM" jep detaje për procedurat, sqaron dokumentacionin e nevojshëm për kërkesat leja mjedisore, përcakton procedurat e konsultimit. VNM duhet të dorëzohet në NCL, rishikohet nga AKM-ja dhe DRM-ja, me mbështetjen e institucioneve teknike / shkencore / kërkimore, dhe komentet e tyre do të përfaqësohen në NCL, e cila do të informojë klientin sipas kërkeses. Klienti, pas përmbushjes së kërkesave të vendimarrësit paraqet studimin e rishikuar në NCL, duke pritur për lejen e investimeve nga pikëpamja mjedisore. Periudha kohore për rishikimin e VNM-se nga vendimarrësit (pa kohën e përmbushjes së kërkesave nga procesi i rishikimit) është 20-30 ditë.
  - Në Udhëzimin datës 2013/02/12, "Për dokumentacionin e Detyrueshem kërkuar për të marrë lejen e mjedisit të tipit A, B, C, për aktivitete të reja dhe ekzistuese", kërkesa shtesë për dokumentacion dhe procedurat për leje mjedisore janë dhënë, lidhur me aktivitetet e listuara në aneksin 1 / A, 1 / B dhe 1 / c të ligjit nr 10.448, datë në 2011/07/14, të "Lejeve Mjedisore".
  - VKM Nr 419, datë 2014/06/25, "Për miratimin e kërkesave për leje mjedisore të tipit A, B dhe C", merret me transferimin e lejeve të tilla nga një entitet në një tjetër, kushtet e lejeve përkatëse të mjedisit, si dhe disa rregulla të hollësishme për lejet e rishikimit nga organet kompetente deri më autorizime të tilla për t'u çliruar nga NCL.

4.4 Procedurat për të siguruar lejet mjedisore për rehabilitetin dhe përmirësimin e rrugëve

Korniza me hapat për të siguruar lejet mjedisore është Ligji nr 10.448, datë 2011/07/14, "Për lejet e mjedisit", i cili përcakton rregullat dhe procedurat që lidhen me procesin e VNM-së, kategorizimin dhe lejet. Ky ligj është dhënë nga VKM e re nr. 13, datë 2013/04/01, mbi "Miratimin e rregullave, përgjegjësitë dhe afatet për zhvillimin e procedurës së VNM". Me ligjin për "Lejet Mjedisore" është dhënë një shtojcë, e cila përmban listën e veprimtarive që kërkon VNM e kategorisë I (e barabartë me kategorinë e VNM A të BB) dhe listën e kategorive që kërkojnë VNM të kategorisë II (të barabartë me VNM kategori B të BB), dhe kushtet për përgatitjen e një VNM paraprake. Vendimarrësit e mjedisit përcaktojnë nëse VNM do duhet të jetë e thelle (VNM e listës I) ose jo (VNM e listës II), dhe hapat e tjere për të marrë "lejet mjedisore". Në mënyrë që të sigurohet perpuethshmeria dhe me legjislacionin Shqiptar, ky projekt duhet të përshtase PMM-në në VNM Preliminare

Kapituj të thjeshtë PMM (BB)	Kapituj të VNM paraprake (Ligji shqiptar)
Hyrje	Pershkrim i projektit të propozuar
Pershkrim i projektit	Karakteristikat Mjedisore të zones së projektit
Ndikimet e mundshme mjedisore të lidhura me aktivitetet e projektit të propozuar	Karakteristikat e ndikimeve të mundshme në mjedis (kombinuar me karakteristikat e projektit dhe të mjedisit)
<ul style="list-style-type: none"> • Plani i Menaxhimit Mjedisor: • Plani Zbutës Mjedisor • Plani i Monitorimit Mjedisor • Përgjegjësitë e Zbatimit PMM 	Plani i përgjithshëm i Menaxhimit

<ul style="list-style-type: none"> • Zhvillimi i kapaciteteve dhe nevojave për trajnime 	
Konsultimi publik dhe shpallja	

PMM e thjeshtë e kërkesave të BB është krejt e njëjtë me kërkesat e legjislacionit shqiptar. Duke qene se rehabilitimi/permiresimi i rrugëve nuk është i përfshirë në mënyrë të veçantë në ndonjë prej tabelave të tilla, niveli i VNM mund të jenë i ndryshem, edhe pse është konsideruar të jetë minimal, duke rezultuar maksimumi ne përgatitjen e nje VNM paraprake ose te thjeshtuar (e cila perkon me PMM te BB).

Aktivitetet që përbëhen vetëm nga aktivitete rehabilituese supozohet të kategorizohen në nivelin C. Ata që konsistojnë në aktivitete modernizuese dhe mund të kërkojnë vlerësim shtesë nga REA / AKM-ja.

Për tu pajisur leje mjedisore të kategorisë B ose C, VNM, VNM preliminare duhet të shoqërohet me dokumentet e mëposhtme:

Lejet e kategorisë A dhe B kërkojnë:

- kopje ligjore ose dokumentet origjinale që sigurojnë se subjekti përgjegjës për veprimtarinë është regjistruar në Regjistrin e Tregtisë në Shqipëri,
- Dokumentacioni teknik me karakteristikat e projektit dhe vendndodhjes,
- Raporti i VNM-së (sebashku me licencën e konsulentit për Studime të vlerësimit të ndikimit mjedisor, dhënë nga NCL),
- Informimi dhe dokumentimi i konsultimeve publike,
- Plani i rehabilitimit për projekte që konsistojnë në shfrytëzimin e burimeve minerale,
- Plani i emergjencës për veprimtaritë që përdorin, prodhojnë dhe magazinon materiale të rrezikshme,
- Përmbledhje e VNM, dhe
- Dokumenti siguarur që subjekti i interesuar i ka paguar shërbimet e Procedurave per leje mjedisore.

Lejet e kategorisë C kërkojnë:

- Kopje ligjore ose dokumentet origjinale që sigurojnë se subjekti përgjegjës për veprimtarinë është regjistruar në Regjistrin e Tregtisë në Shqipëri,
- Dokumentacioni teknik me karakteristikat e projektit dhe vendndodhjes,
- Raporti paraprak i VNM (sebashku me licencën e konsulentit për Studime të vlerësimit të ndikimit mjedisor, dhënë nga NCL),
- Informimi dhe dokumentimi i konsultimeve publike,
- Përmbledhje e VNM preliminare, dhe
- Dokumenti siguarur qëthe subjekti i interesuar i ka paguar shërbimet e Procedurave leje mjedisore.

Për aktivitetet që tashmë ekzistojnë, procedurat kërkojnë dokumentacionin e mëposhtëm:

- kopje ligjore ose dokumentet origjinale që sigurojnë se subjekti përgjegjës për veprimtarinë është regjistruar në Regjistrin e Tregtisë në Shqipëri,
- Dokumentacioni teknik me karakteristikat e projektit dhe vendndodhjes,
- Informacion mbi masat e nevojshme për zbatimin e kërkesave të lejes së mjedisit,
- Në rast se nga kushtet e lejes mjedisore është i nevojshem rehabilitimi i mjedisit, duhet të jepen informacione në lidhje me punen rehabilituese qe do te zbatohet;

- Për veprimtaritë me shkarkimet në mjedis duhet të jepen rezultatet e monitorimit të vetë shkarkimeve për një periudhë prej 1 viti nga data që është e nevojshme për përditësimin e lejeve në NCL, sebashku me emrin e subjektit që ka kryer aktivitetin e monitorimit, përshkrimin e marrjes së mostrave, pajisjet e përdorura dhe metodologjinë analitike.
- Fotokopje e Lejeve Mjedisore, edhe nëse ajo është e vjetër
- Të dhënat mbi subjektin e interesuar (emri, adresa, personi i kontaktit, email, telefon, etj).

4.5 Legjislacioni në lidhje me Konsultimin Publik

Shqipëria ka nënshkruar Konventën e Aarhus-it në vitin 1999 dhe ka aderuar në atë në vitin 2001. Që atëherë, konsultimi publik ka mbetur një pjesë e rëndësishme e procesit të zhvillimit brenda kuadrit të mjedisit. Ndërkohë, ligjet dhe aktet nënligjore në vijim janë themeluar:

- Në Aktin 17 të ligjit nr. 10 440, datë 7.07. 2011 mbi "Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis dhe procesi i dëgjimit publik gjatë VNM dhe procedurave për të organizuar atë". Ky ligj shpjegon se si konkluzionet dëgjimore dhe konsultore me publikun duhet të pasqyrohen në raportin e VNM-së dhe AKM-ja përcakton (lejen e kategorisë A dhe B) dhe DAR (lejen e kategorisë C) dhe autoritetet që duhet të organizojnë dëgjime publike gjatë procesit të publikimit.
- VKM Nr 247, datë 2014/04/30 për "Përcaktimin e rregullave, kërkesat dhe procedurat për informimin dhe përfshirjen e publikut në marrjen e vendimeve mjedisore", i cili merret me efektet e pjesëmarrjes publike në vendimet për leje mjedisore e veprimtarive që ndikojnë në mjedis. Një afat kohor për procedurat e konsultimit publik është dhënë edhe në këtë VKM.

4.6 Konventat

Konventat janë një pjesë e rëndësishme e kuadrit mjedisor aktual marrë parasysh në studimin në fjale. Disa prej konventave më të rëndësishme që kanë të bëjnë me projektin, të aderuar nga Qeveria Shqiptare, janë përmendur më poshtë:

- Konventa e Aarhusit, që siguron qasjen e publikut në informacionin mjedisor, pjesëmarrjen e publikut në vendimet e mjedisit duke e bërë dhe aksesin e publikut në drejtësi.
- Konventa për luftën kundër shkretëtirëzimit, i cili përpiqet për të luftuar shkretëtirëzimin dhe për të zvogëluar efektet e klimës së thatë. Kjo konventë është e lidhur me mënyrat në të cilat aktivitetet e mirëmbajtjes së rrugëve mund të ndikojnë në tokat bujqësore apo zonat urbane, zonat me natyrore ose të trashëgimisë me status të veçantë, zonat bregdetare apo kënetat, etj
- Konventa e Bernës për Ruajtjen e Florës dhe faunës së egër dhe mjedisit natyror në Evropë, e cila nxit mbrojtjen e habitateve specifike dhe kafshë të egra me mbrojtjen apo status të rrezikuar.
- Konventa mbi Mbrojtjen e Biodiversitetit (Konventa e Barcelonës), që propozon një kornizë globale për ruajtjen e florës, faunës dhe zonat e mbrojtura, në nivel lokal, kombëtar dhe ndërkombëtar.
- Konventa e Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike, i cili ka për qëllim për parandalimin e efekteve dhe zbutur ndikimet e shkaktuara nga ndryshimet klimatike. Në veçanti, referencat mund të gjenden këtu në rastin e rreshqitjeve të mundshme dhe përmbytjet e shkaktuar nga efektet e ndryshimit të klimës.

- Konventa për Ruajtjen e specieve migratore në Shqipëri, që kanë të bëjnë me specie zogjsh, që janë sezonale dimërim, të ushqyerit apo shumimin në zonat natyrore (pyjet dhe ligatinat).
- Konventa e Ramsarit, në lidhje me ligatinat me rëndësi ndërkombëtare, veçanërisht habitateve të shpendeve të ujit.
- Konventa për Mbrojtjen nga Ndotja e detit Mesdhe dhe Protokollet e saj perkatëse, në lidhje me masat që duhet të merren në nivelet kombëtare dhe ndërkombëtare për kontrollin e ndotjeve në Detin Mesdhe.
- Konventa për Ruajtjen e trashëgimisë materiale kulturore, Paris 2003.

4.7 Korniza Institucionale

Autoriteti më i lartë për mbrojtjen e mjedisit në Shqipëri është Ministria e Mjedisit, ndërsa agjencia më e rëndësishme rajonale janë Drejtoritë Rajonale të Mjedisit (DRM), të cilat kanë të drejtën për dhenien e lejeve mjedisore, pas një vlerësimi të përgjithshëm nga ana e Agjencisë Kombëtare të Mjedisit. Qendra Kombëtare për Licencim pranon kërkesat për leje dhe zyrtarisht u jep këtyre lejet mbi komentet e AKM-së dhe të DAR. Një numër i madh i institucioneve shkencore dhe kërkimore në nivel kombëtar, universitetet me laboratorët e tyre po bashkëpunojnë me AKM-në për shqyrtimin e VNM, monitorimin e mjedisit, vlerësimet dhe auditimin. Autoritetet kompetente për lëshimin e lejeve të mjedisit janë:

- Qendra Kombëtare e Licencimit, ku paraqitet kërkesa për leje mjedisore të tipit A, B dhe C.
- Ministria e Mjedisit është autoriteti që cakton miratimin e Lejeve Mjedisore të tipit A dhe B, pas miratimit dhe përgatitjes së dokumentacionit përfundimtar ligjor nga AKM.
- Agjencia Kombëtare e Mjedisit është autoriteti që verifikon saktësinë e informacionit të paraqitur në kërkesat për lejet e tipit A dhe B dhe jep mendimin e kualifikuar për miratimin e lejes në Qendrën Kombëtare për Licencim.
- Autoriteti kompetent qeveritar është autoriteti i cili verifikon nëse rekomandimet të përfshira në lejen mjedisore respektohen, pas dhënies së lejes nga NCL.

Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës (MTI) është organizata kryesore mbikqyrëse për sektorin e transportit në Shqipëri. Kohët e fundit, the Qeveria dhe Ministria kanë ndërmarrë veprimet e mëposhtme ligjore për arritjen e reformave institucionale në nën-sektorë të ndryshëm të transportit:

- MTI ka mbikëqyrje të përgjithshme të transportit rrugor. MTI ka menaxhuar historikisht infrastrukturën nëpërmjet Drejtorisë së Përgjithshme të Rrugëve (DPR). DPR u zëvendësua së fundmi nga Autoriteti Rrugor Shqiptar (ARRSH), e cila ka një marrëveshje më formale me Ministrinë brenda kontekstit të një marrëveshjeje të shërbimit. Autoriteti i ri shqiptar I rrugëve (ARRSH) është institucioni kryesor përgjegjës për rrjetin rrugor kombëtar, ndërsa transporti rrugor dhe funksionet rregullative janë mbajtur nga Ministria.
- Siguria rrugore është një përgjegjësi e përbashkët e një numri të ministrive dhe të koordinohet përmes një komiteti ndërministror i kryesuar nga Kryeministri.

4.8 Dokumentet strategjike dhe planifikuese

Kuadri ligjor i Shqipërisë është i organizuar në përputhje me kërkesat ndërkombëtare, duke e konsideruar edhe specifikat e vendit. BB dhe OKB e agjenci të tjera si UNEP, UNESCO, etj kanë kontribuar në përgatitjen e dokumenteve strategjike dhe planifikuese. Instrumente të tjera të zhvillimit ose të financimit si GTZ, SIDA, etj kanë mbështetur përgatitjen e dokumenteve të tilla në dritën e praktikave më të mira ndërkombëtare.

Pas vitit 2005, instrumentet kryesore ligjore në Shqipëri janë zhvilluar në përputhje me standardet e Bashkimit Evropian (BE). Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI) është dokumenti kryesor për zhvillim strategjik brenda Shqipërisë, ndërsa në Strategjitë Kombëtare të Bujqësisë dhe Ushqimit dhe në mënyrë të ngjashme për Zhvillimin Rural janë zhvilluar për të përmirësuar sinergji brenda institucioneve përkatëse publike. Plani Kombëtar i Veprimit për Mjedisin (PKVM), rishikuar në vitin 2001, përcakton se kjo është një e drejtë kushtetuese për të jetuar në një mjedis ekologjikisht të shëndoshë dhe ka prioritet për investimet në menaxhimin e burimeve ujore, pylltarisë dhe kontrollin e përmblytjeve.

Kuadri mjedisor që lidhet me bujqësinë ka një rëndësi të madhe pasi bujqësia mbetet një sektor shumë i rëndësishëm ekonomik në Shqipëri. Ministria e Bujqësisë është institucioni kryesor kombëtar përgjegjës për tokat bujqësore dhe zonat rurale. Strategjia Kombëtare e Bujqësisë dhe Ushqimit dhe Plani Kombëtar Strategjik për Zhvillimin Rural, mbulon periudhën 2007-2013, janë zhvilluar për të ofruar kornizën për programet e integruara të zhvillimit rural, të dizajnuara për të rritur sinergjinë midis të gjitha institucioneve publike përkatëse. DRMuktimi i varfërisë dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore (përfshirë tokën, ujin, dhe biodiversitetin) janë një ndër objektivat.

4.9 Konsiderata lidhur me kërkesat e BE-se

Si Shqipëria është një anëtar kandidat i Bashkimit Evropian, kuadri ligjor është në masë të madhe dhe në mënyrë progresive duke u harmonizuar me legjislacionin e BE-së. Rrjedhimisht, projekti gjithashtu do të respektojë udhëzimet kryesore të parashikuara nga direktivat evropiane.

Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis (VNM) u prezantua në vitin 1985 me Direktivën e VNM-së (85/337 / EEC), dhe përfaqëson një instrument kyç për politikën mjedisore të Bashkimit Evropian. Direktiva EIA e vitit 1985 është ndryshuar tre herë me Direktivën 97/11 / EC, Direktivën 2003/35 / EC dhe Direktivën 2009/31 / KE, ndërsa Direktivën 2011/92 / BE mbi efektet e projekteteve publike dhe private në mjedis është publikuar në Fletoren Zyrtare. Qëllimi i kësaj Direktive është të sigurojë që planet, programet dhe projektet kanë një ndikim të rëndësishëm në mjedis, duke kaluar nëpër një Vlerësim Mjedisor para miratimit ose autorizimit. Shtojca I liston llojet e projekteve për të cilat VNM janë të nevojshme. Shtojca II liston llojet e projekteve për të cilat Shtetet Anëtare mund të kërkojnë VNM.

Protokollet e KE dhe strategjitë e BE-së mund të konsiderohen referenca shumë të rëndësishme. Lidhur me shpronësimin, neni 1 "E drejta e pronës", të Protokollit 1 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut thotë: *"Çdo person fizik ose juridik ka të drejtën e gëzimit paqësor të pasurisë së tij. Askush nuk mund të privohet nga prona e tij përveçse në interesin publik dhe në kushtet e parashikuara nga ligji dhe nga parimet e përgjithshme të së drejtës ndërkombëtare ... "*

5 PËRMBLEDHJE E POLITIKAVE MJEDISORE TË BANKËS BOTËRORE

5.1 Politikat e Bankes Boterore

Për të siguruar qëndrueshmërinë sociale dhe mjedisore të projekteve, Banka Botërore ka përpiluar politika të veta mbrojtëse, duke mbuluar fushat e mjedisit, sociale dhe ligjore. Më tej, Banka Botërore ka një politikë bërje publike e cila është një ndër-karakter dhe aplikohet në të gjitha Politikat Mbrojtëse.

Politikat e ndryshme BB jepen me poshte:

POLITIKAT MJEDISORE (të rëndësishme për projektin)

- OP / BP 4.01 Vlerësimi Mjedisor
- OP / BP 4.36 Pylli

POLITIKAT SOCIALE (të rëndësishme për projektin)

- OP / BP 4.12 zhvendosja jovullnetare
- OP / BP 4.11 Burimet Fizike Kulturore

Instrumente MBROJTESE SHITESË te BB

- Mbi Mjedisin, Shëndetin dhe sigurinë
- Vlerësimi Burimor Mjedisor (dhe më të reja)
- Pjesëmarrja Libri Burimor BB (1996)
- Manuali I publikimit

Politikat mbrojtëse ndjekin tre objektiva:

- (i) Të sigurojë që çështjet mjedisore dhe sociale janë vlerësuar në procesin e përgatitjes dhe të vendim-marrjes;
- (ii) DRMuktimin dhe zbutjen e rreziqeve mjedisore dhe sociale të programeve apo projekteve të financuara nga Banka; dhe
- (iii) sigurimin e mekanizmave për konsultim dhe dhënies së informacionit.

Politikat e ndryshme të zbatueshme, sidomos në lidhje me punimet e propozuara rrugore janë përshkruar shkurtimisht në seksionin tjetër. Detajet e plota të politikave të ndryshme janë në dispozicion në faqen e internetit të Bankës.

Në projektet e infrastrukturës rrugore dhe, të Politikave mbrojtëse mjedisore dhe sociale që janë shkaktuar zakonisht janë:

OP/BP 4.01 Vlerësimi Mjedisor

OP 4.01 është politika e Bankës Botërore për adresimin e Vlerësimit Mjedisor (VM) për kategorinë A dhe projektet e Kategorisë B (që do të financohet nga Banka Botërore).

Politika diskuton procesin e EA, instrumentet e EA, shqyrtimit mjedisor duke përfshirë përcaktimin e kategorive të projektit (A, B, C dhe F1), kapacitetet institucionale, si dhe kërkesat e Bankës në lidhje me Konsultim Publik, Deklarimin, dhe zbatimin e projektit.

OP/BP 4.11 Burimet Fizike Kulturore

Kjo politikë trajton burimet fizike kulturore, të cilat përcaktohen si objekte të luajtshme ose të paluajtshme, vendet, strukturat, grupet e strukturave, dhe karakteristika natyrore dhe peisazhe që kanë rëndësi arkeologjike, paleontologjike, historike, arkitektonike, fetare, estetike, apo rëndësi tjetër kulturore. Burimet fizike kulturore mund të jenë të vendosura në mjedise urbane apo rurale, dhe mund të jenë mbi ose nën tokë, ose nën ujë. Interesi i tyre kulturor mund të jetë në nivelin lokal, krahinor ose kombëtar, ose brenda komunitetit ndërkombëtar.

Burimet fizike kulturore janë të rëndësishme si burim i informatave të vlefshme shkencore dhe historike, si pasuri për zhvillimin ekonomik dhe social, si dhe pjesë integrale e identitetit si dhe të praktikave kulturore të një populli.

Objektivi i kësaj politike të mbrojtur lexon si më poshtë:

"Banka i ndihmon vendet për të shmangur ose zbutur ndikimet negative mbi burimet fizike kulturore nga projektet e zhvillimit që financon. Ndikimet mbi burimet fizike kulturore që rezultojnë nga aktivitetet e projektit, duke përfshirë masat lehtësuese, nuk mund të bien në kundërshtim me legjislacionin kombëtar të huamarrësit, ose obligimet e veta sipas traktateve përkatëse ndërkombëtare mjedisore dhe marrëveshjeve. "

ThePolitika ofron një përshkrim të hapave të ndryshme që formojnë një pjesë integrale të një procesi të vlerësimit mjedisor në lidhje me burimet fizike kulturore. Këto hapa i perkasin shqyrtimit dhe identifikimit teburimeve të tilla, ndikimeve të mundshme dhe rëndësisë së tyre, masave lehtësuese në rast të ndikimeve negative, konsultimit dhe zbulimit.

OP/BP 4.12 Rivendosja Jo-vullnetare

Te përgjithshme

OP. 4.12 i adresohet Politikave të Bankës Botërore për çështjen e Zgjidhjes Jovullnetare për shkak të zbatimit të projekteve.

Përvoja e Bankes tregon se rivendosja e pavullnetshme në projektet e zhvillimit, nëse e pazbatuar, shpesh krijon rreziqe të rënda ekonomike, sociale dhe mjedisore: Sistemet e prodhimit janë shpërbërë; njerëzit përballen me varfërim, kur pasuritë e tyre prodhuese ose burimet e të ardhurave kanë humbur; njerëzit janë zhvendosur në mjediset ku aftësitë e tyre prodhuese mund të jenë më pak e zbatueshme dhe konkurrenca për burime më të mëdha; Institucionet e komunitetit dhe rrjetet sociale janë dobësuar; grupet farefisnore janë të shpërndara; dhe identiteti kulturor, autoritet tradicionale, dhe potenciali për ndihmë të ndërsjellë janë zvogëluar apo humbur. Kjo politikë përfshin disa mënyra për të adresuar dhe zbutur këto rreziqe varfërim.

Objektivat e Politikës

Objektivat e përgjithshme të Politikës së Bankës për zhvendosjen e pavullnetshme janë si më poshtë:

- (a) zhvendosja jovullnetare duhet të shmanget kur është e mundur, ose të minimizohet, duke eksploruar të gjitha planet praktike alternative të projektit.

(b) Kur nuk është e mundur për të shmangur zhvendosjen, aktivitetet e risistemimit duhen konceptuar dhe ekzekutuar si programe të zhvillimit të qëndrueshëm, duke siguruar burime të mjaftueshme investimi për të mundësuar personat e zhvendosur nga projekti për të ndarë përfitimet e projektit. Personat e zhvendosur duhet të konsultohen dhe duhet të kenë mundësi të marrin pjesë në planifikimin dhe zbatimin e programeve të risistemimit.

(c) Personat e zhvendosur duhet të ndihmohen në përpjekjet e tyre për të përmirësuar jetesën dhe standardet e jetesës së tyre, ose të paktën për ti rivendosur ato, në terma realë, në nivele të para-zhvendosjes apo në nivelet mbizotëruese para fillimit të zbatimit të projektit, cilado që të jetë më e lartë.

Politika mbulon ndikimet e drejtpërdrejta ekonomike dhe sociale të cilat janë të shkaktuara nga:

- (a) marrja e pavullnetshme të tokës që rezulton në:
  - (i) zhvendosjen ose humbjen e strehimit;
  - (ii) humbja e aseteve apo qasjes në asete; ose
  - (iii) humbja e burimeve të të ardhurave ose mjeteve të jetesës, nëse janë apo jo personat e prekur duhet të lëvizin në një vend tjetër; ose
- (b) kufizimi i pavullnetshëm i qasjes në parqe të përcaktuara me ligj dhe zonat e mbrojtura që rezultojnë në ndikime negative mbi jetesën e personave të zhvendosur.

Për marrjen e masave të nevojshme për Planin e Veprimit për Zhvendosje dhe Korniza e Politikave për Zhvendosje, ju lutem referojuni dokumenteve të veçanta të përgatitura për të njëjtin projekt.

6 RISHIKIM I PROCESIT TE VLERESIMIT MJEDISOR

Siç u përmend më parë, konceptet, hapat dhe strategjinë për të planifikuar dhe zbatuar një VNM janë mjaft të ngjashme në mes BB dhe kërkesave shqiptare. Kjo është për shkak se Shqipëria i ka zhvilluar politikat e saj të VNM në lidhje me kërkesat ndërkombëtare (BE-së). Detyrimi për t'iu qasur e legjislacionit shqiptar me direktivat evropiane, ka nxitur qeveritë shqiptare për të hartuar legjislacionin e saj në përputhje me kërkesat e BE-së. Në legjislacionin shqiptar, si dhe në udhëzimet e BB, VNM duhet të identifikojë dhe karakterizojë ndikimet, propozon masa të pranueshme dhe reale zbutese dhe programet e monitorimit, si pjesë e programit të menaxhimit, duke marrë parasysh angazhimin e palëve të interesuara dhe pjesëmarrjen e publikut. Megjithatë, ekzistojnë disa dallime ndërmjet legjislacionit shqiptar dhe kërkesave të BB. Në mënyrë të ngjashme, kërkesat sociale dhe mbrojtëse janë të përcaktuara mirë në kërkesat e BB, por jo të konsideruara si duhet në legjislacionin mjedisor të Shqipërisë.

Në legjislacionin shqiptar, Ekzaminimi Fillestar I Mjedisit (EFM) nuk është përcaktuar në mënyrë të qartë ose të ndara nga vlerësimi paraprak. EFM është e përbërë nga AKM-ja apo DRM në bazë të informacioneve fillestare ofruar nga zhvilluesi i saj dhe verifikimet e autoriteteve mjedisore lokale dhe rajonale. Në këtë fazë, AKM dhe / ose DRM vlerësojnë aspekte të ndryshme të projektit, të tilla si madhësia dhe vendndodhja, shkarkimeve të ndotësve, apo të kontrollit të ndotjes, ripërdorimin, etj .. Në bazë të ndikimeve të pritura, në qoftë se është e nevojshme, përcaktohen objektivat dhe klasa e VNM, duke orientuar procesin të shqyrtimit.

Një problem në Shqipëri mund të përfaqësohet nga autoriteti i ulët i institucioneve mjedisore, duke përfshirë organet qeveritare. Sic legjislacioni nuk përcakton nivelin e VNM-së (të plotë apo paraprak) të kërkuar në Fizibilitetin paraprak ose fazën e fizibilitetit, përcaktimi i fazave VNM ose

Ilojeve të disa fazave të projekteve nuk janë të qarta. Duket se klasifikimi i tillë duhet të bëhet në fazën e shqyrtimit.

Kërkesat BB konsiderojnë ekzaminimin fillestar mjedisor si një hap të rëndësishëm në skenën e Fizibilitetit, në mënyrë që të përcaktohet nëse efektet potencialisht negative mjedisore janë të rëndësishme apo masat zbutëse mund të adoptohen për të reduktuar ose eliminuar këto efekte negative. IEE përmban një deklaratë të shkurtër mbi çështjet kryesore mjedisore, bazuar në informacionin e disponueshëm, dhe është përdorur në (para-fizibiliteti) fazën e hershme të planifikimit të projektit. IEE gjithashtu sugjeron se janë të nevojshme studime me te thelluara. Kur një IEE është në gjendje të sigurojë një zgjidhje definitive për problemet e mjedisit, nuk është e nevojshme një EIA. IEE gjithashtu kërkon këshilla të ekspertëve dhe të dhëna teknike nga specialistë të mjedisit në mënyrë që problemet potenciale mjedisore mund të përcaktohen në mënyrë të qartë. Struktura e VNM se kërkuar nga BB, është shumë e ngjashme me ato të kërkuara nga kuadri shqiptar. Direktiva operacional i Bankës Botërore thotë se dokumenti VNM duhet të dorëzohet në Bankë para se projekti të jete vlerësuar. VNM duhet të përgatitet si pjesë e implementimit të përgjithshëm të projektit, në mënyrë që të mund të përfshihen në hartimin e këtij projekti. Për projekte të mëdha, duhet të lejohen 6-18 muaj për përgatitjen e VNM.

6.1 Shqyrtimi

Pasi vendosi që aktiviteti në shqyrtim mund të kërkojë një VNM, një vlerësim paraprak është bërë për të përcaktuar nëse një VNM është në fakt e nevojshme, shkalla e rëndësisë së VNM, shtrirjen e saj, etj. Gjatë kësaj faze, referuar si "procesi i shqyrtimit", që pason Ekzaminimi fillestar të Mjedisit, përcaktohet niveli dhe lloji i VNM.

Ligji i vjetër për VNM, nr 8990 datë 2003/01/21, në Shtojcën 3, përfshin një listë të treguesve mjedisorë për tu konsideruar në një proces të shqyrtimit. Ligji është zëvendësuar me Ligjin Nr 10,440, mbi VNM, në të cilin nuk është dhënë informacion mbi tregues të tillë. Në një dokument tjetër, Udhëzuesi nr.6, datë 27,12 2006, "Miratimi i Metodologjisë për Vlerësimin e Ndikimit paraprak të një Aktiviteti", është dhënë një tabelë e shqyrtimit me indikatorët mjedisorë (shih Shtojcën 1). Sipas legjislacionit shqiptar, depistimi është me sa duket i lidhur më shumë me vlerësimin paraprak, edhe në qoftë se shtojca I dhe II të ligjit në mënyrë të qartë dhe në mënyrë të qartë përcaktojnë një sërë projektesh që duhet të jenë objekt i një VNM të plotë (pa vlerësim paraprak), e barabartë me Kategorinë A të BB, apo paraprake VNM ekuivalente me kategorinë B të BB. Gjatë konsultimit me AKM-në, në fazën e hershme paraprake, projekti është shqyrtuar edhe nga lloji i klasës së lejes mjedisore të nevojshme, të shprehura si klasa A, B dhe C.

Tab 6.1 Ekuivalentimi i treguesve të shqyrtimit në ligjet shqiptare mbi VNM dhe Lejen Mjedisore

Lloji i EIA	Korniza	Leja Mjedisore
E plote	Ligji EIA Shtojca I	Klasa A - për projekte të listuara në Shtojcën A të kategorisë së VNM-së, pothuajse objektet të Shtojcës A të Ligjit mbi lejen mjedisore
Paraprake	Ligji EIA Shtojca II	Klasa B - Për projekte të listuara në Aneksin B të kategorisë së VNM-së, pothuajse të objekteve të Shtojcës II, deri diku objektet e shtojcës I të kategorisë të VNM-së. Klasa C - vetëm për projektet e listuara në aneksin B të kategorisë të VNM-së, si dhe objektet e klasit C të drejtën e lejes së mjedisit.

Hapat Shqyrtues dhe tabela kohore konsiderohen si çelësa shumë të rëndësishme, edhe pse jo gjithmonë të respektuar aktualisht nga zhvilluesit në nevojë të Lejeve Mjedisore.

Tab 6.2 Procesi i shqyrtimit dhe afatet kohore

Procedura / Përgjegjës	Operacioni/ Përgjegjës	Afati kohor
Shpërndarja e informacionit të përgjithshëm mjedisor dhe të dhënat teknike mbi projekt-propozimit të AKM-së (Zhvillues)	Shqyrtimi, konsultimi me DAR dhe institucionet e tjera, si dhe përgjigjen zhvilluesit (AKM)	Maksimum 20 dite
Përgatitja e VNM paraprake dhe dërgimin në NCL, Qendra Kombëtare për Licencimin (Zhvillues)	NCL dorëzon materialet e AKM-së, i cili përcakton nëse osethe VNM duhet të jetë e plotë të gradës së siç kërkohet nga lista unë, apo nuk ka nevojë për studime të mëtejshme të VNM-së. AKM-ja të dorëzojë dokumentin e rishikuar për Developer dhe vazhdon me procedurat ose të japë lejen mjedisore për NCL, e cila i jep përgjigje për Developer në 5 ditet e fundit pas marrjes së përgjigjes nga AKM.	Maksimum 25 dite

Në rastin e projekteve rrugore, treguesit e dhënë në shtojcat I dhe II të Ligjit për VNM nuk janë të qarta. Në shtojcen I, është përmendur se projektet në lidhje me:

- Pika 7 (c), ndërtimi i rrugëve me shpejtësi të lartë
- Pika 7 (ç), ndërtimi i autostradave dhe rrugëve me katër ose më shumë korsi dhe / ose rindërtimin e rrugëve apo zgjerimit nga dy ose një korsi për 4 ose më shumë korsi, (për seksionin në zgjerimin ose rindërtim më të gjatë se 10 km)

janë objekt i VNM të plotë. Nga ana tjetër, Shtojca II e të njëjtit ligj, nuk ka përmendur asnjë aktivitet të mirëmbajtjes në lidhje me rrugët.

Në listat e përmendura nuk janë përfshirë aktivitetet e rehabilitimit apo të mirëmbajtjes për rrugët me 4 korsi që nuk kërkojnë një rritje të numrit në korsi. E njëjta gjë ndodh për rehabilitimin apo ndërtimin e urave, rrethrotullimeve, etj ku nuk ka asnjë ndryshim të gjerësisë rrugore apo numrit të korsive.

Në Aktin 8, pika c, të Ligjit të VNM-së, është përmendur gjithashtu se të gjitha aktivitetet që ndërhyjnë në zonat e mbrojtura duhet të shqyrtohen dhe të fokusohen me qëllim mbrojtjen dhe ruajtjen e zonës së prekur specifike.

BB ndërmerr shqyrtimin mjedisor të secilit projekt të propozuar për të përcaktuar shkallën e dukur dhe llojin e EA. Banka klasifikon projektin e propozuar në një nga katër kategoritë, në varësi të tipit, vendndodhjes, ndjeshmërisë dhe shkallës së projektit dhe natyrës dhe madhësisë së ndikimit të saj të mundshëm mjedisor. Në vijim janë përmbledhur shkurtimisht karakteristikat e katër kategorive:

- **Kategoria A:** Një projekt i propozuar klasifikohet si Kategoria A në qoftë se ka të ngjarë që të ketë ndikime të rëndësishme negative mjedisore që janë të ndjeshme, të ndryshme, apo të paparë. Këto ndikime mund të ndikojë në një zonë më të gjerë se sa vendet ose objektet që i nënshtrohen punimeve fizike. EA për Kategorinë A të projektit shqyrton ndikimet negative dhe pozitive mjedisore potenciale të projektit, i krahason ato me ato të alternativave të realizueshme (përfshirë "pa projekt"), dhe rekomandon të gjitha masat e nevojshme për të parandaluar, minimizuar, zbutur ose kompensuar ndikimet negative dhe përmirësimin e performancës mjedisore. Për një projekt të Kategorisë A, huamarrësi është përgjegjës për

përgatitjen e raportit, zakonisht një VNM (ose një sektori të përshtatshëm gjithëpërfshirës rajonal apo EA), që përfshin, siç është e nevojshme, elemente të instrumenteve të tjera të Vlerësimit të Mjedisit, si Vlerësimin e Ndikimeve në Mjedis, Vlerësimin strategjik mjedisor dhe social, Plani i Menaxhimit Mjedisor, dhe dokumentat e Kornizës Mbrojtëse Mjedisore etj.

- **Kategoria B:** Një projekt i propozuar klasifikohet si Kategoria B nëse ndikimet e mundshme negative mjedisore mbi popullatën njerëzore apo zona të rëndësishme mjedisore, duke përfshirë ligatinat, pyjet, kullotat, si dhe habitate të tjera natyrore janë më pak të pafavorshme se ato të projekteve të Kategorisë. Këto ndikime janë të zonave-specifike; pak, nëse ndonjë prej tyre janë të pakthyeshme; dhe në shumicën e rasteve masat lehtësuese mund të hartohen më lehtë se sa për projektet e Kategorisë. Shtrirja e EA për një projekt të Kategorisë B mund të ndryshojë nga projekti në projekt, por ajo është më e ngushtë se ajo e Kategorisë A. Ashtu si Kategoria A, ajo shqyrton ndikimet negative dhe pozitive mjedisore potenciale të projektit dhe rekomandon masat e nevojshme për të parandaluar, minimizuar, zbutur ose kompensuar ndikimet negative dhe të përmirësojë performancën mjedisore. Për shumë projekte të Kategorisë B, EA mund të rezultojë në një plan të menaxhimit të vetëm. Pas kërkesave të BB, të përgatisë një plan të menaxhimit, huamarrësit dhe ekipi i tij i projektimit për VNM duhet të:
  - Identifikojë sere përgjigjesh ndaj ndikimeve të mundshme negative;
  - Përcaktojë kërkesat për tu siguruar se këto përgjigje janë bërë në mënyrë efektive dhe në kohën e duhur; dhe
  - Përshkruajë mënyrat për përmbushjen e këtyre kërkesave.
- **Kategoria C:** Një projekt i propozuar klasifikohet në Kategorinë C nëse ka të ngjarë të ketë impakte minimale apo aspak negative mjedisore. Përtej shqyrtimit, asnjë veprim i mëtejshëm EA nuk është i nevojshme për një projekt të Kategorisë C.
- **Kategoria F:** Një projekt i propozuar klasifikohet në Kategorinë F nëse ajo përfshin investimin e fondeve të Bankës përmes një ndërmjetësi financiar, në nënprojekte që mund të rezultojë në ndikime negative mjedisore.

VNM është menduar të fillojë në fillim të ciklit të projektit (faza e identifikimit të projektit). Ajo fillon me identifikimin e çështjeve kyçe mjedisore dhe caktimin e projektit në një nga kategoritë e përmendura më lart nga Task Manager, pas konsultimit me Divizionin Rajonal të Mjedisit. Çështjet e identifikuara dhe Kategoria e projektit zakonisht janë të përfshira në Përmbledhjen Fillestare Ekzekutive të Projektit.

Duke pasur parasysh procesin e shqyrtimit të analizuar më sipër, në lidhje me krahasimin midis Legjislacionit Shqiptar dhe kërkesat e BB, ajo mund të jetë përmendur se ka shumë ngjashmëri në kategorizimin e VNM, por edhe një numër të mospërputhjeve. Megjithatë, duket se mospërputhjet e tilla nuk do të vonojnë ose të rrezikojnë zhvillimet e projektit, me kusht që legjislacioni shqiptar po respektohet dhe do të zbatohet plotësisht.

Tab 6.3 Krahasimi i procesit të shqyrtimit mes BB dhe treguesve të VNM-se Shqiptare

Kerkesat	Ekuivalenca e Kategorise EIA		
Lista e ligjit Shqiptar VNM	VNM e plote (Shtojca I)	VNM Paraprake (Shtojca II), për vlerësimin e klasës së studimit të VNM-së	VNM Paraprake (Shtojca II), Projektet të cilat nuk kanë nevojë për vlerësim të plotë të klasës
Lista e BB VNM	Kategoria A	Kategoria B	Shtojca C

Mospërputhjet kryesore të procedurave të shqyrtimit dhe hapave midis Legjislacionit Shqiptar dhe kërkesave të BB janë përmbledhur në tabelën e mëposhtme.

Tab 6.4 Mospërputhjet e e procedures se shqyrtimit midis legjislacionit shqiptar dhe kërkesave të BB

Kerkesat e BB	Kerkesat Shqiptare	Komente
Kërkesat e BB për dhe ruajtjen e politikave Sociale të përfshihen plotësisht në procesin e VNM-se	Politikat sociale dhe mbrojtëse janë pjesërisht të përfshira në procesin e VNM-së, dhe në shumicën e rasteve, nuk janë të nevojshme për tu shqyrtuar në detaje në studimet e VNM-se	Rastet më emergjente është ajo e raps, të cilat aktualisht për projektet e zhvillimit të rrugëve jo të financuara nga institucionet e BB dhe BE-së, nuk i përmbushin kërkesat ndërkombëtare për kompensime.
projektet e BB të kategorisë B kërkojnë një vlerësim më të thellë se ato të kategorisë A	Kategoria shqiptare II e VNM-se nënkupton një vlerësim paraprak që përcakton se një projekt mund të jetë objekt i një VNM të plotë ose VNM është ndërprerë në fazën përgatitore	Kjo mosperputhje krijon probleme mbi kërkesat për konsulentët. Në disa raste BB kërkon një MP, kur në bazë të legjislacionit shqiptar I njëjti projekt mund të jetë objekt i VNM të plotë të, ose do të ndalet në fazën paraprake.
Planet e menaxhimit të mjedisit janë instrumente të rëndësishme të VNM përdoren në rastet e projekteve të kategorisë B	Legjislacioni shqiptar nuk e konsideron PMM si një studim të veçantë, por vetëm si një kapitull i VNM.	Në disa raste PMM hollësisht mungojnë, dhetë VNM-te e plota, të përcaktuara gjatë fazës paraprake, humbasin fokusin.
Ekzaminimi fillestar mjedisor mbetet një kërkesë e fortë e BB për fazën e parafizibilitetit	Pavarësisht se ky hap kërkohet nga urdhri I ministrit perkates, zbatimi i saj mbetet teorike	Pavarësisht se disa projekte në fazën përgatitore janë kategorizuar në listën II (e VNM paraprake), recensuesit mund të kërkojnë informacione dhe analiza të cilat janë të barabarta me ato të një të të VNM-je te plotë

6.2 Studimi

Studimi është më shumë sesa thjesht për të përcaktuar qëllimin e dokumentit të VNM-së. Ky është procesi i identifikimit të çështjeve, alternativave, si dhe ndikimeve që duhet të konsiderohen në përgatitjen e VNM. Kjo është një mundësi për të përcaktuar se cilat janë çështjet kryesore të cilat duhet të shqyrtohen në thellësi, si dhe cilat çështje janë të një rëndësie më të vogël dhe mund të merret shpërfillen. Studimi gjithashtu siguron një mundësi për të ndarë detyrat e punës, për të përcaktuar kohën e fazave të ndryshme të procesit, për të caktuar limitet e kohës ose faqeve për dokumentin e VNM-së dhe përgjithësisht për të planifikuar pjesën e mbetur të procesit të VNM-së. Studimi duhet të ndodhë në fazën e hershme të VNM-së për të shmangur humbje kohe dhe të hollash në çështjet tangjenciale apo të mesme. Studimet duhet të bëhen publike për të siguruar që çështjet e shqetësimit të komunitetit janë adresuar dhe për të lejuar mbledhjen e informatave nga qytetarët të cilët shpesh njohjen e kushteve dhe burimeve lokale e kanë të drejtperdrejte.

Zakonisht, në Shqipëri, studimi është i përzier me shqyrtimin, sepse legjislacioni nuk përcakton procesin e Studimit, por ende recensuesit konsiderojnë studimin pjesë e VNM preliminarë. Hapat kryesore dhe përgjegjësitë për studimin dhe shqyrtimin mund të përmbledhen si më poshtë.

Tab 6.5 Përgjegjësitë dhe aktivitetet e fazes së shqyrtimit dhe studimit në Shqipëri

Faza	Aktiviteti	Pergjegjesite
Shqyrtimi	Konsulta me NEA dhe DRM	Agjensite shtetërore
Studimi	Përcaktoni fokusin VNM dhe klasën, duke orientuar zhvilluesin e saj për të kryer një VNM të plotë ose të ndaloje në fazën e një VNM paraprake	Zhvilluesi Revizore të Agjensive shtetërore

Procesi i Studimit është i lidhur fort me rezultatet e shqyrtimit dhe drejton procesin e VNM dhe rishikimit. Legjislacioni i ri rekomandon konsulentet për të bërë disa konsultime me vendimmarrësit shqiptarë; AKM-ja / DRM do të dorëzojë zhvilluesit një udhëzimi të orientuar në fokusin e VNM-së dhe te nivelit. Fokusi është zakonisht shumë më i detajuar për një aktivitet të ri se sa në aktivitetet e mirëmbajtjes apo rehabilitimit.

Procedurat e Bankës Botërore nuk sigurojnë pjesëmarrjen e publikut në fillim të procesit të Studimit, kur vendimet kryesore janë bërë. Banka, megjithatë, inkurajon huamarrësit për t'u konsultuar me "grupet e prekura" dhe organizatat joqeveritare menjëherë pasi kategoria e VNM është caktuar (Shqyrtimi). Studimi është bërë pjesërisht nga brenda bankës dhe pjesërisht në konsultime ndërmjet Bankës dhe huamarrësit. Banka diskuton qëllimin e VNM-së me huamarrësit dhe ndihmon huamarrësit në përgatitjen e termave të referencës për VNM. Termat e Referencës janë të siguruar për "koordinimin adekuat ndërinstitucional dhe konsultim me grupet e prekura dhe organizatat lokale joqeveritare." Për projektet e kategorisë A, stafi i Bankës është i këshilluar që të marrin pjesë në takimet e studimit.

Për projektet në lidhje me objekte të reja, fokusi është në përgjithësi tek metodat teknologjike dhe te ndërtimit. Propozuesit e projektit veprojnë për të:

a) të justifikuar nevojën dhe përdorimin e një teknologjie të caktuar;

- përshkruar veprimet që po ndodhin gjatë secilës prej fazave kryesore të projektit (të ndërtimit, operimit dhe mirëmbajtjes), e cila mund të çojë në dëmtime të ambientit;
- përgatitjen e skicave që tregojnë vendndodhjen e objektit në krahasim me karakteristikat bio-fizike dhe socio-kulturale lokale mjedisore;

b) të identifikojë ndikimet e mundshme të objektit krahasuar me përdorimin e tokës përreth brenda një rreze 5 km/korridorin e objektit;

c) të formulojë një plan për të parandaluar ndikimet e pritura të padëshiruara të aktualizohen;

Për projektet në lidhje me objektet ekzistuese (p.sh. përmirësimin, zgjerimin, riparimin, etj), propozuesi duhet të:

a) Përcaktojë natyrën e punës së propozuar dhe modifikimet e objektit ekzistues;

b) Identifikojë nëse ndonjë aspekt i veçantë i punës mund të shkaktojë ndikime negative të papranueshme;

Mospërputhjet midis kornizës shqiptare dhe kërkesat e BB janë përmbledhur në tabelën e mëposhtme.

Tab 6.6 Mospërputhjet e përmbledhura ndermjet kërkesave shqiptare dhe BB për procesin e studimit.

Kerkesat e BB	Kerkesat Shqiptare	Komente
Studimi është pjesë e fazës së fizibilitetit paraprak	Studimit kryhet gjatë fazës së parë të një VNM plotë ose në fazën fillestare	Ky status, kur kërkohet VNM e plotë, shtyn vlerësimin e projektit të fokusohet nga recensuesit.
Studimit është bërë në kohën e duhur dhe përgatit referencat për prodhimin e PMM-ve	Një EMP nuk është e nevojshme në rast se projekti nuk është kategorizuar për VNM të plotë	Përgatitja e PMM është e nevojshme vetëm për projektet e BB dhe nuk mund të kalojë përmes procesit të vlerësimit nga rishikuesit.
Udhëzimet ekzistuese në lidhje me treguesit mjedisorë për disa aktivitete dhe fazat e ndryshme të projektit janë në dispozicion	Treguesit e referencës nuk janë dhënë	Studimi i projektit, ku aplikohet, mund të marrë kohë, nëse nuk udhëhiqet, duke shkaktuar vonesa.
Politikat mbrojtëse sociale janë pjesë e VNMS	Politikat mbrojtëse sociale nuk janë zhvilluar siç duhet	Edhe në qoftë se RAPS nuk mund të jetë pjesë e studimit, politikat e kompensimit dhe planet e veprimit janë përmendur në ligjin shqiptar mbi VNM

6.3 Auditimi

Auditimi mbetet një instrument i rëndësishëm i procesit të vlerësimit mjedisor. Pas përgatitjes së raportit të Deklaratës Mjedisore, recensuesit komentojnë për të dhënat shtesë dhe analizat e nevojshme ose miratojnë EIS. Në rastin e parë, zhvilluesit mbushin boshllëqet dhe vazhdojnë me analiza, për të kënaqur kërkesat e recensuesit. Në rastin e dytë, recensuesi përgatit dokumentacionin e lejes mjedisore dhe ndjek procedurat për finalizimin e VNM. Autoritetet shqyrtimit në Shqipëri janë AKM dhe DRM.

Procesi i rishikimit kalon nëpër tre hapa të rëndësishëm:

- shqyrtimi dhe rishikimi i dokumenteve paraprake
- shqyrtimi i drafteve EIS
- rishikimi i draftit të miratuar në bashkëpunim të ngushtë me palët e interesuara, duke përdorur konsultim të palëve të interesuara dhe shpalljen publike.

Siç është përmendur në pjesën e kuadrit ligjor shqiptar, lejet mjedisore janë dhënë në bazë të tre klasave të veçanta, korresponduese në tre shtojcat e aktiviteteve të dhëna në Ligjin për Lejet Mjedisore. Legjislacioni shqiptar, veçanërisht urdhri ministror Nr. 3, date. 2013.12.02, "Dokumentacioni i detyrueshem i kerkuar për të marrë lejen e mjedisit të tipit A, B dhe C për kategori të reja dhe ekzistuese", jep një sërë rregullash për përgatitjen e kërkesës së duhur për leje mjedisore. Në veçanti ky urdhër kërkon si vijon:

- Studimi i VNM duhet të përgatitet nga një entitet i licencuar nga NCL në përgatitjen e VNM. Ka dy lloje të licencës; një për subjektet dhe një për persona të tjerë. Të jetë e pranueshme për NCL dhe AKM / DRM një studim i VNM-së duhet të nënshkruhet nga të dy individët e fundit të licencuar apo një entitet i licencuar sebashku me një individ të licencuar.
- Sigurimi i përmbledhjes apo raporti i plotë në projektimin teknik dhe / ose inxhinierik.
- Prodhimi i një dokumenti të thjeshtuar për shpalljet e duhura në publik.

Ligji I VNM, si dhe ligji dhe nënligjet për konsultim publik, përcakton afatet kohore dhe identifikon AKM dhe DRM, si organet përgjegjëse për dëgjim publik.

Për Lejen Mjedisore të klasit C dhe B, dokumentacioni leja jepet nga AKM-ja dhe krijohet nga NCL. Leja Mjedisore e klasës C jepet nga Agjencia Rajonale e Mjedisit dhe dorëzohet nga NCL.

BB është gjithashtu një lojtar i rëndësishëm në procesin e rishikimit. Divizioni Mjedisit të BB ndihmon dhe monitoron procesin e VNM. Për VNM të kategorisë A, Banka ndihmon huamarrësit në përcaktimin e qëllimit të VNM-së dhe përgatitjen e termave të referencës. Për projekte me impakte potenciale të mëdha negative mjedisore, procedurat e Bankës sugjerojnë se huamarrësi duhet të mbajë një panel këshillëdhënës të specialistëve të pavarur të mjedisit jo të lidhur me projektin për këshilla në përgatitjen e VNM dhe zbatimin e rekomandimeve të tij.

Për projektet e kategorisë A (projekte që kërkojnë një VNM të plotë) dokumenti VNM rishikohet nga Menaxheri I caktuar I BB. Menaxheri I caktuar vlerëson dokumentin për të parë nëse është në përputhje me Termat e Referencës dhe në mënyrë adekuate merr parasysh pikëpamjet e grupeve të prekura dhe OJQ-të lokale. Dega Rajonale e Mjedisit gjithashtu shqyrton dokumentin VNM. Nëse ata nuk janë të kënaqur me dokumentin, ata mund të rekomandojnë që vlerësimi të shtyhet. Nëse vendimi është bërë për të vazhduar me vlerësimin, Misioni i Vlerësimit shqyrton dokumentin VNM me huamarrësit dhe zgjidh çdo çështje të mbetur. Pasi Dega Rajonale e Mjedisit është e bindur se të gjitha çështjet janë zgjidhur, ata japin leje formale mjedisore, dhe negociatat mund të autorizohen nga Zëvendës Presidenti Rajonal.

BB kërkon konsulent për të realizuar një deklaram publik që finalizohet në një seancë publike. Të njëjtat kërkesa janë gjetur në legjislacionin shqiptar, përveç se legjislacioni kombëtar përcakton AKM apo DRM, në varësi të kategorisë së lejes, për të organizuar takimin e dëgjimit publik.

Një përmbledhje të mospërputhjeve në mes të procedurave të BB dhe legjislacionit shqiptar lidhur me procesin rishikues është dhënë në tabelën e mëposhtme.

Tab 6.7 Mospërputhjet midis udhëzimeve të BB dhe legjislacionit shqiptar në lidhje me procesin e rishikimit.

Kërkesat e BB	Kërkesat shqiptare	Komente
Ftesë e hapur për përgatitjen e VNM për të gjitha kompanitë	Vetëm kompanitë e licencuara nga NCL kanë të drejtë të marrin pjesë në procesin përkatës	Rreziku për mos marrjen e lejes mjedisore në qoftë se një kompani e licencuar nuk kryen punën
Kërkesë PMM BB, në rast të një projekti të kategorisë B	Projektet e listuara në shtojcën II, kanë nevojë vetëm VNM paraprake dhe, me përjashtim të VNM së plotë, projekti mund të vazhdojë pa studim mjedisor shtesë	Mungesa e qartësisë në lidhje me materiale të nevojshme për lejen mjedisore
BB kërkon një përshkrim teknik të projektit	Pavarësisht se studimi teknik ose inxhinierik duhet të plotësojë VNM ose VNM preliminare, në shumicën e projekteve të rehabilitimit të rrugëve, skica informacioni të plota mund të mungojnë	Mungesë të informacionit teknik / Inxhinierik mund të dëmtojnë cilësinë e dokumentacionit të mjedisit.
Bërja publike ka nevojë për një dëgjim publik, që do të shpallet së paku 1-2 javë më parë	Bërja publike ka nevojë për një dëgjim publik, që do të shpallet së paku 3 javë (20 ditë) më parë	Marrëveshja ndërmjet ASHK dhe BB duhet të jetë e saktë me kohën e kërkuar nga qeveria shqiptare (20 ditë). BB kërkon njoftimin 10 ditët përpara dëgjimit publik, kështu që kjo nuk është kundër takimit me 20 ditë më parë.

6.4 Propozimet për të pajtuar mosperputhjet ndërmjet kërkesave të BB dhe Kornizes Shqiptare

Në rastin e projekteve të financuara nga Banka Botërore në territorin shqiptar, proceset EA duhet të përpunohen me të dyja, kërkesat shqiptare dhe BB. Me qëllim të harmonizimit të mosperputhjeve ekzistuese, disa përshtatje të thjeshta mund të paraqiten pa propozimin e ndryshimeve të rëndësishme në legjislacionin.

Tab 6.8 Përmbledhje e mosperputhjeve midis udhëzimeve të BB dhe Legjislacionit Shqiptar dhe propozimet përkatëse për pajtueshmëri me të dyja kërkesat

Nr	Kërkesat e BB	Kërkesat shqiptare	Propozimi për hartimin (përgjegjësitë e Vendimmarrësit shqiptare)
1	Kërkesat e BB për politikën Sociale dhe të Mbrojtjes të përfshihen plotësisht në procesin e VNMS	Politikat sociale dhe mbrojtëse janë pjesërisht të përfshira në procesin e VNM-së, dhe në shumicën e rasteve, nuk janë të nevojshme për tu shqyrtuar në detaje në studimet VNM	1. Përfshirja e kërkesave për studime mbrojtëse në ToR
2	Projektet e kategorisë B të BB kërkojnë një vlerësim më të thellë se ato të kategorisë A	Kategoria II shqiptar të VNM nënkupton një vlerësim paraprak që përcakton se një projekt mund të jetë objekt i një VNM të plotë ose që VNM është ndërprerë në fazën përgatitore	2. Bie dakort për kërkesat sociale dhe mbrojtëse që nga faza e Studimit (marrëveshja me BB dhe ARA)
3	Planet e menaxhimit të mjedisit janë instrumente të rëndësishme VNM përdoren në rastet e projekteve të kategorisë B	Legjislacioni shqiptar nuk e konsideron PMM si një studim të veçantë, por vetëm si një kapitull i VNM.	1. Zbatimi i treguesve të shqyrtimit të dhëna nga Udhëzimi Nr.6, datë 27.12.2006, për "Miratimin e Metodologjisë për Vlerësimin e Ndikimit paraprak të një Aktiviteti", MM
4	Zhvillimi i procedurave të shqyrtimit në lidhje me planet e BB	Zhvillimi i procedurave të shqyrtimit ka nevojë për rreth 20 ditë, pas përfaqësimit të dhënave paraprake në AKM.	2. Marrëveshja e nënshkruar nga të dyja palët (BB dhe ARRSH) për përcaktimin e Studimit para hapave vijues të projektit
5	Ekzaminimi fillestar mjedisor mbetet një kërkesë të fortë e BB për fazën e parafizibilitetit	Pavarësisht nga ky hap kërkohet nga urdheri përkatës, zbatimi i saj mbetet teorik	1. VKM shtesë duhet të përgatitet dhe miratohet nga MM për miratimin e PMM, si një instrument i rëndësishëm në rastin e projekteve të listuara në aneksin II
6	Studimi është pjesë e fazës së parafizibilitetit	Studimit kryhet gjatë fazës së parë të një VNM të plotë ose në fazën fillestare	1. Marrëveshja në mes të dy palëve të vazhdojë me hapin e shqyrtimit para përgatitjes së VNM paraprake (BB dhe ARRSH)
7	Udhëzimet ekzistuese në lidhje me treguesit mjedisorë për disa aktivitete dhe fazat e	Treguesit e referencës nuk janë dhënë	2. Unifikimi i treguesve shqiptar me ato të BB për procesin e shqyrtimit duke përdorur formatet e BB (ARRSH)

	ndryshme të projektit janë në dispozicion		
8	Politikat mbrojtëse sociale janë pjesë e VNMS	Politikat mbrojtëse sociale nuk janë zhvilluar siç duhet	Përgatitja e një VKM për formalizimin e IEE dhe zbatimin e shqyrtimit në faza shumë të hershme të projektit nga i gjithë autoriteti i zhvillimit kombëtar dhe lokal dhe i institucioneve vendim marrese të Shqipërisë (MM)
9	Ftesë e hapur për përgatitjen e VNM për të gjitha kompanitë	Vetëm kompanitë e licencuara nga NCL kanë të drejtë të marrin pjesë në procesin përkatës	Përgatitja e një VKM për të përcaktuar përgjegjësitë, afatet kohore, të dhënat teknike të projektit, fazat e projektit, etj për zhvilluesit në Shqipëri, sipas kërkesave të institucioneve ndërkombëtare (MM)
10	Kërkesë PMM BB, në rast të një projekti të kategorisë B	Projektet e listuara në shtojcën II, ka nevojë vetëm për VNM preliminare dhe, me përjashtim të VNM se plotë, projekti mund të shkojë pa asnjë studim shtesë mjedisor	1. Zbatimi i politikave të miratuara kombëtare për fuqizimin institucional në lidhje me mbrojtjen e mjedisit (të Qeverisë Shqiptare)
11	BB kërkon një përshkrim teknik të projektit	Pavarësisht se studimi teknik ose inxhinierik duhet të plotësojë VNM ose VNM preliminare, në shumicën e projekteve të rehabilitimit të rrugëve, skica të informacionit të plotë mund të mungojnë	2. Ministria e Infrastrukturës dhe Transportit përgatitja një sërë manualesh dhe / ose lista me treguesit e përgjithshëm mjedisor që duhet të konsiderohen për aktivitete të ndryshme dhe fazat e një projekti
12	publike ka nevojë për një dëgjim publik, që do të shpallet së paku 1-2 javë më parë	Bërja publike ka nevojë për një dëgjim publik, që do të shpallet së paku 3 javë (20 ditë) më parë	3. Ndërtimi dhe forcimi i instrumenteve qeveritare shqiptare për zbatimin e politikave mjedisore.

7 PLANET E VEPRIMIT PËR VEPRAT QE PREKIN TRASHËGIMINE KULTURORE

Siç u përmend në kapitullin e Vleresimit Baze, Shqipëria është e pasur me trashëgimi kulturore. Trashëgimia e tillë është klasifikuar si arkeologjike, historike, kulturore dhe fetare, dhe mund të ndikohet nga mirëmbajtja e rrugëve apo përmirësimi i aktiviteteve. Rregulloret dhe procedurat janë të përcaktuara nga autoritetet shqiptare në rastin e punimeve në, ose në afërsi të objekteve të trashëgimisë kulturore. Megjithatë, në raste të tilla vëmendje shtesë duhet t'i jepet pajtimit të kërkesave shqiptare dhe Bankës Botërore.

7.1 Kerkesat e BB ne lidhje me punimet qe ndikojne ne zonat e trashëgimise

Duke iu referuar OP 4.11 të BB, mbi burimet fizike kulturore, mund të përmendet se huamarrësi duhet të trajtojë ndikimet mbi burimet fizike kulturore në projekte të propozuara për financim nga

Banka, si një pjesë integrale e procesit të vlerësimit mjedisor (VM). Hapat e elaboruar më poshtë ndjekin sekuencat e EA në drejtim të: shqyrtimit; zhvillimin e Termave të Referencës (TR); mbledhjen e të dhënave baze; vlerësimi i ndikimit; formulimit të masave lehtësuese dhe një plan të menaxhimit. Projektet në vijim janë klasifikuar gjatë procesit të shqyrtimit mjedisor si Kategoria A ose B dhe janë subjekt i dispozitave të kësaj politike:

- (a) çdo projekt që përfshin gërmime, rrënimin, lëvizjen e dheut, përmbytje apo ndryshime të tjera mjedisore;
- (b) çdo projekt të vendosur në/ ose afërsi të, një vendi të burimeve fizike kulturore të njohur nga huamarrësi.

Projektet e projektuar posaçërisht për të mbështetur menaxhimin ose ruajtjen e burimeve fizike kulturore shqyrtohen individualisht, dhe klasifikohen zakonisht si Kategoria A apo B. Për zhvillimin e Termave të Referencës për EA, huamarrësit, në konsultim me projektin përkatës të Bankës, ekspertët përkatës, dhe grupet e prekura, identifikon çështjet e mundshme të burimeve fizike kulturore, nëse ka, që duhet të merren parasysh nga EA.

Termet e referencës zakonisht specifikojnë se burimet fizike kulturore janë përfshirë në fazën e mbledhjes së të dhënave bazë të EA. Huamarrësi identifikon burimet fizike kulturore që mund të preken nga projekti dhe vlerëson ndikimet e mundshme të projektit mbi këto burime si një pjesë integrale e procesit të VM, në përputhje me kërkesat e VM të Bankës. Kur projekti ka gjasa të ketë ndikime negative mbi burimet fizike kulturore, huamarrësi identifikon masat e duhura për shmangien ose zbutjen e këtyre ndikimeve, si pjesë e procesit të VM. Këto masa mund të shkojnë nga mbrojtja e plotë e zones në zbutje selektive, duke përfshirë dokumentacionin e shpëtimin, në rastet kur një pjesë apo të gjitha burimet fizike kulturore mund të jenë të humbura. Si një pjesë integrale e procesit të VM, huamarrësi zhvillon një plan të menaxhimit të burimeve fizike kulturore që përfshin masat për shmangien ose zbutjen e ndikimeve negative mbi çdo burim fizik kulturor, dispozitat për menaxhimin e zbulimeve të rastit, të gjitha masat e nevojshme për forcimin e kapacitetit institucional dhe një sistem monitorimi për të ndjekur progresin e këtyre aktiviteteve. Plani I menaxhimit të burimeve fizike është në përputhje me kuadrin e përgjithshëm të politikave vendit dhe legjislacionit kombëtar dhe merr parasysh kapacitetet institucionale në lidhje me burimet fizike kulturore. Banka, rishikon dhe diskuton me huamarrësit, të gjeturat dhe rekomandimet që kanë të bëjnë me aspektet e burimeve fizike kulturore të VM dhe përcakton nëse ata ofrojnë një bazë të përshtatshme për përpunimin e projektit për financim nga Banka.

Duke pasur parasysh projektin nën fjalë, nuk duket se aktivitetet e rehabilitimit apo të mirëmbajtjes të kenë ndikime të rëndësishme mbi pasuritë kulturore. Megjithatë, në rastet kur aktivitetet konsistojnë në hapjen e hapësirave të reja ose punëve gërmuese shtesë, ajo mund të jetë e mundur për ndikimin aksidental mbi asetet kulturore të pazbuluara. Në raste të tilla, një plan i punës duhet të përpunohet për të shmangur efektet negative dhe të ruajnë asetin.

Në rast të ndërtimit të rrugëve zhvilluesi (ARRSH), duhet të sigurojë një miratim për planifikim dhe ndërtim nga Këshilli Kombëtar i Restaurimeve dhe të Këshillit Kombëtar të Arkeologjisë. Kur zona përbëhet prej asetëve të rëndësishme arkeologjike, etnografike ose gjurmë të lashta dhe të trashëgimisë arkitektonike, projekti duhet të modifikohet. Shpenzimet për aktivitetet gjeodezike, përgatitjen e dokumentacionit, etj duhet të mbulohen nga zhvilluesi i saj.

Tab 7.1 Planet për punimet që prekin trashëgiminë kulturore gjatë mirëmbajtjes dhe rehabilitimit të rrugëve

Hapat	Faza e Planifikimit	Veprimi/Pergjegjesia	Aktiviteti Informativ Pergjegjesia	Vleresimi i asetëve - Pergjegjesia	Zhvillimi- Pergjegjesia
1	Përgatitja e projektit - Fazat e Shqyrtimit dhe Studimit	Përgatitja e dokumentacionit projektimit teknik dhe rezultatet e shqyrtimit të VNM dhe skenimit - Zhvilluesi	Informacione mbi vendimmarrësit dhe autoritetit kulturore lokale dhe kombëtare për zhvillimin e projektit - Zhvilluesi	Identifikimi i asetëve të njohur në / rreth vendit të projektit dhe të informojë klientin e projektit dhe Zhvilluesin - NCA, AAS	1. Ndalon projektin nëse zona është shumë e pasur me asetë të trashëgimisë që nuk mund ose nuk duhet të ishte hequr- NCA 2. Informon zhvilluesin për vendndodhjen e saktë të asetëve, sqaron për hapat që duhet të konsiderohen për të shmangur prekjen e asetëve të veçanta, etj – NCA
2	Përgatitja e projektit - Krijimi i receptorëve kulturor dhe treguesve të trajnimit	Përcaktojnë rregulla për shmangien e ndikimeve në vende të veçanta Zhvilluesi	Informimi i publikut dhe palëve të interesuara për asetet në vendin e projektit dhe masat për shmangien e ndikimeve negative të tyre - Zhvilluesi, NCA, AAS	Vlerësimi i gjendjes dhe vlerave prezente të asetëve në / rrethon vendin dhe të informojë dhe Zhvilluesin dhe publikun - NCA, AAS	Informon punëtorët për vendndodhjen dhe vlerat e asetëve, vendos shenja dhe tabela në mjedis për të informuar qytetarët për vendin dhe natyrën e asetëve – Zhvilluesi Trajnojnë punonjësit për reagim në rastet e mbledhjes së vlerave të trashëgimisë - Zhvilluesi, AAS
Në rast se asetet e trashëgimisë kulturore të panjohura janë gjetur gjatë zbatimit të projektit					
Hapat	Aktiviteti / ndikimi	Veprimi/Pergjegjesia	Aktiviteti Informativ Pergjegjesia	Vleresimi i asetëve - Pergjegjesia	Zhvillimi- Pergjegjesia
1	Të sigurohet se asetet ekzistues janë të përcaktuara dhe të mbrojtura mirë	Rrethojnë asetet me shirita të dukshme mire	Informojnë punëtorët dhe qytetarët mbi ndëshkimet në rast të dëmtimit të asetëve prej tyre - Zhvilluesi	Përgatitja e një dokumentacioni mbi detyrimet të tjera dhe gjobat monetare, për përgjegjesin në rast të dëmtimit të asetëve - AAS	1. Përcakton një listë përgjegjësish dhe detyrimesh për punëtorët dhe përgjegjesitnë mbi punët që lidhen me asetet e veçanta – Zhvilluesi 2. Vlerëson trashëgiminë shkencore / historike / dhe vlerat edukative të asetit gjetur– NCA, AAS

2	Ndikimet e rastësish me mbi aktivet e trashëgim isë kulturore	<p>1. Ndërprerja e menjëhershme te punimeve Zhvilluesi</p> <p>2. Dokumentacioni (foto, etj) të aseteve të zbuluara, edhe në rast sethe pasuria është dëmtuar - Zhvilluesi</p>	<p>1. Informacioni i menjëhershëm (jo më shumë se 3 ditë) të autoriteteve administrative lokale, Agjencia e Shërbimit Arkeologjik dhe drejtoria rajonale e kulturës kombëtare mbi zbulimin – Zhvilluesi</p> <p>2. Informacioni i menjëhershëm i klientit të projektit dhe institucionit huadhenes për ndërprerjen e punimeve - Zhvilluesi</p>	Vlerësimi i aseteve të zbuluara apo dëmtuar jo më vonë se 10 ditë pas ndërprerjes së punimeve - AAS	<p>1. Nëse objektet e zbuluara janë të një rëndësie të madhe dhe nuk mund ose nuk duhet të largohen nga vendi, projekti do të ndikojë në vend, dhe duhet të gjenden zgjidhjet alternative për të zhvilluar projektin.- Zhvilluesi</p> <p>a) vend duhet të jetë i rrethuar me shirita paralajmërues - Zhvilluesi</p> <p>b) në të gjitha drejtim të ekspozohen tabelat e informacionit qe tregojnë natyrën dhe vendndodhjen e asetit kulturor. – Zhvilluesi</p> <p>2. Nëse objekti i zbuluar është lëvizshëm ose lejohet të hiqet, AAS informon për zhvendosjen e plotë të objekteve Zhvilluesin e projektit dhe të autoritetet lokale dhe kombëtare - AAS</p> <p>3. Autoritetet përgjegjëse vendore dhe kombëtare i japin leje zhvilluesit për të vazhduar me zhvillimin e projektit - Agjencitë përgjegjëse</p>
---	---	---	---	--	--

8 PLANET E VEPRIMIT PER VEpra QE PREKIN HABITATET NATYRORE OSE ZONA TE MBROJTURA

Edhe pse një vend i vogël, Shqipëria dallohet për shumëllojshmërinë e saj të pasur biologjike dhe peizazhore. Ky diversitet i atribuohet pozicionit gjeografik të vendit, si dhe faktorëve gjeologjik, hidrologjik, klimatik, të tokës dhe të relievit. Terreni malor kombinuar me shkëmbinjtë e pjerrët krijon kushte ideale për ruajtjen dhe mbrojtjen e një numri të madh të specieve të lashta, të cilat janë të dyja endemike dhe nën endemike.

8.1 Kerkesat e BB ne lidhje me veprat qe ndikojne habitatet natyrore

Politikat e BB janë shumë të ndjeshme në lidhje me habitatet natyrore. Politikat e tilla janë të shprehura në OP4.04 të BB, mbi habitatet natyrore, e cila kërkon për të siguruar se projekte infrastrukture dhe projekte të tjera zhvillimi të mbështetura nga Banka Botërore marrin parasysh ruajtjen e biodiversitetit, si dhe shërbime të shumta mjedisore dhe produktet të cilat habitatet natyrore i ofrojnë shoqërisë njerëzore. Politika rreptësisht kufizon rrethanat në të cilat çdo projekt i mbështetur nga Banka mund të dëmtojë habitatet natyrore (hapësirat tokësore dhe ujore, ku shumica e specieve bimore dhe shtazore vendase janë ende të pranishëm). Në mënyrë të veçantë, politika ndalon mbështetjen e Bankës Botërore për projektet të cilat do të çojnë në humbje të konsiderueshme ose degradimin kritik të çdo Habitati Natyror. Në projektet me komponente të habitateve natyrore, përgatitja e projektit, vlerësimi, si dhe marrëveshjet e mbikëqyrjes të përfshijnë ekspertizën e duhur mjedisore për të siguruar hartimin dhe zbatimin e masave zbutëse të përshtatshme.

Komponentet e habitatit natyror të një projekti janë të lidhura siç duhet me orarin e implementimit për projektin. Shpenzimet e ruajtjes së ndonjë habitatit natyror të kompensueshem janë të përfshira në financimin e projektit. Mekanizmat për të siguruar financimin e duhur të kostos periodike janë të përfshira në hartimin e projektit.

8.2 Planet e veprimit per vepra qe ndikojne ne zona natyrore te vecanta

Kuadri ligjor shqiptar në lidhje me habitatet e veçanta natyrore dhe peizazheve, e shprehur si Zona Natyrore të Mbrojtura, është zhvilluar mirë në 10 vitet e fundit. Ligjet dhe nen-ligjet po nxisin dhe mundohen për të mbështetur përpjekjet për të mbrojtur natyrën. Plane menaxhimi janë zhvilluar në shumicën e Zonave të Mbrojtura të rëndësishme të vendit. Zonimi, planet e veprimit dhe zhvillimi i aktiviteteve të lejuara janë përfshirë në planifikimin hapësinor të planeve të tilla të menaxhimit. Planet e tilla gjithashtu përmendin aktivitetet e ndaluara në çdo hapësirë të zonave të mbrojtura, duke përfshirë edhe zonat neutrale. Rrugët shqiptare janë të shpërndara në të gjithë vendin dhe në brendësi ose në pjesën periferike të zonave të mbrojtura. Pavarësisht se nuk pritet që rehabilitimi dhe mirëmbajtja e rrugëve të kenë ndikime të rëndësishme në zonën e mbrojtur, një menaxhim i papershtatshëm i punëve mund të gjenerojnë efekte të padëshiruara. Ndikimet negative mund të gjenerohen në organizmat e ujit, me të cilat zonat e mbrojtura apo habitatet specifike janë të lidhura. Zhurma, Dridhja, ndriçimi artificial, gjenerimi i mbeturinave, fragmentimi, etj të gjeneruar nga punët e mirëmbajtjes mund të ndikojnë në vlerat e veçanta të biodiversitetit dhe habitateve me rëndësi kombëtare dhe ndërkombëtare. Siç u përmend më parë, Shqipëria ka përgatitur dhe vënë në fuqi një sërë ligjesh dhe nen-ligje në lidhje me biodiversitetin, habitatet dhe mbrojtjen së peizazheve, por zbatimi i tyre nuk është në nivelin e duhur. Në realitet, asetet dhe vlerat e zonave të mbrojtura janë në rrezik dhe të kërcënuar nga viti në vit me zbatimin e aktiviteteve të cilat nuk kanë VNM efektive ose PMM. Një sërë aktiviteteve të marra në konsideratë në rastet e veprave modernizuese rrugore mund të kërkojnë një VNM të thellë. Në këtë drejtim, këto aktivitete nuk kanë të drejtë për financim nga projekti në afat. Shembull i aktiviteteve të tilla janë: ndërtimi i rrugëve me shpejtësi të lartë, punimeve në rrugë që shkaktojnë ndryshime të rëndësishme të topografisë në Zonat e Mbrojtura, ndryshimet të cilat direkt apo indirekt ndikojnë në habitate të veçanta dhe të biodiversitetit perkates, aktivitetet që kërcënojnë cilësinë e mjedisit, si ndryshimet në përdorimin e tokës, ndryshimet në rrjedhat apo vëllimet e ujerave sipërfaqësor, ndryshime në cilesinë e ujerave sipërfaqësor dhe nentokesor, veprimtaritë që shkaktojnë ndikime të rëndësishme dhe kumulative si ndotjet nga pluhuri, zhurmat dhe dridhjet, rreziku i aksidenteve për njerëzit dhe kafshët e egra, ndotjes nga rrjedhjet aksidentale (nafte), etj. Plani i veprimit vijues është i lidhur me fazat e planifikimit dhe zbatimit të projektit.

Tab8.1 Plani i Veprimit për punët që ndikojnë në habitatet natyrore gjatë fazës së planifikimit të mirëmbajtjes së rrugëve dhe projektet e rehabilitimit

Hapat	Aktiviteti / ndikimi	Veprimi/Pergjegjesia	Aktiviteti Informativ Pergjegjesia	Vleresimi i aseteve - Pergjegjesia	Zhvillimi-Pergjegjesia
1	Përgatitja dhe planifikimi i projektit Fazat e hershme - shqyrtimit	Përgatitja e dokumentacionit për dizajnin teknik dhe rezultatet e shqyrtimit të VNM-së, ku janë të përfshirë habitatet specifike natyrore - Zhvilluesi	Informacione mbi vendimmarrësit dhe autoritetet kombëtare dhe lokale mjedisore për Zhvillim të projektit - Zhvilluesi	Identifikimi i habitateve specifike natyrore dhe peisazhe në / rreth vendit të projektit dhe të informojë klientin e projektit dhe Zhvilluesin - Nea / DRM, komuna	1. Ndalon projektin në qoftë se vendi nuk lejon aktivitetet për qëllime të mirëmbajtjes dhe rehabilitimit - AKM, DRM, komuna perkatese 2. Informon zhvilluesin për vendndodhjen e saktë të zones të veçantë, informon klientin dhe Zhvilluesin mbi aktivitetet e lejuara dhe të ndaluara në ose në afërsi të vendit, t'i informojnë ata për përdorimin e tokës, normat mjedisore, shpjegoje masat e mbrojtjes dhe të zbatimit, të informojë mbi legjislacionin përkatës lidhur me mbrojtjen e dhe gjobat mjedisit, etc AKM, DRM
2	Studimi EIA	Fokuset në zbatimin e projektit në / afër habitateve natyrore dhe të përgatisë dokumentacionin paraprak në punimet që kanë të bëjnë me zonat natyrore - Zhvilluesi	Informoje autoritetin recensues (AKM / DRM) dhe autoritetet lokale për të projektit dhe efektet në zonat natyrore - Zhvilluesi	Te orientoje studimin drejt menaxhimit të mjedisit me efektiv duke pasur parasysh specifikat e habitatit natyral ose peisazhit, për të shmangur ndikimet negative në të, duke përdorur analiza kosto-përfitim të orientuar –	1. Lejon zhvillimin e projektit vetëm nëpërmjet veprimtarive të lejuara në habitatet natyrore të tilla. - Autoritetet lokale dhe kombëtare 2. Vlerëson treguesit e ndikimit dhe projektin për krijimin e treguesve mjedisorë – NEA/DRM

				NEA/DRM	
3	Para fazes se implementimit	<p>Instalimi i një sistemi të mbikëqyrjes dhe të reagimit të kontrolluar mbi aktivitetet që mund të ndikojnë në habitatet natyrore - Zhvilluesi, DRM</p> <p>Dokument dhe për të mbajtur rekordin e çdo aktivitet lidhur me habitatet natyrore - Zhvilluesi</p>	Raportojnë periodikisht në DAR dhe komunë për punët që kanë të bëjnë me habitatet natyrore dhe aksidentet e mundshme - Zhvilluesi	<p>Monitorimi i punimeve për të vlerësuar rrezikun për ndikimin e burimeve natyrore - Zhvilluesi</p> <p>Mbikëqyrjen e operacioneve dhe vlerësimin e ndikimit të tyre në habitatet natyrore, kafshë të egra dhe peizazhit - DAR, inspektorët komunal</p>	<p>Ndërton një plan emergjence në rast të aksidenteve dhe të trajnojë punëtorët për implementimin e paparashikuar - Zhvilluesi</p> <p>Percaktimi i indikatorëve për aktivitetet mbikëqyrese dhe monitoruese për shkak të veprimeve të zbatimit të projektit - DRM</p>
4	Para fazes se implementimit	Të përgatisë një plan të detajuar për kontrollin e aksesit të padëshiruar në zonat specifike - Zhvilluesi	Informojë punëtorët për rëndësinë e ruajtjes së zonave të veçanta natyrore - Zhvilluesi		

Tab 8.2 Plani i Veprimit për punët që ndikojnë në habitatet natyrore, gjatë zbatimit të aktiviteteve të rehabilitimit / mirëmbajtjes

Hapat	Impakti/veprimi	Reagimi-Pergjegjesia	Aktiviteti informativ-Pergjegjesia	Karakterizimi i masave mbrojtëse, impaktit etj- pergjegjesia	Zhvillimi-pergjegjesia
1	Kontrolloje impaktet aksidentale	Ndërtimi i pellgjeve të dekantimit dhe kanalet kullues, pengesa argjile për të kontrolluar sedimentimiv të materialeve të ndotur, të instaloj tualet e te përkohshme, zgjidhni objekte dhe pajisje duhura për të shmangur	Informojë punëtorët, komunitetin dhe DRM dhe komunën për masat e marra për kontrollin e ndikimeve negative në habitateve natyrore, biodiversitetit dhe peizazhit - Zhvilluesi	<p>1. Vlerësoje masat mbrojtëse të marra – DRM dhe komuna</p> <p>2. Monitorimi i zbatimit të masave mbrojtëse - DRM, inspektorët mjedisorë të komunës</p>	<p>1. Miraton zbatimin e mënyrave për të kontrolluar ndikimet negative - DRM, komuna</p> <p>2. Në qoftë se miratimi nuk është dhënë, të ndalojë punimet dhe punat e rifillojë vetëm pas përmbylljes së kërkesave të mjedisit - DRM, Komuna</p>

		zhurmat dhe dridhjet, teknikat e përdorimit për të shmangur pluhurat. Percaktoje shtigje të përkohshme apo rrugët për të shmangur prishjen e habitateve natyrore. Te përdor fluksin drejtë të dritës dhe kohën e duhur për të përdorur atë, të përcaktojë kohën e duhur të operacioneve të punës, etj			
2	Ndotja e ajrit, tokës apo ujit kane kaluar normat e shkarkimeve dhe të zhurmës dhe gjenerimit të dridhjeve, ndriçim it etj - Zhvilluesi	Ndërpresë punimet që ndikojnë negativisht në ajër, tokë dhe ujërat, dhe të shpjegojë për publikun arsyet për gjenerimin e këtyre çështjeve duke kërkuar bashkëpunimin e saj në zhvillimin e ardhshëm të projektit për kontrollin e ndikimit - Zhvilluesi	Kërkoje bashkëpunimin e komunitetit për denoncimin e çdo aktiviteti të përshtatshëm që dëmton elementët mjedisorë - Zhvilluesi, DRM Monitorimi do të jetë instrumenti më i rëndësishëm informativ që do të ndihmojë në vlerësimin e procesit të implementimit - Zhvilluesi, DRM	1. Përcaktimi i specieve të dëmtuara apo të shuara të habitateve- DRM 2. Vlerëson shkallën e dëmit dhe mundësitë për restaurim 3. Percaktimi mënyrave për kompensimin e mjedisit (ri-plantacioni i rrafshëve të dëmtuara në të njëjtën zonë, nëse është e mundur), rivendosjen e habitateve, etj, apo plantacion dhe zhvillimi i habitateve të ngjashme në vende të tjera - DRM, komuna	1. Të vazhdohet me gjoba - Komuna, DRM 2. Vazhdimi i punimeve të rehabilitimit / mirëmbajtjes, si dhe veprat e kompensimit të mjedisit - Zhvilluesi Përdorë fondet e krijuara nga gjobat, për ndërtimin e pronave të komunitetit (infrastruktura etj) - Komuna 2. Shih më sipër, nëse miratimi nuk është dhënë - DRM, Komuna
3	Konsultimi Publik	Organizimi i konsultimeve publike me pjesëmarrjen e palëve të interesuara dhe vendimmarrësit	1. Informimi i publikut mbi masat për të kontrolluar ndikimin negativ - Developer 2. Informimi i	1. bashkëpunon me palët e interesuara për monitorimin dhe vlerësimin e projektit - DRM 2. shqyrton	Vazhdimi i zbatimit të projektit në bashkëpunim të ngushtë me autoritetet lokale dhe komunitetin

		- DRM, komuna, Zhvilluesi	publikut për ndikimet negative të rastësishme - Zhvilluesi 3. Informimi i publikut mbi aktivitetet abuzive - DRM, komuna Të informojë publikun mbi mënyrat për të zbutur ndikimet e mundshme - Zhvilluesi	efikasitetin e masave mbrojtëse dhe për të gjetur masa të reja nëse është e nevojshme - Zhvilluesi, KUQ, palët e interesuara	
--	--	----------------------------------	--	---	--

9 PROCESI I KONSULTIMIT PUBLIK

Ky kapitull i përket një plan angazhimi konsultimi mepalet e interesuara, dhe përmban edhe kërkesa nga ana e Bankës Botërore, si: OP. 4.01, 4.04, 4.36, 4.11 dhe 4.12 të specifikuar në TeR dhe referuar në RRMSP nisur nga ASHK. Angazhimi i palëve të interesuara është një proces i rregulluar me udhëzimet operative dhe mund të kryhet në faza të ndryshme të ciklit të projektit, që përfshin një sërë aktiviteteve si dhe ndërveprimesh gjatë afatit të projektit. Gjatë konsultimeve fillestare, do të trajtohen këto çështje:

- Identifikimi dhe Analiza e palëve të interesuara
- Publikimi i Informacionit
- Konsultimi palëve të interesuara
- Menaxhimi i ankesave

Në hapat e mëposhtme të projektit çështjet e mëposhtme do të trajtohen më tutje:

- Negocimi dhe partneriteti
- Përfshirja e palëve të interesuara në Monitorimin e Projektit
- Raportimi tek palët të interesuara
- Funksionet e Menaxhimit

Plani i Procedures se Konsultimeve publike do të zhvillohet edhe në përputhje me Bankën Botërore dhe kërkesat shqiptare për Politikën e Informimit Publik dhe praktikatat më të mira ndërkombëtare.

Sistemi vijues i planit për nevojën e përfshirjes së palëve të interesuara është i zbatueshëm në këtë projekt:

- Identifikimi i grupeve të interesuara të projektit
- shpalosja e procesit të angazhimit të grupeve të interesit dhe informacionit
- Konsultimi konstruktiv
- Mekanizmi i ankesave

Seksionet e mëposhtme përmbledhin si ARRSH do të duhet të përputhen me angazhimin e palëve të interesuara.

Secili nga PMM specifike do të duhet të jetë i hapur me publikun duke u mbajtur konsultime publike. Ka një mundësi për më shumë lokacione brenda një zone që të mbahen së bashku. Me një

bashkëpunim të fortë mes AKM-së apo DRM dhe Pushtetit Lokal dhe me pëlqimin e tyre, në rastet kur zonat e PMM-ve janë në afërsi me njëri-tjetrin, konsultimi publik mund të mbahet së bashku.

Ka disa grupe të njerëzve dhe grupe sociale që janë të përfshira në nivele të ndryshme në kuadër të projektit të pranishëm. Këto mund të përshkruhen si vijon:

1. Njerëzit, institucionet dhe industritë që do të përfshihen direkt ose indirekt në kuadër të projektit: banorët e fshatrave në zonën e projektit, pronarëve të tokës dhe rezidencave të prekura, pronarët / operatorët e infrastrukturës ekzistuese përgjatë korridoreve rrugore, drejtuesit e Parqeve Kombëtare që përshkohet nga rrugët nën fushëveprimin e punës dhe, në veçanti, ata që janë të përfshirë në turizëm dhe argetim e preken potencialisht nga projekti.
2. Njerëzit dhe institucionet që marrin pjesë në realizimin e projektit: BB, ARA, Ministria e Punëve Publike, Kontraktuesi i ndërtimit (s) dhe furnizuesit.
3. Njerëzit dhe institucionet që mund të ndikojnë mbi projektin dhe të bëjnë zgjedhje në lidhje me të: veteqeverisjen lokale (LVL) administratat dhe inspektoratet, Ministrinë e ndryshme përgjegjëse dhe agjencitë kombëtare, administratorët e Parqeve Natyrore, autoritetet e UNESCO, dhe OJQ-të.

Tabela e mëposhtme paraqet palët e identifikuara në përputhje me klasifikimin e mësipërm.

Table 9.1 Identifikimi i palëve të interesuara

Palet e interesuara të përfshirë direkt ose indirekt me projektin	Palët e interesuara që marrin pjesë në zbatimin e projektit	Palët e interesuara me të rëndësishme të ndikimit dhe vendimmarrësit në realizimin e projektit
<ul style="list-style-type: none"> Banorët e komunës, fshatrave dhe komuniteteve, ku do të permiresohen / zgjerohen rrugët Banorët përgjatë rrugëve të transportit Turizmi dhe Industria rekreative (HO.RE.CA) Komuniteti i biznesit shqiptar Përdoruesit / menaxherët e zonave të mbrojtura Parqeve kombëtare përgjatë rrugës Operatorët / pronarët e infrastrukturës lokale (tubacionet e gazit, ujit, rrugëve, etj) 	<ul style="list-style-type: none"> BB INF tjera The Developer (ARA) Ndërmarrjet e ndërtimit Pajisjeve furnizuesit Ndërtimi dhe rrugore furnizuesit materiale Inxhinierët dhe ekspertët teknik rrugore 	<ul style="list-style-type: none"> Organet vetë qeverisëse (OVQ) Inspectoratet lokale, me punë komunale, mjedisore, transport, etj) Ministria e Zhvillimit të Qëndrueshëm dhe Turizmit Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural Ministria e Ekonomisë Ministria e Punës dhe Sociale Mirëqenia Ministria e Kulturës Agjencitë shtetërore (mjedisi, pyjore, energji, etj) Autoritetet e Parqeve Kombëtar Autoritetet e UNESCO OJQ-të - Shoqatat në nivel lokal dhe kombëtar

Një shumëllojshmëri e metodave të komunikimit mund të përdoret si e përshtatshme për çdo grup të palëve të interesuara. Në përgjithësi këto përfshijnë:

1. Mbledhjet publike
2. Takime individuale

3. Njoftimet në media
4. Sigurimi i informacionit të përgjithshëm mbi shpalljeve-tabela në vende kyçe publike
5. poste erregullt / korrespondencë me email
6. Publikimi i informatave perkatese të projektit në faqen e internetit te ARA

Për shkak të natyrës së projektit aktual (Kat B), karakteristikës se rrugës dhe afatit kohor, metodat e zgjedhura ishin:

1. Takimi me publikun
2. Intervista individuale dhe të pyetësorit të dërguar
3. Njoftimet në media

Një propozim Regjistri i grupeve të interesit dhe metodave të përshtatshme të komunikimit për secilin prej këtyre grupeve janë dhënë në tabelat e mëposhtme.

Tab 9.2 Plani I Propozimi te Angazhimit dhe shpallja e PMM-ve për shqyrtim publik (pjesa 1)

Palet e Interesuara	SI	KUR	PSE
Te gjitha Palet e Interesuara	Shpalljet Publike	Pas Shpalljes EMP	BB &ARA
	Faqet web t e: ARA Ministria perkatese: Komunat, fshatrat dhe vendbanimet prekura. Tabelat e shpalljeve në çdo komunitet të përfshirë dhe në zyrat e kryetarit të bashkisë, të çdo komune; Takimet publike në vendbanimet e zgjedhur përgjatë rrugëve; Takime me institucionet e përfshira (parqe kombëtare, komisioni kombëtar të UNESCO-s, etj); Takimi (s) me OJQ- të e interesuara;	Pas projektit - Zbulimi EMP - Konteksti BB	- Kërkesat e BB (takime joformale mbi zbulimin e paketës PMM në faqen-web te BB) - Kërkesa Shqiptare (procedurë formale në përputhje me rregulloret kombëtare VNM mbi zbulimin e raportit VNM)

Tab 9.3 Plani I Propozimi te Angazhimit dhe shpallja e PMM-ve për shqyrtim publik (pjesa 2)

GRUPET E INTERESIT	SI	KUR	PSE
<ul style="list-style-type: none"> • Institucionet qeveritare • Organet veteqeverisese • Autoritetet e Parqeve Kombëtare 	<ul style="list-style-type: none"> • letra zyrtare • Dorëzimi i dokumentacioni t përkatës të projektit • Takimet 	Periudha pergatitore	Për të marrë leje për të gjitha llojet dhe natyrat sipas ligjeve dhe rregulloreve ekzistuese
<ul style="list-style-type: none"> • Vendbanimet e 	<ul style="list-style-type: none"> • Takimet e 	Para Ndertimit	Blerja e Tokes

<ul style="list-style-type: none"> • prekura • Pronarët e pronave 	<p>Komunitetit dhe individuale me pronarët e pronave</p> <ul style="list-style-type: none"> • Shpalljeve publike në gazetat e përditshme • Tabelat e shpalljeve në komunitetet e prekura 		
<ul style="list-style-type: none"> • Te gjithë palet e interesuara 	<ul style="list-style-type: none"> • Shpalljet publike në gazetat e përditshme 	Fillimi i Ndertimit	Fillimi i aktivitetit te ndertimits
<ul style="list-style-type: none"> • institucionet / agjencitë qeveritare perkatese • Organet veteqeverisese • Autoritetet e parqeve kombëtare 	<ul style="list-style-type: none"> • Letra zyrtare • Takimet 	Gjate periudhes se Ndertimit	Monitorimi
<ul style="list-style-type: none"> • Vendbanimet e prekura / • Pronarët e pronave 	<ul style="list-style-type: none"> • Takimet e grupit në zone apo vende të tjera • Vendet e përshtatshme • Mekanizmi i ankesave 	Gjatë gjithë periudhës së ndërtimit Mekanizmi i ankesave Gjatë zbatimit	Përgjigja e shqetësimeve nga ana e paleve te interesuara qe preken
<ul style="list-style-type: none"> • Palet e interesuara te brendshme • Kontraktorëve 	<ul style="list-style-type: none"> • Letra zyrtare • Takime 	Gjatë gjithë periudhës së ndërtimit	Monitorimi / progresi i ndërtimit dhe aktivitetet e lidhura
<ul style="list-style-type: none"> • Institucionet, agjencitë qeveritare përkatëse • Organet veteqeverisese • Autoritetet e parqeve kombëtare • Vendbanimet Përfshira 	<ul style="list-style-type: none"> • Letra zyrtare • Takime 	Para periudhes operacionale	Ofrimit formal të operatorëve / koncesionari / autoritetet
Vendbanimet e prekura	<ul style="list-style-type: none"> • Letra zyrtare • Takimet • Mekanizmi i ankesave 	Gjate gjithe periudhes operacionale	Përgjigje për çdo ankesë të marrë

Metodat e regjistrimit të palëve të interesuara dhe të komunikimit

Tab 9.4 Formular për regjistrimin e grupeve të interesuara

GRUPET E INTERESIT	KOMUNA	VENDBANIMET (Shih Shtojcën 3)	POPULLSIA VENDBANUESE	METODAT KOMUNIKIMIT	E
<i>Banorët e fshatrave, komuniteteve, ku do të zbatohet projekti</i> <i>Banorët e fshatrave, komuniteteve, ku do të zbatohet projekti</i>		(per tu plotesuar)		Konsultimet / takimet publike / takimet Konsultimet / takimet publike	
		(per tu plotesuar)			
		(per tu plotesuar)			
		(per tu plotesuar)			
		(per tu plotesuar)			
		(per tu plotesuar)			
		(per tu plotesuar)			

Tab 9.5 Formular për identifikimin e vendimarrësve dhe grupeve të interesit

GRUPET E INTERESIT	METODAT E KOMUNIKIMIT
Ministria e ..... Adresa: Web: Email	Letra zyrtare / korrespondencë Dorëzimi i dokumentacionit
Ministria e ..... Adresa: Web: Email	Letra zyrtare / korrespondencë Dorëzimi i dokumentacionit
Ministria e ..... Adresa: Web: Email	Letra zyrtare / korrespondencë Dorëzimi i dokumentacionit

Agjensite Kombetare	(per tu plotesuar)		
UNESCO, organizata tjera nderkombetare	(per tu plotesuar)		
Parqet Kombetare	(per tu plotesuar)		

Tab 9.6 Formular për identifikimin e Grupeve te Interesit - përfshirë direkt dhe indirekt

GRUPET E INTERESIT		METODAT E KOMUNIKIMIT
Komuniteti i Biznesit	Dhoma e Tregtise	
	(per tu plotesuar)	
Bashkimet Profesionale	(per tu plotesuar)	
Donatoret private dhe publik	(per tu plotesuar)	
Te tjere	(per tu plotesuar)	

Tab 9.7 Formular për përfshirjen e OJQ-ve

EMRI	KONTAKTI	METODAT E KOMUNIKIMIT (PER TE GJITHE)
Emri ..... Adresa: Web: Email	Emri ..... Adresa: Web: Email	Takime publike, takime të drejtpërdrejta, ofrimet të dokumentacionit, email & telefon, sipas kërkesës
OJQ	Emri ..... Adresa: Web: Email	Takime publike, takime të drejtpërdrejta, ofrimet të dokumentacionit, email & telefon, sipas kërkesës
OJQ	Emri ..... Adresa: Web: Email	Takime publike, takime të drejtpërdrejta, ofrimet të dokumentacionit, email & telefon, sipas kërkesës
(per tu plotesuar)		

Tab 9.8 Formular për pjesëmarrje në takimet konsultative publike

EMRI	ORGANIZATA/PROFESIONI	ADRESA	NR. CELULAR	FIRMA

Tab 9.9 Formular per diskutimet gjatë takimeve publike

Emri	Pyetje	Statusi ose Perfaqesues i	
Emri	Pergjigje	Representative of	

9.1 Regjistri i Konsultimit Publik

Pas rishikimit të PMM-ve draft, dhe përmbushjes së komenteve nga ARRSH dhe këshilltaret/mbikëqyrësit e BB, konsulenti ka përgatitur një material të përmbledhur në gjuhën shqipe, duke përfshirë edhe dy (formate) PMM, dhe PVZH, të cilat u janë shpërndarë publikut dhe paleve të interesuara të zonave të prekura nga projekti që më 10 tetor.

80 kopje të këtij materiali janë shpërndarë, 20 prej të cilave u janë dorëzuar përfaqësuesve të gazetës së Komunës, në Zyrën e Administrimit të Tokës. Në fillim të tetorit, në bashkëpunim të ngushtë me Shefin e komunës dhe shefin e zyrës së administrimit të tokës, Z. Ndrim Cela u identifikua si personi kontakti lokal i Komunës. Palët e përfshira (Konsulenti, ARRSH, Zyrtarë të Paperit), ranë dakord për të organizuar një takim konsultues publik më 22 tetor në ambjentet e komunës për të diskutuar dokumentet mbrojtëse mjedisore dhe sociale. Njoftimet ishin vendosur në vende kyçe në të gjitha fshatrat që më 10 tetor, duke siguruar informacion në lidhje me projektin, së bashku me kohën dhe vendin e dëgjimit publik. Njoftimi u botua edhe në gazetën kombëtare ("Panorama"), duke përfshirë lidhjen me faqen e internetit të ARRSH për informacion të plotë dhe të detajuar mbi projektin.

Dëgjimi publik kishte pjesëmarrje shumë të mirë, dhe pjesëmarrësit ishin aktivë dhe avancuan komentet, mendimet dhe sugjerimet e tyre mbi projektin. Lista e plotë e pjesëmarrësve dhe pozicionet e tyre janë të pranishme në Shtojcën 5.

Në këtë takim morën pjesë ekipi konsulent, përfaqësues të ARA dhe palët e interesuara nga komuniteti lokal të Paperit (përfshirë zyrtarë lokalë, fermerët, mësuesit dhe banorët e ardhur nga të gjitha fshatrat e komunës).

Takimi i Dëgjimit publik u hap nga kryetari i Komunës, Z. Bullari, i cili prezantoi përfaqësuesit e ARA dhe ekspertet e konsulentit. Pastaj Znj. Rajmonda Limja (ARRSH) prezantoi projektin, rëndësinë dhe objektivat e tij për pjesëmarrësit, dhe ftoi ekspertët mjedisore dhe sociale të konsulentit për të vazhduar me prezantimin e Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social (përfshirë formatet PMM dhe PVR). Konsulenti shpjegoi PMM dhe PVZH, dhe ftoi pjesëmarrësit të shprehin opinionet dhe mendimet e tyre mbi gjetjet e VNMS. Shqetësimet e tyre kryesore janë përmbledhur në paragrafët e mëposhtëm.

Një nga komentet ishte sigurimi i nënkalimeve për kafshët, të cilat në shumë raste janë shkaqet e aksidenteve kur kalojnë rrugën. Konsulenti informoi se kjo do të merret parasysh nga ARA dhe Kontraktuesi i punimeve gjatë fazës së projektimit, për të parë nëse ajo do të jetë e realizueshme dhe me kosto-efektive për të siguruar nënkalime për njerëzit dhe kafshët.

Komentet e tjera janë në lidhje me nevojën e pushtatshme, si në shumë vende këto nuk paraqisnin kapacitete të mjaftueshme, duke çuar në përmbytjet e rrugëve dhe krijimin e nje shqetësimi të madh për vendasit. Konsulenti u përgjigj se masa të përshtatshme duhet të merren gjatë fazës së projektimit, në mënyrë që të përfshijnë madhësinë e saktë dhe lokacionet e pushtatshme gjatë aktiviteteve të mirëmbajtjes dhe rehabilitimit.

Shumë komente janë ngritur në lidhje me çështjet e sigurisë rrugore. Banorët deklaruan se masat e sigurisë janë shumë të varfëra në këtë seksion. Fëmijët ecin për disa kilometra përgjatë rrugës nacionale (SH7) nga të gjitha fshatrat, në mënyrë që të arrijnë në shkollë në qendër të Komunës. Nuk ka trotuare apo nënkallime dhe mbikalime për këmbësorë. Kjo rrugë paraqet një dizajn për shpejtësi të lartë, dhe kalimi i rrugës është shumë i rrezikshëm (në këtë rrugë janë regjistruar një numër i madh aksidentesh). Konsulenti shpjegoi se një propozim në këtë drejtim është përgatitur dhe paraqitur në PMM e Paper-Vidhas, që konsiston në riideimin e profilit të kësaj rruge, duke e zvogëluar gjerësinë e korsise së makines, dhe sigurimin e trotuareve për këmbësorët në zonat urbane), por kjo do të diskutohet me ARRSH dhe Kontraktuesit të punimeve në mënyrë që të vendosë se çfarë do të jenë masat në këtë drejtim gjatë fazës së projektimit të projektit.

Banorët janë ankuar edhe në nevojën për vijat e bardha dhe shenjat rrugore, të cilat janë të varfëra apo të gabuara. Konsulenti u përgjigj se gjatë zbatimit të projektit, Kontraktuesi duhet të respektojë të gjitha standartet dhe kërkesat teknike që lidhen me sigurinë rrugore gjatë kryerjes së punimeve rutinë të rehabilitimit dhe mirëmbajtjes.

Komentet e tjera ishin se Kontraktuesi duhet të punësojë punëtorë vendas gjatë ekzekutimit të punimeve, sikurse brenda zonës ka shumë e fuqi punëtoresh të papunë që mund të jenë të përshtatshme për punimet. Konsulenti shpjegoi se ky artikull është i përfshirë në PMM.

Banorët pyeten gjithashtu se si do të kryhet procesi i shpronësimit, dhe se si do të llogaritet kompensimi. Eksperti social i konsulentit shpjegoi se ky projekt nuk parashikon asnjë aktivitet të marrjes së tokës, pasi veprimet e pritshme janë rehabilitimi dhe mirëmbajtja e veprave që lidhen me rrugët ekzistuese. Megjithatë, në rastet kur do të rezultojnë të nevojshme marrjet e tokave, kompensimi do të bëhet në lidhje me dispozitat e ligjit shqiptar dhe udhëzimet e Bankës Botërore mbi këtë çështje. Formatet RAP të përshtatshme për t'u përdorur në raste të tilla janë përgatitur nga ARA. Është e rëndësishme që të theksohet se punët e projektit nuk do të fillojnë derisa të ketë përfunduar kompensimi i pronarëve të ligjshëm.

Disa prej banorëve dhane edhe komente në lidhje me rrugët e brendshme të fshatit, të cilat shpesh janë objekt i mbylljes për shkak të kushteve të motit dhe shkaktojnë vështirësi të mëdha për komunitetet lokale. Ata kërkuan rindërtim dhe lidhje me rrugët kryesore apo kombëtare të tyre. Konsulenti u përgjigj se këto rrugë nuk janë pjesë e rrjetit rrugor kombëtar, pra janë jashtë fushëveprimit të projektit RRMSP. Ndërtimi / rikonstrukcioni i këtyre rrugëve të vogla dhe lokale mund të jenë pjesë e projekteve të tjera të financuara nga qeveria ose subjekte të tjera ndërkombëtare.

Pjesëmarrësit gjithashtu komentuan mbi përfitimet që lidhen me Projektin. Në veçanti, që rehabilitimi dhe mirëmbajtja e rrugëve pritet të përmirësojë aksesin në objektet shëndetësore dhe arsimore dhe do të sigurojë qasje më të mirë në tregje për tregëtimin e produkteve bujqesore dhe blegtorale.

10 PROCEDURAT PRAKTIKE PER ZBATIMIN E PMM PER AKTIVITETET E MIREMBAJTJES/PERMIRESIMIT TE RRUGEVE

Aktualisht në ARA, PMM janë aplikuar vetëm në raste që janë të nevojshme nga këshilltari I BB. Kjo për shkak se siç është shpjeguar në kapitujt e mëparshëm, legjislacioni shqiptar nuk e konsideron PMM si një instrument për VNM. Në rastet e projekteve rehabilituese, PMM nuk zbatohen edhe për shkak të mungesave të të dhënave teknike të projektimit (projekti), në të cilat mund të bazohen PMM. Nuk ka asnjë proces të shqyrtimit në rast të rehabilitimit të rrugës, dhe vetëm në raste të rralla në permiresimin e rrugëve, ku ndikimet konsiderohen të jenë të një rëndësie të vecante. Në rastin e dytë, procesi i shqyrtimit është shumë sipërfaqësor, dhe Treguesit e Shqyrtimit Shqiptar përdoren zyrtarisht (ju lutem referojuni Shtojces 1). Procesi fillestar I ekzaminimit mjedisor duhet të bëhet në fillime të hershme të procesit, përveçse nëse kjo nuk kërkohet nga agjencia financuese.

10.1 Procedurat që duhet të zbatohen në rastet e mirembajtjes/permiresimit të rrugëve për shqyrtimin dhe studimin e VNM

Legjislacioni shqiptar nuk përmban asnjë përkufizim për përgatitjen e raporteve mjedisore në rastet e mirëmbajtjes së rrugëve. Ky ligj disponon vetëm rastet e përmirësimit të rrugëve. Zakonisht, palët e interesuara nuk konsultohen me ARRSH / DAR për raste të pasigurta të përmirësimit (p.sh. ndërtimi i një rrethrotullimi, zgjerimin e një ure, etj).

Mungesa e një legjislacioni të përshtatshëm, apo mangësitë në të, kanë krijuar probleme të rëndësishme mjedisore në rastet e aktiviteteve të modernizimit dhe mirëmbajtjes së rrugëve.

Karakterizimi I Metodologjise se Ndikimit

Karakterizimi I Metodologjise se Ndikimit është i bazuar në krijimin e receptorëve mjedisore dhe sociale, si tregues bazë për vlerësimin e ndikimit.

Aktivitetet e projektit janë vlerësuar kryesisht për:

- Aktivitetet rutinë të planifikuara,
- Aktivitete të planifikuara, por jo rutinë
- Aktivitete paplanifikuara - aksidente

Vlerësimi i treguesve mjedisorë është bërë në lidhje me receptorët mjedisore, ku janë klasifikuar elementet e pritshem që duken të ndikuar siç përshkruhet në tabelën e mëposhtme:

Tab 10.1 Përmbledhje e receptorëve mjedisor dhe social dhe I mundësive të ndikojnë ato

Receptorët biofizike	Ndikimi
Mjedise fizike si ujë, ajër, tokë	I mundshem, por shanset zbutëse të pershtatshme
Mjedise biologjike	I mundshem në drejtimin e habitateve ujore, por shanset zbutëse të pershtatshme
Zonat e mbrojtura	nuk aplikohet
Receptoret njerezor	Ndikimi
Shëndetësor	I mundshem, por me mundësi të mira zbutjeje
Socio-ekonomike	I mundshem, por me mundësi të mira zbutjeje
Kulturor	I mundshem, por me mundësi të mira zbutjeje

Karakterizimi i ndikimeve negative mbetet pjesa më e rëndësishme për t'u konsideruar në PMM për mirëmbajtjen e rrugëve dhe aktiviteteve modernizues. Ndikimet negative kumulative të mundshme janë të klasifikuara mbi aktivitetet e projektit dhe konsiderojnë elementet e mëposhtem:

- Ndikimi / rrezikut I burimeve dhe natyres (lloji dhe tipi) i ndotësve / kontaminimit
- Zonat / subjektet për t'u prekur më së shumti.
- Rëndësia e Ndikimit / Rrezikut (efektet dhe kohëzgjatja) dhe mundësitë që të zbutet.

Për të shmangur një vlerësim të një shkalle të gjerë empirike vlerësimi cilësor mund të shprehet në tre nivelet e treguesve:

- I larte- kur ndikimi ka një efekt të rëndësishëm. (Shprehur me nr. 3)
- I mesem - kur ndikimi është i mesem (. Shprehur me nr 2)
- I ulët - kur ndikimi ka një efekt të ulët (Shprehur me nr 1.)

Çdo element I ndikimit, është konsideruar si një prej treguesve dhe ndikimi është shprehur në vlerësimin e secilit prej elementeve kur dominimi i një treguesi apo mesatarja e treguesve kushtëzon rëndësinë e ndikimit. Tre janë elementët kryesorë që konsiderohen për parashikimin e ndikimit:

- Shkalla Hapësinore, ku janë konsideruar efektet hapësinore të ndikimit.
- Efekti i ndikimit shprehet si shumë logjike i ndikimit të pakthyeshem, sasisë dhe llojit të ndryshimit, gjasat, etj
- Kohëzgjatja e Ndikimit, e cila jep efektin e ndikimit në kohë.

Treguesit e ndikimit të shkurter (shprehur me nr. 1), mesem (e shprehur nga nr. 2) dhe afatgjate (e shprehur me nr. 3).

Tab 10.2 Ndikimet kryesore negative që priten të gjenerohen nga aktivitetet e mirëmbajtjes / përmirësimit të rrugëve, dhe efektet e tyre

Faza e Projektit	Ndikimet negative	Ndikimet ne Mjedis	Efektet ne zbatimin e Projektit
Punëve përmirësuese Rehabilituese	Gjenerimi i zhurmave dhe pluhurit gjatë punimeve	Shqetësimi njerëzor dhe ankesat	Vonesa të Projektit
Punëve përmirësuese Rehabilituese	Ndotja/kontaminimi i tokës, ujit dhe ujërave nëntokësore	Rreziku shëndetësor, bimor dhe shtazor rreziku për jetën	Vonesa të Projektit
Rritja e Kostos së projektit	Shkatërrimi aksidental i infrastrukturës ekzistuese të (psh. tubacionet e ujit, rrjetat e energjisë etj)	Shqetësojnë jetën e komunitetit lokal, duke ulur standardet e jetës	Vonesa të Projektit
Faza e operimit	Ulja e cilësisë së ajrit dhe/ose rritja e rrezikut të jetës nga ndryshimi i shpejtësisë së mjetit duke ndryshuar karakteristikat dhe madhësinë e rrugëve.	Rritja e ndotjes së ajrit nga shkarkimet në rast të uljes së shpejtësisë së mjetit (rastet e etj tërthorta)	Shmangia e përdorimit të rrugës nga shoferët - të zvogëlim të efikasitetit të rrugës

Në rast se është e nevojshme një leje mjedisore (zakonisht nga agjencia financuese, ose kushtëzohet nga ankesat publike, etj), agjencia e interesuar (ARRSH) do të përgatisë një dizajn teknik ku do të përfshihen:

- Karakteristikat e projektit: proceset kryesore teknologjike, ndryshimet në kapacitetet, e lendeve te para për t'u përdorur, të energjisë që do të përdoret, programin e punës për përmirësimin, mbështetjen e aktiviteteve si hapjen e rrugëve të reja për transport, shfrytëzimi i ujit të pijshëm, etj
- Përpilimi i projektit, territori dhe kufijtë, harta dhe fotografi që tregojnë vendndodhjen dhe karakteristikat e zones, dhe planet e zhvillimit lokal / rajonal.

ARRSH (ose konsulenti i licencuar prej saj) duhet të përgatisë një VNM paraprake, ku do të përfshihen:

- Kuadri ligjor në lidhje me mirëmbajtjen e rrugëve dhe / ose aktivitetet modernizues, dhe legjislacionin mjedisor
- Karakteristikat e zones mjedisore, mjediset natyrore dhe ato njerëzore, vlerat specifike, çështjet e mjedisit, etj
- Përcaktimi i ndikimeve të rëndësishme dhe karakterizimin e tyre
- Plani i Menaxhimit Mjedisor me masat e tij zbutëse dhe programin e monitorimit
- Programi i konsultimeve publike dhe takimet publike

Dokumentacioni teknik dhe mjedisor duhet të dorëzohet në NCL, e cila rrjedhimisht sjell atë në AKM. Pas një vlerësimi fillestar, AKM-ja në bashkëpunim me DAR dhe institucionet e tjera, vendosin te vazhdojnë me procesin e shqyrtimit dhe të përcaktojnë nivelin e VNM-së (për Treguesit shqyrtues shqiptar ju lutem referojuni shtojces 1). Duhet përmendur se megjithese një PMM është inkorporuar në këtë VNM preliminarë, niveli i saj është mjaft i thjeshtuar.

Studimi duhet të përcaktohet nga ARA dhe te miratohet nga AKM-ja apo DAR. Raporti i studimit, megjithese nuk është i përcaktuar mire nga legjislacioni shqiptar, zakonisht përcaktohet me një bashkëpunim të ngushtë me subjektet e interesuara (ARA) dhe DAR dhe AKM-së. Në raste të ndërlikuara (pasiguritë mbi rëndësinë e ndikimit, etj), AKM-ja kërkon konsultimin e institucioneve të specializuara. Sugjerime për shfaqjen metodologjinë që do të aplikohen për zbatimin e PMM-ve në mirëmbajtjen e rrugëve dhe aktiviteteve modernizues

10.2 Sugjerime per medologjine e studimit qe do te aplikohen per zbatimin e PMM-ve ne aktivitetet e mirembajtjes dhe modernizimit te rrugeve

Për të qenë më efikase në mbrojtjen e mjedisit dhe për të shmangur masa zbatimi të paefektshme, duke synuar përfshirjen e autoriteteve shqiptare të Mjedisit në këtë proces (në rastet kur ligji nuk parashikon një mënyrë), është e nevojshme që ARA te aplikojë PMM te thjeshta në projektet që përfshijnë aktivitete te mirëmbajtjes/ose përmirësimit te rrugëve. Megjithatë, duket se disa projekte të mirëmbajtjes nuk kanë ndikime të rëndësishme negative në mjedisin natyror dhe njerëzor. Në disa raste, të tilla investime përballen vetëm me vonesa nga çështjet e krijuara gjatë punimeve.

Një listë e plotë kontrolli do të përdoret nga ekspertët e mjedisit te ARA për shqyrtimin e mjedisit dhe fokusin e PMM, në rast se projekti nuk është objekt i VNM në përputhje me Legjislacionin Shqiptar. Kjo listë duhet të përfshijë treguesit mjedisorë të cilësisë, treguesit e mjedisit natyror, dhe treguesit njerezor. Një model i kësaj liste është i përpunuar nga formatet e BB mbi treguesit e shqyrtimit, të përfshira në shtojcen 2.

Për të shmangur konfuzionin në lidhje me kategorine mjedisore të projektit dhe llojin e puntmeve të nevojshme mjedisore dhe sociale, është e nevojshme që të përcaktohet një përkufizim i qartë të llojit të punimeve dhe të aktiviteteve sipas skicave te tyre teknike. Shqetësimet mjedisore te renditura sipas rendesise ne 5 kategoritë e mëposhtme, së bashku me studimet e nevojshme perkatese, janë propozuar në tabelën e mëposhtme.

Table 10.3 Tabela e Udhëzime ve për identifikimin e nivelit të studimeve mjedisore në lidhje me aktivitetet e përmirësimit të rrugëve

Aktivitetet përmirësuese rrugore (kategoritë)	Aktivitetet e prishme	Niveli i studimit mjedisor
Mirëmbajtje	Puna rutinë në platformën ekzistuese (blerja e tokës jo e nevojshme), për të ruajtur rrugën në kushte të përshtatshme.	VNM preliminare dhe PMM të thjeshtë
Rehabilitim	Sjellja e rrugëve ekzistuese të përkeqësuar (në platformën ekzistuese) në gjendjen e mëparshme / origjinale.	VNM preliminare dhe PMM të thjeshtë
Përmirësim	Pjesa më e madhe e punës është bërë në platformën ekzistuese, ose brenda tokës shtetërore. Asnjë blerje e tokës private nuk është e nevojshme.	VNM preliminare, dhe PMM e thjeshtë
Modernizim	Ndryshimi i kategorisë së rrugës (p.sh. nga sezonale në për të gjithë-stinet, nga dytesore në primare). Blerja e tokës mund të jetë e nevojshme.	VNM preliminare, dhe PMM e BB (e ndjekur nga një VNM thellë nëse është e nevojshme - nuk aplikohet për financim nga ky projekt)
Vepra zgjerimi	Shtimi i korsive shtesë në rrugët me 2 ose më pak kors, Ndyshimet, etj në segmente më shumë se 10 km, e cila në shumicën e rasteve nënkupton blerjen e tokës.	VNM e Thelluar - nuk aplikohet për financim nga ky projekt
Ndërtimet të reja	Ndërtimi i një rruge të re (me një, dy, apo katër kors). Shumica e ndoshta duke çuar në zoterimin e tokës.	VNM e Thelluar - nuk aplikohet për financim nga ky projekt

Vendndodhja dhe ndjeshmëria

Vendndodhja dhe ndjeshmëria është një faktor i madh në përcaktimin e llojit dhe shtrirjen e punës së kërkuar mjedisore. Një sistem tri klasa (me ndjeshmëri të ulët, të mesme, dhe të lartë) mund të propozohet për habitatet natyrore, zhvendosjes, popullsisë indigjene, zhvillimin e induktuar, stabilitetin/erozionin e tokës, si dhe trashëgimisë kulturore. Nëse informacioni është në dispozicion, gjatë përgatitjes së projektit mund të shtohen më shumë informacione (të tilla si zhurma, cilësinë e ujit, dhe dendësia e kullimit).

Tab 10.4 Formular i ndjeshmërisë mjedisore (përpunuar nga BB - Udhëzues për shqyrtimin mjedisor të projekteve rrugore)

Habitatet natyrore	Me ndjeshmëri të ulët	Me ndjeshmëri mesatare	Me ndjeshmëri të lartë
Rivendosje	Nuk ka habitate kritike natyrore	Nuk ka habitate të rëndësishme natyrore; ka habitate të tjera jo pyjore natyrore	Habitatet të rëndësishme natyrore. Habitatet të rëndësishme natyrore janë definuar si ekzistuese dhe të propozuara si Zona të mbrojtura, së bashku me habitatet natyrore të pambrojtura të rëndësishme të lartë të njohur për ruajtjen e biodiversitetit. Për detaje shih OP 4.04 Habitatet Natyrore dhe gjithë pyjet natyrore.
Popullsia indigjene	Nuk ka habitate të tjera natyrore	Dendësia mesatare e popullsisë; vendbanimet;	Dendësi të lartë të popullsisë; qytete dhe fshatra të mëdha; Aktivitete intensive në anë të

		disa veprimtari në rrugë; Pronësia e përzier dhe zoterim të tokës në dhe përgjate rrugës	rrugës; familjet me të ardhura të ulëta dhe pronësia e paligjshme e tokës në dhe përgjate rrugës; prona komunale.
Zhvillimi i detyruar	Dendësia e ulët e popullsisë; shpërndarja e popullsisë; asnjë ose pak aktivitete anësore të rrugëve;	Popullsi të indigjene të shpërndara dhe të përziera; popullatat të përgjithshme indigjene (shumë të asimiluara)	Territoret indigjene; popullatat indigjene vulnerabël
Stabilitetin/erozionin/rreshqitjen e tokës	biznese të themeluara mirë dhe ligjore	Shpate mesatar; disa potenciale erozioni	Terreni malor; shpate të larta; i paqëndrueshëm Formacionet e tokës; potenciali erozionit i lartë
Trashëgimia Kulturore	Nuk ka zona njohur ose të dyshuara të trashëgimisë kulturore	Zona të dyshuara të trashëgimisë kulturore; vende të njohura të trashëgimisë në zonën e ndikimit	Zona të njohura të trashëgimisë kulturore përgjate anës së djathtë të rrugës

Përcaktimi i kërkesave mjedisore

Një analizë kryq duke marrë parasysh llojin dhe shkallën e impaktit të projektit, si dhe ndjeshmërinë mjedisore dhe sociale është paraqitur në tabelën e mëposhtme. Për çdo lloj aktiviteti të projektit, niveli i ndikimit mjedisit është specifikuar, bazuar në çështjen më të ndjeshme për një projekt (JO mbi ndjeshmërinë "mesatare" të çështjeve të ndryshme).

Tab 10.5 Ndjeshmëria mjedisore dhe sociale lidhur me llojin dhe shkallën e projektit. (përpunuar nga BB - Udhëzime për shqyrtimin mjedisor të projekteve rrugore)

Lloji i punimeve	Me ndjeshmëri të ulët	Me ndjeshmëri mesatare	Me ndjeshmëri të lartë
Mirembajtje	Niveli 1	Niveli 1	Niveli 1
Rehabilitim	Niveli 1	Niveli 1	Niveli 2
Permirësim	Niveli 1	Niveli 2	Niveli 2
Modernizim	Niveli 2	Niveli 2	Niveli 3
Ndërtim i ri	Niveli 2	Niveli 3	Niveli 3

Përshkrimi i Projektit duhet të përcaktojë qartë llojin e punës që do të financohet (mirëmbajtjen, rehabilitimin, përmirësimin, modernizimin, ndërtim i ri). Tre nivelet e punës së mjedisit përcaktohen duke marrë parasysh rëndësinë e ndikimit "me të lartë" të punës që do të përfshihen në projekt:

- **Niveli i parë:** Aplikimi i udhëzimeve mjedisore për skicat dhe rregullat mjedisore për kontraktorët
- **Niveli i dytë:** Zbatimi i udhëzimeve dhe rregullave të mesiperme mjedisore për kontraktorët; Shqyrtimi shtesë mund të jetë i nevojshëm; Analiza e mjedisit të kufizuar për çështje të caktuara, është zakonisht e nevojshme; është e nevojshme një RPF për t'u marrë me PVZH të vogla. Kapacitetit institucionale për menaxhimin e mjedisit mund të kenë nevojë të forcohen. Konsultime të menjëhershme me AKM-në / DAR janë të nevojshme
- **Niveli i tretë:** Zbatimi i udhëzimeve mjedisore dhe rregullat për kontraktorët; një EIA e plotë/ të detajuar është e nevojshme. Duhet të identifikohen masat specifike zbatimi /

kompensimi (duke përfshirë edhe planet e risistemimit të veprimit dhe planeve të zhvillimit të popullsisë indigjene). Kapaciteti institucional për menaxhimin e mjedisit duhet të jetë në vend. Ky nivel është përjashtuar të jetë objekt i PMM se kërkuar nga ASHK pa udhëzimet e NEA.

Lloji i projekteve që do të zhvillohen kanë nevojë të përcaktohen (mirëmbajtjes, rehabilitimit, ndërtimet e reja, etj.) Nëse projektet specifike nuk janë të njohura në vlerësim dhe ndjeshmëri zone nuk mund të përcaktohen, si minimum, një analizë e mjedisit do të jetë e nevojshme gjatë përgatitjes së projektit. Për analiza të tilla mund të përdoren një listë-matricë.

Tabela 10.6 Formular I kriterëve të shqyrtimit që lidhen me veprimtaritë e mirëmbajtjes së kryer mbi një rrugë ekzistuese - Listë matrica e plotë (për t'u përdorur nga ARA)

Vendodhja e punimeve (emri):			
Qellimi i punimeve:			
Kriteria	PO	JO	Komente
A ka rruga ekzistuese një leje operative të vlefshme, licencat, miratimet etj? Nëse jo, ju lutem shpjegoni. Lejet për shqyrtim të përfshijnë: - Lejan e Ndërtimit - Operimi / Përdorimi i lejes - Leja urbanistike - Leja Mjedisore - Lejea e Menaxhimi të Ujit			
A ka rruga ekzistuese ose është në pritje të (ose është i detyruar me ligj që të ketë) një leje mjedisore? Nëse leja është e bazuar në VNM të thellë, ky aktivitet nuk mund të financohet.			
A ka zona natyrore të mbrojtura apo zona të trashëgimisë kulturore në afërsi? Ju lutem vini re distancat e përafërta në komente.			
A do të të kërkojë nënprojekti blerjen e sasive të konsiderueshme të materialeve që do të përdoren - guri, agregat, rërë, asfalt apo të tjerë që kanë nevojë për leje mjedisore?			
A do gjenerojnë nënprojekti sasi të mëdha të mbeturinave të ndërtimit që do të duhet leje nga komuna që të hidhen (përfshirë dheun, gure, humus, etj)?			

A do të ndikojë nëprojekti potencialisht ne zonat e rëndësishë së njohur të trashëgimisë kulturore lokale, rajonale ose kombëtare? (Gjatë konsultimit publik, popullsisë lokale do t'u kërkohe të japin informacion në lidhje me ndonjë zone apo strukture të cilat nuk janë në ndonjë listë zyrtare, por që ata e konsiderojnë të jetë me rëndësi dhe të cilat ata mendojnë se duhet të mbrohet)			
A do të ndikojë projekti negativisht në pasuritë ose veprimtaritë e komunitetit?			
Nenprojektet e propozuara	Niveli I ndikimit ekzistues ose te pritur (1=I ulët, 2=mesatar, 3=I lartë)¹⁾		Komente
A do të shkaktojë nënprojekti ndryshime në modelet e kullimit e rrugës dhe zonat e aferta përreth?			
A do të shkaktojë projekti ndotje te ajrit, tokës dhe /ose e ujit nga pluhuri, zhurma dhe/ose dridhjeve.			
A do te kete nënprojekti aktivitete që do të kërkojnë lëmues, ngjyra, apo materiale të tjera potencialisht të rrezikshme që duhet të ruhen siç duhet dhe të izoluara?			
A do të krijojë projekti kushte për ndotjen aksidentale nga rrjedhjet?			
A do të ndikojë projekti ndonjë specie ose popullsi me status të veçantë?			
A do të krijojë projekti probleme për aksesueshmërinë?			
A ka popullata lokale ose ndonjë OJQ-të te cilat kanë shprehur shqetësim në lidhje me aspektet e nën-projekteve mjedisore apo kundështim te shprehur? A ka ndonjë pretendim te pritur publik?			
A ka ndonjë aspekt tjetër te nënprojektit që do të - të shkaktojë rrezik ose të ketë një ndikim në mjedis, popullatën apo mund të konsiderohet si një problem nëpërmjet operacioneve normale ose në kushte të veçanta?			
Total i vlerës ekzistuese apo të pritshme të ndikimit (shuma e vlerave).			
Niveli i studimit te VNM	EMP, VNM Paraprake, VNM e thelle?		

¹⁾ Niveli i ndikimit të pritshëm: 1 shpreh ndikimin negativ më të ulët, 2 nivelin e mesëm dhe 3 nivelin më të lartë. Në rast se nuk ka ndikim të pritshëm, ju lutem lereni rrjeshtin bosh.

Pjesa e parë e tabelës është përdorur si një listë e plotë mjedisore që ofron përgjigje të ndikimeve të përgjithshme mjedisore, të cilat do të orientojnë stafin e ARRSH mbi lejet e nevojshme mjedisore, dhe në karakteristikat e segmentit rrugor që kanë të bëjnë me fusha të veçanta natyrore dhe të mbrojtura. Pjesa e dytë, "nënprojekt propozuar", fokusohet në vlerësimin e ndikimeve të mundshme negative të pritshme, duke përdorur një metodologji numerike bazuar në tri nivele (1 =

efekte minimale, 2 = efektet e nivelit të mesëm, 3 = efekte maksimale). Kjo listë e mjedisit merr parasysh shumën e 8 referencave të ndikimit, dhe është kategorizuar si më poshtë:

- a) Shuma që rezulton 8-12: PMM thjeshtë e BB, ku të gjitha aktivitetet që shkaktojnë ose pritet të shkaktojnë ndikime negative minimale apo të mesme (niveli 1 deri në 2) Në rast se ndikimi i një aktiviteti është vlerësuar në nivelin e 3, një VNM paraprake mund të kërkohej nga Agjencia Kombëtare e Mjedisit.
- b) Shuma që rezulton 13-19: VNM Paraprake me PAM të përfshirë, ku çdo aktivitet shkakton, ose pritet të shkaktojë ndikime negative që konsiderohen të nivelit të mesëm.
- c) Shuma që rezulton 20-24: VNM e Thelluar është e nevojshme, ose në rast të paqartësive, ajo mund të përcaktohet pas përgatitjes së VNM paraprake.

Nga sqarimet e mësipërme mund të vërehet se, pavarësisht nga një aktivitet i mirëmbajtjes së rrugëve mund të ketë një shumë të ulët /të mesme në matricën e mjedisit, në qoftë se një nga aktivitetet mund të shkaktojë një ndikim të nivelit të lartë (ekuivalent me nivelin 3), studimi mjedisor duhet të jetë subjekt i një VNM paraprake, me PMM perkatëse. Kategoria e projekteve "C" (vlerësuar me 20-24 pikë), apo ato të kategorisë "B", i cili karakterizohet nga vlerësimi paraprak i VNM-së që përfshin nevojën e një VNM të thellë (duke iu referuar legjislacionit shqiptar), nuk janë të zbatueshme për financim nën këtë projekt .

Legjislacioni shqiptar në rastin e projekteve të listuara në Shtojcën II të ligjit për VNM kërkon një VNM paraprake si hapin e parë. Kjo VNM paraprake është mjaft e ngjashme me EMP, por siç është përmendur më parë, cilësia e saj në shumicën e rasteve është e lënë pas dore. ARA duhet të bashkëpunojë me AKM-në dhe DAR duke përdorur listen e treguesit shqiptar, kur është e nevojshme një VNM paraprake (shembull i cili mund të gjendet në Udhëzimin nr 6, datë 27,12 2006 për "Miratimin e Metodologjisë për Vlerësimin e Ndikimit paraprake të një Aktiviteti").

Hapi i parë: Të përfshijnë përgatitjen e PMM-ve për aktivitetet e mirëmbajtjes dhe/ose modernizimit të rrugëve duhet të kene siguruar së pari pjesën formale, duke pasur parasysh se nuk ka legjislacion që kërkon përgatitjen e PMM-ve apo VNM paraprake në rast të mirëmbajtjes së rrugëve. Prandaj, është e nevojshme që të miratojë një Urdhër Drejtor, se për projektete të mirëmbajtjes / modernizimit që nuk janë objekte të shqyrtimit nga AKM / DRM dhe VNM paraprake, ARA ka detyrimin për të përgatitur një PMM të thjeshtë, ku mund të përfshihen ndikimet e pritshme, masat zbutëse dhe programin e monitorimit, sëbashku me konsultimet publike dhe shpalljen ashtu siç është kërkuar nga BB.

Hapi i dytë: Shqyrtimi i projektit nga ekspertët mjedisore dhe sociale ARA

Hapi i tretë: Shqyrtimi / Fokusimi i PMM

Hapi i katërt: Konsultimi me DAR dhe palet e ineresuara lokale në zonen e EMP

Hapi i pestë: Fillimi i PMM dhe vazhdimi me konsultimet publike

Hapi i gjashtë: Bashkëpunimi me palet e ineresuara lokale për të përgatitur shpalljen publike

Hapi i shtatë: Finalizimi i PMM dhe bashkëngjitja me dokumentet teknike të projektimit dhe të prokurimit për zbatimin e projektit.

Hapi Tetë: Rishikimi i zbatimit të PMM.

Duke marrë parasysh PMM e thjeshta (ku ndikimet kumulative mungojnë), disa masa zbutëse mund të planifikohen dhe të bëhen duke marrë parasysh ndikimet e pritshme tipike. Një orientim për identifikimin e ndikimeve dhe masat e duhura zbutëse është përgatitur në tabelën më poshtë:

Tab 10.7 Orientimi për identifikimin e ndikimeve dhe vendosjen e masave zbutëse në PAM thjeshta

Faza e zhvillimit të projektit	Ndikime që mund të gjenerohen	Orientim mbi masat zbutëse ¹⁾
Faza planifikuese	<p>1-Ankesa publike dhe të paleve të interesuara (ndryshimi në veprimtarinë apo qasje rezidente, ndryshime të papërshtatshme në infrastrukturë, etj)</p> <p>2-Mungesa e identifikimit të drejtë të çështjeve dhe ndikimeve</p>	<p>1/1 Organizimi i konsultimit publik,</p> <p>1/2 Angazhimi palëve të interesuara dhe ortakeve në zhvillimin e projekteve</p> <p>1/3 Përgatitja e PVZH nëse është e nevojshme dhe informimi dhe konsultimi i personave të prekur</p> <p>2/1 Rishikimi i procesit të identifikimit të ndikimit dhe ri-fokusimi në masat zbutëse</p>
Faza e mirembajtjes/modernizimit	<p>1-Ndotja e ajrit nga zhurmave, pluhuri, dridhje etj</p> <p>2- dhe ndotja e tokës e ujit nga rrjedhjet ose shkarkimet aksidentale</p> <p>3-Mbi - shfrytëzimi i ujërave</p> <p>4-Rreziku i rrëshqitjeve të tokës dhe erozioni</p> <p>5-Dëmtimi i Infrastruktura ekzistuese</p> <p>6-Pastrimi i sipërfaqes (prerja e vegjetacionit)</p> <p>7-Dëmtimi i zones nga ku do të merret lënda e parë</p> <p>8-Dëmtimi, i zones nga ku do të deponohen mbeturinat e ngurta dhe ujërave të zeza</p>	<p>1/1 Respektimi i legjislacionit në lidhje me nivelet e ndotjes së ajrit dhe shkarkimet.</p> <p>1/2 Përdorimi i barrierave për kontrollin e zhurmave dhe pluhurave, barrierat e preferuara të gjelbra me bimë autoktone me rrënjë horizontale, me gjelbërim të përjetshëm me kurorë të dendur (konsultimi me biologë)</p> <p>2/1 marrin masat e duhura për të kontrolluar ndotjen e tokës nga rrjedhjet, permbytjet dhe për të shmangur aksidentet sa më shumë të jetë e mundur</p> <p>2/2 Projektimi i mire i vendeve ku do të hidhen të lëndët e para dhe mbeturinat e ndërtimit.</p> <p>2/3 Shmangja e aktiviteteve të papërshtatshme (ngjyrosje, lavazhe etj), pa marrë masa mbrojtëse</p> <p>2/4 Vendos pengesat e duhura dhe të thjeshta për të shmangur shpërndarjen e sedimenteve dhe të ujit</p> <p>3/1 respektojnë legjislacionin shqiptar për shfrytëzimin e ujit dhe të siguron një leje shfrytëzimi të ujit nga autoritetet lokale.</p> <p>4/1 Merr masat për mbrojtjen ndaj erozionit, nëse është e mundur me mbjelljen e bimëve autoktone me rrënjët tubulare.</p> <p>5/1 Ndërprerja e menjëhershme e punimeve, informacioni i agjencive përgjegjëse dhe riparimin e dëmit</p> <p>6/1 Shmangni sa më shumë të jetë e mundur pastrimin e sipërfaqes,</p>

		<p>nëse nuk është e mundur hiqni bimët ekzistuese dhe mbillni bimët në një vend sa më afër të jetë e mundur. Nëse nuk është e mundur, merrni të njëjtin lloj bime dhe dhe mbilleni në zonat e aferta. Para se të heqjes dhe mbelljes konsultohuni me ekspert te DRM.</p> <p>7/1 Te inspektojë dhe të kontrollojë lëvizjet e materialeve në vendin e punës. Pranoje materiale vetëm nga subjektet që ka leje mjedisore.</p> <p>8/1 Te Inspektoje menaxhimin e mbeturinave dhe të nxisë zbatimin e mënyrës së duhur për asgjësimin dhe transportin e mbeturinave të ngurta dhe ujërave te zeza. Të vendose kosha per hedhjen e mbeturinave ne vendin e punës, me xhepa të veçante për mbeturinat e ndryshme si mbetjet spitalore, letra, qelqi, etj</p>
	<p>1-Ndryshimi i shtigjeve te ujërave të shkarkimeve dhe me ujit të rrjedhshëm</p> <p>2- Rreziku per jeten nga rritja e shpejtësi se automjetit me në rrugët qe mirëmbahen mire</p> <p>3-Rritja e ndotjes së ajrit nga gazrat në rast të uljes se shpejtësisë se automjeteve, rrethrotullime etj</p>	<p>1/1 Vlerësimi dhe konsultimi me ndryshimet në objekte ose objekte qe bashkohen veprat e përmirësimit</p> <p>2/1 Përmirësimi i ndriçimit, të zbatojë objektet e kontrollit të shpejtësisë dhe sinjalet</p> <p>3/1 Zbatimi i pengesave si në pikën 1.2 të kësaj kolone</p>

1) Masat zbutëse duhet të jenë sa më efektive dhe realiste të jetë e mundur. Sa me te lirë dhe të lehtë te jene për tu aplikuar masat, aq më e lehtë mund të jetë për të marrë aprovimin nga vendimmarrësit.

10.3 Struktura PMM e thjeshte

Pas shqyrtimit dhe studimit për të përcaktuar nivelin dhe fokusimet e PMM, një raport duhet të përgatitet me të paktën kapitujt që janë në vijim:

a) Përshkrimi i projektit teknik dhe aktivitetet e tij, llojet / vëllimet dhe cilësinë e lëndëve të para, si dhe vendet ku do të merret jashtë, teknologjitë dhe pajisjet që do të përdoren, vendndodhjen e saj, qasja, përdorimi i infrastrukturës të nevojshme për punë, etj

b) Përshkrimin e mjedisit, duke marrë parasysh:

- mjedise natyrore, vende të veçanta si zonat e mbrojtura, biodiversitetin dhe peizazhit, etj
- mjediset e njerezore, demografine, socio-ekonominë, industrinë dhe degët e zhvillimit, vlerave të veçanta si rekreacion dhe turizëm, zonat specifike si ato kulturore dhe të trashëgimisë, fetare, etj

c) Korniza formale me legjislacionin dhe konsideratat rregullatore.

d) Përcaktimi dhe karakterizimi i ndikimeve të mundshme, identifikimin e ndikimeve pozitive. Vlerësimi i ndikimeve më të rëndësishme të jetë objekt i masave lehtësuese është qëllimi i këtij kapitulli. Përcaktimi i ndikimeve që nuk mund të DRMuktohet, është e rëndësishme për ti treguar zhvilluesit cilat janë efektet e pritshme negative në të tashmen dhe të ardhmen që mund të bashkohen me veprimtarinë gjatë gjithë ekzistencës së saj. Analiza mund të kryhet me Matrix Leopold (LM) (Leopold et al. 1971, ju lutem referojuni Shtojcës 3). Kjo matricë ka: (1) në boshtin horizontal veprimeve të cilat shkaktojnë ndikimin në mjedis, dhe (2) në boshtin vertikal kushtet ekzistuese mjedisore të cilat mund të preken nga këto veprime. Kjo siguron një format për rishikim të plotë të ndërveprimeve mes veprimeve të propozuara (antropogjene) dhe faktorëve të mjedisit (karakteristikat dhe kushtet). Numri i veprimeve të listuara në boshtin horizontal është 100. The Numri i faktorëve të mjedisit (karakteristikat dhe kushtet), të listuara në boshtin vertikal është 88. Kjo jep një total prej 8,800 bashkëveprimesh. Megjithatë, vetëm disa nga ndërveprimet kane të ngjarë të përfshijnë ndikime të madhësisë dhe të një rëndësie të tillë që kërkojnë trajtim të detajuar.

e) Plani i Menaxhimit me: Masat zbutëse (Tabela template të përfshira në Shtojcen 4) dhe monitorimin e programit (tabela formulare të përfshira në Shtojcen 5). Në rastin e rrugëve, PMM konsideron ndikimet direkte e indirekte, analizimi në tre fazat e projektit, fazën e planifikimit, mirëmbajtjes, fazën përmirësimit dhe fazën operacionale. Për të përcaktuar se si ndikime të rëndësishme mund të reflektohet në Planin e Menaxhimit, ju lutem referojuni PMM të Vidhas-Paper, zhvilluar për projektin në fjale.

f) Raporti i konsultimit publik, ku do të përfshihet edhe programi i konsultimeve publike, takime të mbajtura dhe identifikimi i pjesëmarrjesve, identifikimi i vendimarrësve, gjetjet nga konsultimet, dhënien e informacioneve shpjeguese publike, etj

11 REFERENCA

- Legjislacioni mjedisor shqiptar dhe kuadri formal perkates
- Kriteret e përzgjedhjes për modifikimin dhe e zgjerimin e projekteve, projektit të BB
- OP BB 4.01, 4.01 Shtojca C, 4.04, 4.11, 4.12
- Manual i VNM mbi rrugët, BB
- Manual per Parandalimin dhe zvogëlimin e Ndotjes, BB
- Udhëzime për shqyrtimin Mjedisor të Projekteve Rrugor, BB
- Manual i Publikimit BB
- Procedurat mjedisore Manuali i trajnimit, Ekzaminimi fillestar i Mjedisit, USAID, mars 2005.
- Udhëzime për shqyrtimin mjedisor të projekteve rrugore, BB 1997
- Ceia / COWI, Korniza e Menaxhimit të Mjedisit për VNMS për rehabilitimin e rezervuarëve të ujitjes, Shqipëria, BB, MIT 2013
- VNMS për ndërtimin e Bypass Tiranë, COWI, IFP 2013
- S. Sinojmeri, Plani i Menaxhimit Mjedisor për Punimet Rehabilituese në tre stacionet e pompimit të ujit te pijshëm dhe tre stacione kullues në Shkodër dhe Qarkun e Lezhës, LAMP, PIU Ujit, MIT, BB, 2011-2014.

Shtojcat

12 SHTOJCA 1: TREGUESIT SHQIPTAR TE SHQYRTIMIT

Treguesit shqyrtimit dhënë në tabelën 1 të Udhëzimit nr 6, datë 27,12 2006, për miratimin e Metodologjisë për Vlerësimin e Ndikimit paraprak i një Aktiviteti ".

Pyetjet që duhet të merren parasysh për klasifikimin e VNM Gjatë zhvillimit ose zbatimit / operacionit të projektit	Po/Jo/Pershkrim i shkurter	Do të ketë ndërveprim / ndikim të rëndësishëm? Po / Jo / Pse?
1. A do të shkaktojë projekti ndryshime cilësore apo sasiore në topografi, përdorimin e tokës ose burimet ujore etj?		
2. A do të shfrytëzoje zbatimi i projektit burimet natyrore si toka, uji, çështje të tjera, ose energji, apo burimet e paripërtëritshme?		
3. A është e planifikuar që do të përdoren, ruhen, transportohen, ose prodhuar substanca të dëmshme që dëmtojnë shëndetin dhe / ose mjedisin?		
4. A do të gjenerojë projekti mbetje të ngurta?		
5. A do shkarkoje projekti ndotës/kontaminues në ajër?		
6. A do te gjenerojë projekti zhurma, dridhje, apo të shkaktojë ndryshime në ndriçimin natyror, energjisë, ose rrezatimit elektromagnetik?		
7. A do të shkaktojë projekti ndotje te tokës, ujit dhe / ose e ajrit?		
8. A do të kërcënojë projekti shëndetin e njeriut?		
9. A do të ndikojë projekti në mjediset socio-ekonomike dhe kulturore (demografike, trashëgimia, profesioni, etj)?		
10. A rrezikon projekti te shkaktoje ndikime kumulative mjedisore dhe socio-ekonomike?		
11.A ndikon projekti në zonat e mbrojtura nga legjislacioni ndërkombëtar dhe kombëtar, të biodiversitetit, ekologjike, peizazhin, kulturore / trashëgimisë,		

historike apo vlerave arkeologjike?		
12. A ka vende të ndjeshme si ligatinave bregdetare, faqet, male, pyje, kullota, habitateve për florën dhe faunën të veçanta, pemë frutore, etj në ose në afërsi të territorit të projektit?		
13. A ndikon projekti në zonat e specieve me status të veçantë, apo shtimin, shtegtimin, qendrimin, dimërimin?		
14. A ka në faqen, ose në zonat përreth projektit ujëra sipërfaqësore, ujëra nëntokësore, ujëra bregdetare ose në det, të cilat mund të ndikohen nga zhvillimi i projektit?		
15. A ka vende me peisazhe e veçanta, apo vendin me asete vizuale në / përreth që mund të ndikohen nga zhvillimi i projektit?		
16. A ndikon projekti në qasjen e publikut me zonat rekreative, apo rrugët e transportit me trafik të lartë?		
17. A ka forma të përdorimit të tokës, apo plane të zhvillimit të pranishme që mund të preken nga zhvillimi i projektit?		
18. A është territori në / në afërsi të zonës së projektit, sipas statusit të riskut të mjedisit?		
19. A është zona e projektit e karakterizuar nga tërmetet, rrëshqitjet e tokës, erozionit, përmblytjeve, kushtet ekstreme klimatike, etj?		

13 SHTOJCA 2 – MATRICAT LEOPOLD

Tabela 1. Veprimet e renditura në boshtin horizontal të matricës Leopold.

VEPRIMET <ul style="list-style-type: none"> • [veprimet e propozuara që mund të shkaktojnë ndikime mjedisore] • 	A. Modifikimi i regjimit	a. Prezantimi i flores ose faunes ekzotike
		b. Kontrollat biologjike
		c. Modifikimi i habitatit
		d. Ndryshimi i mbulimit të terrenit
		e. Ndryshimi i hidrologjisë së ujërave nëntokësore
		f. Ndryshimi i kullimit
		g. Kontrolli dhe modifikimi e rrjedhës së lumit
		h. kanalizime
		i. ujitje
		j. modifikim moti
		k. djegia
		l. Sipërfaqja ose shtrimin
		m. Zhurma dhe dridhje
		B. Transformimi i tokës dhe ndërtimi
	b. Faqet industriale dhe ndërtesa	
	c. Aeroportet	
	d. Autostrada dhe urat	
	e. Rrugët dhe shtigjet	
	f. Hekurudhat	
	g. Teleferik dhe ashensor	
	h. Linjat e transmetimit, tubacionet dhe korridoret	
	i. Barrierat përfshirë gardhe	
	j. Kanale pastrimi dhe drejtimi	
	k. Veshjet e kanaleve	
	l. kanalet	
	m. Digat dhe bllokimet	
	n. Mole, mure detar, marina, dhe терминаlet e detit	
o. strukturat në det të hapur		

		p. strukturat rekreative
		q. Shperthimin dhe shpimin
		r. Prerje dhe mbushje
		s. Tunelet dhe strukturat nëntokësore
	C. Nxjerraa e burimeve	a. Shperthimin dhe shpimin
		b. Gërmimet e sipërfaqes
		c. Gërmimi nënujor dhe retorting
		d. Shpimii puseve dhe heqjen e lëngjeve
		e. pastrimi
		f. Prerje e plote dhe prerje të tjera drusore
		g. Peshkimi komercial dhe gjuetia
	D. Procesimi	a. bujqësi
		b. Fermë dhe kullotje
		c. Parcela ushqyese
		d. Industria e qumeshtit
		e. gjenerimi i energjisë
		f. përpunimit të mineraleve
		g. industria metalurgjike
		h. industria kimike
		i. industria e tekstitit
		j. Automobile dhe aeroplanë
		k. rafinimit të naftës
		l. Industri ushqimore
		m. Industria drurit
		n. Industria e letres
		o. Ruajtjen e produkteve
	E. Ndryshim i tokes	a. Kontrollin e erozionit dhe tarracave
		b. Mbylljen e minierave dhe kontrolli i mbetjeve
		c. Rehabilitimi i minierave
		d. Ndryshim i peisazhit

		e. Pastrimi i portit
		f. Mocalishtet dhe kullimit
	F. Burime te rinovueshme	a. ripyllëzimi
		b. Preservimi dhe menaxhimi i jetes se eger
		c. rimbushjes
		d. Aplikimi i Fekondimit
		e. Riciklimin e mbeturinave
	G. Ndryshimet në trafik	a. hekurudhor
		b. automobil
		c. kamionët çisternë
		d. Anije
		e. avion
		f. Lumi dhe kanalit të trafikut
		g. shëtitje me varkë
		h. shtigje
		i. Teleferik dhe ashensor
		j. komunikim
		k. gazsjellës
	H. Vendosja dhe trajtimi mbeturinave	a. Hedhja ne oqean
		b. groposje
		c. Vendosja e mbetjeve minerare
		d. magazinimit nëntokësor
		e. hedhja e plerave
		f. përmytjet e Puseve te naftes
		g. Vendosja e puseve te thelle
		h. Ftohjes te shkarkimit të ujit
		i. Shkarkimin e mbeturinave komunale, duke përfshirë ujitjes
		j. Shkarkimet e lëngjeve rrjedhës
		k. Stabilizimit dhe oksidimi pellgje
		l. Gropa septike, komerciale dhe të brendshme

		m. Grumbullimit dhe shkarkimit te emetimeve
		n. lubrifikantë te perdorur
	I. Trajtimet Kimike	a. fekondim
		b. C'akullzimi kimik i autostradave
		c. Stabilizimi kimik i tokave
		d. Kontrolli i barerave te keqinj
		e. Kontrolli i insekteve me pesticide
	J. Aksidentet	a. Shpërthimet
		b. Derdhjet dhe rrjedhjet
		c. dështimetoperacionale
	K. tjerët	a. Për t'u përcaktuar
		b. Për t'u përcaktuar

Tabela 2. Faktorët e listuara në boshtin vertikal të matricës Leopold.

FAKTORËT <ul style="list-style-type: none"> • [karakteristikat ekzistuese dhe kushtet e mjedisi] • 	A. karakteristikat fizike dhe kimike	1. Toka	a. Mineral resources
			b. Construction material
			c. Soils
			d. Land form
			e. Force fields and background radiation
			f. Unique physical features
		2. Uji	a. Surface
			b. Ocean
			c. Underground
			d. Quality
			e. Temperature
			f. Recharge
		3. Atmosfera	g. Snow, ice, and permafrost
			a. Quality (gases, particulates)
			b. Climate (micro, macro)
			c. Temperature

		4. Proceset	a. Floods
			b. Erosion
			c. Deposition (sedimentation, precipitation)
			d. Solution
			e. Sorption (ion exchange, complexing)
			f. Compaction and settling
			g. Stability (slided, slumps)
			h. Stress-strain (earthquake)
			i. Air movements
			B. Biological conditions
	b. Shrubs		
	c. Grass		
	d. Crops		
	e. Microflora		
	f. Aquatic plants		
	h. Endangered species		
	h. Barriers		
	i. Corridors		
	2. Fauna	a. Birds	
		b. Land animals, including reptiles	
		c. Fish and shellfish	
d. organizmat bentike			
e. insektet			
f. Microfauna			
g. specie të rrezikuara			
h. barrierat			
i. korridoret			
C. Cultural factors		1. Përdorimi i tokës	a. Shkretëtirat dhe sip e hapura
	b. Ligatinat		
	c. pylltari		

			d. Kullota
			e. bujqësi
			f. banimi
			g. komercial
			h. industrial
			i. Miniera dhe gurore
		2. Rekreacioni	a. gjueti
			b. peshkimi
			c. shëtitje me varkë
			d. not
			e. Kampe dhe hiking
			f. picnick
			g. Resorte
		3. Estetikë dhe interesi njerëzor	a. Pamje piktoreske dhe peisazh
			b. Cilësitë e jetes se eger
			c. Cilësitë e hapësirë të hapur
			d. projektim i pejsazhit
			e. Karakteristikat unike fizike
			f. Parqet dhe Rezervat
			g. monumente
			h. Specie të rralla dhe unike apo ekosistemet
			Zonat dhe objektet historike ose arkeologjike
			j. Prezenca e mospershtatjes
		4. Statusi kulturor	a. Modelet kulturore (të stilit të jetës)
			b. Shëndeti dhe siguria
			c. Punësimi
			d. dendësia e popullsisë
		5. Struktura dhe aktivitete	a. strukturat
			b. Rrjeti Transportit (lëvizja, qasje)

		njerezore	d. deponimit të mbeturinave	
			f. korridoret	
			b. eutrofikimi	
			d. zinxhirët e ushqimit	
	D. marrëdhëniet ekologjike si			e. Kripezimi i materialit surficial
				g. tjetër
				b. Për t'u përcaktuar
				c. rrjetet utilitare
				e. barrierat
				a. Kripezimi i burimeve ujore
				c. pushtimet me shkurre
	E. Te tjera			e. Kripezimi e materialit surficial
				g. tjetër

14 SHTOJCA 3 – FORMULAR I TABELS PERMBLEDHESE TE PLANIT ZBUTES MJEDISOR (REF. PROJEKTI TOR)

Faza	Ceshtja	Masa Zbutese	Kosto		Pergjegjesia Institucionale		Komente (p.sh. ndikime sekondare)
			Instalimi	Operimi	Instalimi	Operimi	
Para-ndertimore/ projekti							
Ndertimi							
Operimi							
Operimi							

15 SHTOJCA 4 – FORMULAR I PLANIT TE MONITORIMIT MJEDISOR (REF. PROJECT TOR)

Faza	Cili <i>parameter është për tu monitoruar?</i>	Ku <i>është parametri që duhet monitoruar?</i>	Si <i>është parametri që duhet monitoruar / lloji i pajisjeve monitorues e?</i>	Ku <i>është parametri që duhet monitoruar, shpesh tësinë e matjes ose vazhdueshme ?</i>	Pse <i>do të monitorohet parametri (opsionale)?</i>	Kosto		Pergjegjesia	
						Instalimi	Operimi	Instalim	Operim
Baza									
Baza									
Ndertimi									

Faza	Cili <i>parameter është për tu monitoruar?</i>	Ku <i>është parametri qe duhet monitoruar?</i>	Si <i>është parametri qe duhet monitoruar / lloji i pajisjeve monitorues e?</i>	Ku <i>është parametri qe duhet monitoruar, shpeshtësinë e matjes ose e vazhdueshme ?</i>	Pse <i>do të monitorohet parametri (opsionale)?</i>	Kosto		Pergjegjesia	
						Instalimi	Operimi	Instalim	Operim
Ndertimi									
Operimi									
Operimi									
Cmontimi									

16 SHTOJCA 5 – Regjistrimi I Konsultimit Publik

Lista e Pjesëmarrësve ne Procesin e Konsultimit Publik ne Paper, 22 Tetor

Papër, datë 22.10.2014

LISTA E PJESËMARRËSVE NË KONSULTIMIN ME PUBLIKUN

EMRI I PROJEKTIT: PLANIFIKIMI DHE PËRGATITJA E MIRËMBAJTJES ME PERFORMANCË DHE SIGURINË RRUGORE (PPPMPSP).

PLANET E MENAXHIMIT MJEDISOR LIDHUR ME PUNIMET MIRËMBAJTËSE DHE ATO PËRMIRËSUESË NË SEGMENTET RRUGORE VIDHAS-PAPËR DHE PAPËR-PAULESH

Nr.	Emri	Mbiemri	Profesioni/Institucioni	Kontaktet Cel/e-mail	Firma
1	Spartak	Sinojani	Specialist Mjedis	0697368532	
2	Besmir	Dedja	Planator Lokal SPEA/EGNATIA	0694411949	
3	Shefket	Bullani	KI Komuna Lopje	0683024866	
4	Astrit	Xhyre		0683421673	
5	IBRAHIM	KARAT	Biznesment	0682957370	
6	Daut	Harshu	K Plak	0682689248	
7	Rigeseq	Alushi	P/T. Taksa	0682745155	
8	Bektesh	Sule	K. Plak	0682757779	
9	Skender	Bullani	Specialist Mjedis	0682443309	
10	Ndriçim	Qela	OJA Mjedis	0685576988	
11	Zelkum	Beha	K Plak	0699492727	
12	Armenia	Kulla	K Plak	0682145052	
13	Zedri	Beha	J. Komuna	0683235221	
14	Gjoni	Myrtaj	Pensio		
15	KLAUDIANA	HASALLA	INFERNIERE (MUNKA)	0685477108	
16	Ingrit	Baho	inspektor i M. Mjedis	0693104313	
17	Shaban	gjeli	Fermer	0692314516	
18	Gjoni	Sule	F Fermer	0682224218	
19	Caush	Zenoh	Fermer	0682561564	

20	Agrom	Uraji Farmer		
21	Corim Shana	Farmer	0686323386	
22	Fradu Vrapu	Tropelita	0682313180	
23	Lovan Haxhiu	Banor	0685336911	
24	Altin Myzelefi	Biznes	0693064216	
25	Aslan Vrapu	Duftar Shkollor	0686190225	
26	Pi Vjollci	Topir Sellok	0684671162	
27	Jhyppu Jhyri	Popor-Sellok	0683540452	
28	Besljet Hysa	trajneri Fajet	068271386	
29	Artemis Urbani	Kalas/Informa		
30	Elona Hasankelli	Papier / PMDF		
31	Valentina Gjeneri	Biznesi	0682819540	
32	Ornela Tosuni	Kelbansom	0682526350	
33	Enxheta Myzelefi	Papier	0692504840	
34	Enxhi Subashi	Popor, Nxeneze	066655085	
35	Klajdi Zahimi	Papier, Nxeneze	0683350927	
36	Valbona Bashalim	Komuna ^{Komuna} Papier	0686552068	
37	Arjona Skenderi	Komuna Papier	0642058644	
38	Jolanda Haka	Komuna Papier	0685415866	
39	Senadit Dikuri	Konsulenti Suan	0682076383	
40	Diana Gumeni	sek. mjedisor ARRSH	djagapumeni@arrsh.gov.al	
41	Eniola Bukuroshi	sek. Shprehese, mervo ARRSH	0696006949	
42	Rajmonole Limje	ARRSH	rlimje@yahoo.com	
43	Doshorriu Katica	Drejtor Shkollor	0697310335	

Njoftimet e Konsultimit Publik ne Gazete:

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
AUTORITETI RRUGOR SHQIPTAR
DREJTORIA E SHËRBIMEVE TË BRENDSHME

Njoftim për takimin mbi Planin e Përmblëdhur të Menaxhimit Mjedisor për segmentet rrugore Vidhas-Papër dhe Papër-Paullesh.

Në kuadër të investimeve të Qeverisë Shqiptare për përmirësimin e funksionimit të rrjetit rrugor në Shqipëri, Autoriteti Rrugor Shqiptar, ka ndërmarrë projektin e Planifikimit dhe Pergatitjes së Mirëmbajtjes me Performancë dhe Sigurimë Rrugore (PPMPSR), ku ndër të tjera janë kryer studimet e Komitës së Menaxhimit Mjedisor e Social, duke përfshirë edhe dy Planet e Menaxhimit Mjedisor lidhur me punimet mirëmbajtëse dhe ato përmirësuese, në segmentet rrugore Vidhas-Papër dhe Papër-Paullesh.

Projekti financohet nga Banka Botërore dhe Planet e Menaxhimit janë hartuar nga konsulentit SPEA/AUTOSTRADE & EGNATIA ODOS s.a.

Brenda këtij kuadri, ditën e Mërkurë, datë 22 Tetor 2014, ora 11:00, në ambjentet e Komunës Papër do të zhvillohet një takim, ku marrin pjesë ekspertë të mjedisit, përfaqësues të Autoritetit Rrugor Shqiptar, përfaqësues të pushtetit lokal, banorët e zonave ku do zhvillohet projekti, përfaqësues të shoqërisë civile, etj. Qëllimi i këtij takimi është njohja e publikut me projektet e mësipërme, me masat mjedisore që janë propozuar për mënjanimin e ndikimeve të mundshme negative; programet e monitorimit etj.

Përmblëdhja e Planeve të Menaxhimit mund të tërhiqet pranë Komunës Papër ose në adresën: www.arrsh.gov.al/njoftime-te-ndryshme.

Personi i kontaktit pranë komunës: Ndririm Çela Cel: 0683576089

Janë të ftuar të gjithë personat e interesuar të marrin pjesë në këtë takim.

AMBASADA AMERIKANE, SHITJE ME ZARF TË MBYLLOJ

NJOFTIM

PËR BANKSAT TE AJNA: Mobilje dhe pajisje shtëpiake.

AUTOMJEFTE: 2002 "Toyota", Land Cruiser, Naftë

2004 "Ford", Explorer, ZI 72, Benzinë

2004 "Ford", Explorer, ZI 72, Benzinë

2007 "Mitsubishi", Pajero, 1.9V, Naftë

2004 "Mitsubishi", Pajero, V76W, Naftë

1996 "Jeep", Grand Cherokee, G258, Benzinë

2002 Furgon, "Volksvagen", Transporter, Naftë

1990 Kamion, "Benz Mercedes", 308D, Naftë

2007 "Toyota", Land Cruiser BK2, Naftë

2011 "Chevrolet", Equinox, Benzinë

2000 "Toyota", Land Cruiser, Naftë

ÇLITIASHTI: Gjeneratorë me kapacitet 23KW dhe 16KW, stabilizator tensioni me kapacitet 40KVA, pajisje kompjuterike, etj.

Ekspozimi i Artikujve do të bëhet: 25 Tetor 2014, 9:00-12:00

Artikujt do të ekspozohen pranë pjesës së poshtme të Kompleksit të Vllazë Amerikane. Nuk do lejohet asnjë pjesëmarrës pas orës 11:50.

Kohimi i Depozitave: 27 Tetor 2014, 9:00 - 10:00

Personat që nuk do të jenë fitues të ankandit do të mund të tërhiqin depozitën e parapajuar pasi paraqesin fakturën e dhënë.

Pagesa dhe Tërheqja e Mallit: 27 Tetor 2014, 10:00-12:00 dhe 13:00-15:00

Fituesit duhet të bëjnë pagesën e shtuar në orentën e tyre dhe janë përgjegjës për tërheqjen e mallit dhe depozituar 14,000 Lekë! do të zbritet nga shuma totale që duhet paguar.

Negjoltëse: një fitues zgjedh të mos paguaj orentën e tyre të sup. atëherë kjo depozitë do t'i mbahet.

Dejatje më të hollëskime mund të gjeni pranë Ambasadës Amerikane, Rr. "Ednasini" 103.

Rregullat e shifres:

- Personat që do të marrin pjesë do të bëjnë një paraqitje prej 4,000 Lekë. Ata do të pajis me fakturë.
- Pjesëmarrësit do të mund të japin ofertën për të gjitha grupet ose autonomjet që ata deshin.
- Çdo pjesëmarrës do të pajiset me një formular për ta mbushur, dhe një zati për të futur ofertën.
- Të gjitha grupet dhe autonomjet do të kenë nga një numër përkatës.
- Të gjithë artikujt, përveç autonomjeve, do të shihen vetën në grup. Blerja e artikujve të veçm nuk është e lejueshme.
- Autonomjet do të shihen si artikuj të veçantë.
- Blerësi është përgjegjës për të paguar çdo detyrim doganor ndaj Qeverisë Shqiptare.

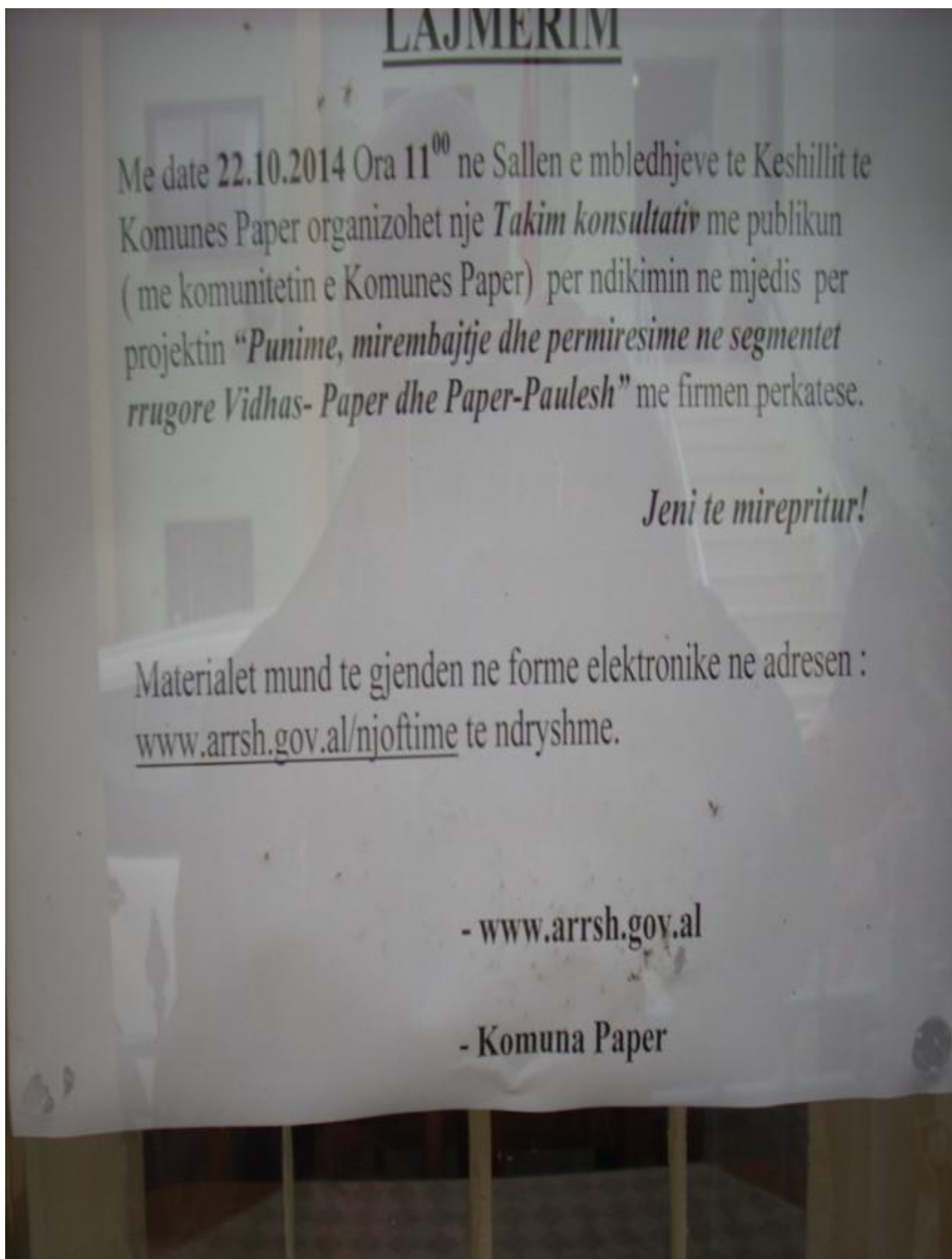
Për informacion të mëtejshëm telefononi në nr. 0682023743

Foto nga takimi:

Shpalljet ne vendet publike te Komunes se Paperit:

Shkrese nga Ministria e Mjedisit

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E MJEDISIT

Nr. 10936/1 Prot.

Tiranë më 20. 11. 2014

Drejtuar: Z. Dashamir XHIKA
Drejtor i Përgjithshëm
Autoriteti Rrugor Shqiptar

Për dijeni: Z. Julian BEQIRI
Drejtor i Përgjithshëm
Agjencisë Kombëtare të Mjedisit

Lënda: Kthim përgjigje

Në përgjigje të shkresës Tuaj me nr. prot. 8108, datë 14.11.2014 në lidhje me kërkesën për mendim mbi raportet e Mbrojtjes Mjedisore dhe Sociale që do të aplikohen në projektet e mirëmbajtjes së akseve rrugore Vidhas- Papër dhe Papër- Paulesh, Ju bëjmë me dije si më poshtë:

Ministria e Mjedisit shprehet parimisht dakort me projektin e propozuar për Mirëmbajtjen dhe Sigurinë Rrugore, por për të shprehur mendimin e saj teknik dhe ligjor në lidhje me Planet e Menaxhimit Mjedisor Ju duhet të zbatoni kërkesat e ligjit nr. 91/2013 "Për vlerësimin strategjik mjedisor", si dhe kërkesat e ligjit nr. 10440/2011 "Për vlerësimin e ndikimit në mjedis" për çdo projekt të kësaj natyre për të vlerësuar që në fazë të herëshme ndikimet e këtyre planeve dhe projekteve në mjedis.

Ju falenderoj për bashkëpunimin!

Alqi BLLAKO

SEKRETAR I PËRGJITHSHËM

Adresa: Rruga e Durrësit, Nr. 27, Tiranë, - Tel: 2 270 630, Fax: 2 270 627 - www.moe.gov.al